

PAZARTESİ

kadınlar için mahsus gazete

FEMİNİST
♀ BİR DÜNYA
KURALIM ♀

PAZARTESİ

Kadınlar Mahsus Gazete

101 NİSAN 2005

Adres Abdullah Sokak No:9 Beyoğlu - İstanbul

Tel-Faks 0212 249 5959 / 0212 245 8358

GSM 0532 510 0965

E-Posta pazartesi@pazartesi.org

pazartesidergi@mynet.com

Sahibi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Kadın Kültür ve İletişim Vakfı adına

Beyhan Demir

Katkıda Bulunanlar

Amy Spengler, Ayla Yıldırım, Aslı Davaz,
Ayşe Düzkan, Ayşegül Babalık, Ayşegül Oğuz, Bengisu Gençay,
Bilge Seçkin, Çiğdem Güler,
Deniz Demir, Devrim Gökçek, Emek Ergün,
Emine Çelebi, Eylem Polat, Gözde Akgüngör, Gülfer Akkaya,
Handan Koç, Hande Ögüt, Hatice Tekdal, Haziran,
Marina Crespın, Mürüvvet Yılmaz, Nadide Demir, Nazan Askeran,
Necla Akgökçe, Necla Algan, Nermin Yıldırım,
Nilgün Yurdalan, Nur Gönül, Özlem Güneş, Övgü Güner,
Özgen Altaş, Özgün Akduran, Yelda Yücel

Fotoğraf Özlem Güneş-Nilgün Yurdalan-Ülkü Özakin

Kapak Nilgün Yurdalan

Arka Kapak Ahmek Şık

Görsel Yönetmen Ömer Süvari

Renk Ayrımı 4Renk 212 324 54 50

Baskı Dünya Yayıncılık A.Ş. Tel: 0212 440 20 10

Dağıtım Yay-Sat

ABONE FORMU

Pazartesi'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var. 10 abone bulana bir kitap veriyoruz. Abone olmak istiyorum

Adı Soyadı:
Adres:
Telefon:
E-Posta:
Abone Süresi 1 yıl ( ) 6 ay ( )
Başlangıç Tarihi:

Türkiye içi

Yıllık 36 Milyon TL / 36 YTL

Altı aylık 18 Milyon TL / 18 YTL

Aboneler için posta çek numarası: 662965

Bağışlarınız için T. İş Bankası Taksim Şubesi
Hesap No: 1052 30000 758921 Beyhan Demir

Yurtdışı

Yıllık 60 Euro 6 aylık 40 Euro

Döviz Hesabı

T. İş Bankası Taksim Şubesi Hesap No

1052 301000 3330429

Beyhan Demir

Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunu bize gönderin, biz de her ay PAZARTESİ'nizi gönderelim.

merhaba

Bu sayımız 101. sayı. On yılı ve 100 sayıyı aramızda bıraktık. Aslında on yıl çok uzun bir süre değil ancak bir işe kitlenip yılları bu işi yapmak için teker teker geçirirken bir an durup neler oluyor, ben ne yaptım diye geriye baktığımızda bir yandan hızla geçmiş bir zamana, diğer yandan o hızlı zamanın içine düşmüş nice çabaları, çalışmaları, koşturmaları fark edip duygusallaşır ya insan. İşte bizlerde geçen bu on yılın ardından biraz böyle hissettik.

Yıllar geçti, ancak geçen salt yıllar değildi. Bu yılların içinden Kadınlara Mahsus Pazartesi Dergisi de geçti. Hayat bize, biz hayata kendimizi dayattık. Herkesin bildiğini biz kabullenmedik, bu bilgiye başka bir bilgiyle cevap vermeye çalıştık, doğru diye katılmışmış nice kabullere karşı çıktık. Bizim de bir bildiğimiz var diye düşük hayatın kollarına, yollarına, caddelerine. Pazartesi Dergisi on yıllık maceradır. Onlarca yılın birikiminden oluşmuş bir parça. Dergiye on yıllık serüveni boyunca emeği geçen tüm kadınların ellerine sağlık. Bir arkadaşın dediği gibi darısı 200. sayıya.

Bu yılki 8 Mart dört ayrı eylemle kutlandı. Ancak 8 Mart sürecinde yaşanan tartışmalar 8 Mart'ın ardından da devam etti. Nilgün Yurdalan ve Ayşe Düzkan bu sayımızda 8 Mart üzerine değerlendirme yaptılar. Lambdalı kadınlar ilk kez bu 8 Mart'ta pankart açarak kendilerini görünür kılmaya

çalıştılar. Onlarla yaptığımız söyleşiyi keyifle okuyacağımızı düşünüyoruz. Vivet Kanetti ile ünlü Fransız yazar Colette üzerine röportajı Beyhan Demir yaptı. Fedakarlık, iyi anne ve iyi eş olmanın en önemli kıstası sayılır. Mürüvvet Yılmaz bu sayıda ulvi bir değer yüklenilen fedakarlığa tersinden bakıyor. Fedakarca davranmanın fedakarlık yapanı nasıl etkilediğini anlatıyor çarpıcı bir şekilde.

Kadınlar için yapılacak en zor işlerden biri doğum dersek abartmış olmayız herhalde. Özgün Akduran bu aralar dikkatimizi çeken sezaryen doğumlarla ilgili olarak bir orta sayfa hazırladı. Doğum yapan kadınlar ve tıpcılardan alınan fikirler sonunda ortaya çıkan sonuç doğrusu kadın sağlığının nasıl göz ardı edildiğini ortaya çıkarması açısından anlamlı.

Ayşe Düzkan'ın yaptığı çeviride Delphy, Komünist Manifesto ve diğer kitaplarında Marks'ın kadın sömürüsü konusunda yaşadığı çelişkileri ve bu sömürüyü görmezden gelmesini eleştiriyor. Gülfer Akkaya Ata Demirer'in "kırdığı pot" üzerine bir yazı kaleme aldı. Bilge Seçkin son yılların vazgeçilmezi olan düşük belli pantolonları üzerine kızlara sorular sordu. Oldukça eğlenceli olan bu söyleşinin yanı sıra eğlenceli bir başka yazı da Nermin Yıldırım'dan. Nermin Yıldırım 100. sayı dolayısıyla yaptığımız yemeği yazdı.

Baharın kendini gösterdiği şu günlerde bir başka bahar ayı olan Mayıs'ta görüşmek üzere....

ayrılı

8 mart'lar

2005 yılında 8 mart'ın en hayırlı tarafı birden fazla etkinlikle kutlanmış olması. böylece farklı eğilimler, kendi önceliklerini ve sözlerini dillendirme fırsatı buldular. son zamanlarda feminist siyasetin orta yolu bulma üzerine kulu olduğuna ilişkin bir inanç yayılıyor. oysa tam aksine parçalı örgütlülüğü savunan feministler eylemlerde de farklı şeyler yapmayı makul, meşru ve en önemlisi bir zenginlik sayarlar. 5 mart'ta yapılan gösteride farklı siyasi görüşlerin kendilerini ifade etmeleri, bunların arasında feminist mesajların da olması çok sevindirici bir gelişmeydi.

6 mart meselesi ise biraz daha karışık tabii. o gün –ya da başka bir gün-, 8 mart –ya da başka bir vesileyle- sokakta gösteri yapmak isteyen kadınların ve erkeklerin bu tür bir şiddete maruz kalmaları ne kadar şanslıyız ki, tc'nin ve tayyip erdoğan'ın ayağına dolandı. yoksa türkiye'de muhaliflerin bir gösteride ilk dayak yemesi değil bu. orada ve başka bir yerde canı yanan herkese geçmiş olsun demek isteriz. ancak birkaç noktayı açıklığa kavuşturmakta fayda var. o gösteride dayak yenmiş olması onu en anlamlı 8 mart gösterisi kılmaz. ayıptır söylemesi, geçen sene akp baskınında bizim aramızda da dayak yiyenler oldu; herkes yemediyse bunu kürsüden müdahale eden ayşe bohürler'e ve ümit meriç'e borçluyuz. ama bunu bugüne kadar anmak

kadınlarla ilgili hiçbir şey görmedim. erkeklerin varlığı ayrı bir konu. üstünde durulması gereken ikinci spekülasyon, o olayı, 8 mart gösterisini "erkesiz miting dayatmaları"yla bölen feministlerin sebep olduğu. bizim için erkeklerle 8 mart kutlamak rahmi koç'u 1 mayıs'a çağdırmaktan farksız. bunu anlamak istemeyen kadınlar arasında kendilerini feminst olarak tanımlayanların olması üzücü. o ayrı bir konu. ancak, o gün beyazıt'ta o insanların izinsiz gösteri yapmak zorunda kalmalarına feministlerin ayrı gösteri yapmak istemesi değil, ekb'lerin, bu tür erkekler vb konularda pekala anlaşabilecekleri o grupları da dışlayıp tek başına miting başvurusu yapması sebep oldu. o gün istanbul'da iki gösteri oldu; biri ekb'nin, ötekisi de o izinsiz gösteri.

8 mart akşamı yapılan yürüyüş artık bir gelenek haline geldi ve herkesi mutlu ediyor. bu geleneğin önümüzdeki yıllarda kadınlara yasak olan örneğin aksaray gibi semtlere taşınmasını umuyorum. o gece atılan sloganlarla ilgili birkaç noktaya değinmek istiyorum.

"erkek düzene itaat etmiyoruz" belki bir dereceye kadar kabul edilebilir bir slogan. ama erkeklere itaat etmeyeceğiz dense daha doğru olacağını düşünüyorum çünkü bizler tek tek erkeklere itaat etmeyebiliriz ama erkek

o gün beyazıt'ta o insanların izinsiz gösteri yapmak zorunda kalmalarına feministlerin ayrı gösteri yapmak istemesi değil, ekb'lerin, bu tür erkekler vb. konularda pekala anlaşabilecekleri o grupları da dışlayıp tek başına miting başvurusu yapması sebep oldu. o gün istanbul'da iki gösteri oldu; biri ekb'nin, ötekisi de o izinsiz gösteri.

düzenden kurtulmamız hep birlikte ve devrimci bir süreçle mümkün olabilir. ne yaparsak yapalım bu düzene itaat etmemiz mümkün değil. bir şeyin düzen olması bu anlama geliyor zaten; tek tek bireyle tercih hakkı bırakmaması. belki patriyarka ya da erkek düzen gibi konularda bu tür bir görüş ayrılığı olabilir ama "kapitalizme itaat etmeyeceğiz" ne anlama gelebilir? bu belli ki, erkekler dedik aman kapitalizmi ihmal etmeyelim diye türetilmiş bir slogan. kapitalizme itaat etmemek, emekçiler için mümkün müdür? emekçi olmayanların itaat etmemesinden ne olur. kapitalizmden kurtulmak –ona itaat etmemek- de ancak devrimle olacak bir şey. kimsenin böyle bir tercih şansı yok; olsa zaten sistem denmez buna. eğer emekçiyse, emeğinizi satmaktan başka geçim yolunuz yoksa, kapitalizme itaat edersiniz. aynı şey erkek düzen/erkek egemenliği/patriyarka ve kadınlar açısından da geçerli. bu tür konularda özensiz davranarak varolan teorik-ideolojik seviyemizin altında işler yapıyoruz diye düşünüyorum.

Düzeltilme: 100. sayımızda yer alan 8 Mart'a Doğru yazımızda "EKB, EHP, Özgür Kadın ve Yeni Dünya İçin Çağrı" gibi kurumlar, karma örgütlerin 8 Mart için yaptıkları ayrı bir toplantı çağrısına katıldıklarını öğrendik. ... Hem bizimle, yani kadın platformuyla aynı gündemli toplantılar yapıp hem de ayrı bir yerde başka bileşenlerle başka bir eylemi örgütleme toplantılarına katılabilirler. Ama bu bilgiyi bizlerden bir süreliğine saklamak sakıncalı değil mi?" bölümüne ilişkin olarak bu toplantılara katılacağı bilgisinin bizim olmadığımız bir toplantıda verilmiş olduğunu öğrendik. Yanlış düzeltip, özür dileriz.

aklımıza bile gelmedi. çünkü bizim esas derdimiz demokrasi mücadelesi, amacımız da türkiye'nin ne kadar anti-demokratik bir ülke olduğunu sergilemek değil. o gösteride gözümüze çarpar pankartlar arasında ben

bizim meselemiz politik değil mi?

Devrimci de olsa erkeklerin erkek egemenliğinin avantajlarını kullandıkları, onların da kadınları ezdiği ve sömürdüğünden hareketle ve kendi sesimiz-sözümüzle görünür olmak isteği ne zaman politik bir mesele olmaktan çıktı ve böyle bir şey istemeye hakkımız var mı?

Daha önceki yıllarda olduğu gibi bu yıl yine 8 Mart tartışmaları kirdi ufaladı bizleri. Bizler kim miyiz bilmeyenler için: İstanbul da kadın hareketini,- kadın kurtuluş hareketini güçlendirmek için bir arada durmaya gayret eden kadın grupları , tek tek feministler, karma yapılardan kadınlarız.

8 Mart'a yüklenen farklı anlamlar ve 8 Martlarda farklı ittifak anlayışları nedeniyle mücadeleyi nasıl güçlendiririz yerine, tekrarlanan, erkeklerin hali ne olacak tartışmalarını geçen yıl olanlardan başlayarak olabildiği kadar özetle aktarmak istiyorum. Olup bitenlere dair en küçük bir yanlış aktarımınla ilgili yine yazılı olarak düzeltme yapmama bir manim yoktur. Ben yazı yazmayan bir kadınıym. Muhtemelen güzel yazı yazma sanatından da bihaber haldeyim. İnsana sorarlar niye şimdi yazıyorsun diye. Niye? Çünkü halimiz öyle bir hal ki devlet 'katından' başlayarak her yerde ben senin gibi düşünmüyorum yani ben sen değilim demek üstelik bir de kararlıysan bölücülük, dayatmacılık, dışlayıcılık olarak değerlendiriliyor. Ve ben de bu yazıyı doğru cümle ve yöntemlerle kendini ifade etmek farklı oları dışlamak değildir ve hele feminist mücadelede hiç değildir demek için yazıyorum. Bu nedenle pek çok şeyi tartışmadan geçiyorum.

8 mart 2004

Kimimizin dünya kadınlar günü, kimimizin emekçi kadınlar günü dediği bu erkek egemenliği için tehlike arz etmesi gereken güne yıllardır kadınlar günü diyerek bir sorunu ardımızda örtmüştük. Ama erkeklerin eylemdeki yerleri, önlemler konularında ki farklı fikirlerin uzun süren kıran kırana (erkek egemen bir ortam tarif ettiğimin farkındayım. Öyleydi.) bir tartışma sürecinden sonra 8 Mart platformu kendini sona erdirdi. Ama hemen akabinde bir kadın kurumu yeni bir platform için bağımsız feministlere erkeksiz bir miting için çağrı yapmalarını önerdi. Yeni bir çağrıyla toplanan yeni 8 Mart platformu kadınların çeşitli tavizleriyle (bir kadın grubu çeşitli eleştirilerle ve engel de olmayarak çekildi.) çalışmaya başladı. Galiba şubat sonuydu. Kırık, ruhsuz , aceleye getirilmiş, iş gibi yapılmış 2004 8 Martında kadınlar biri de ben kortejin en arkasında erkekleri korteje sokmamak için mücadele ederken çeşitli şiddetlere uğradık. Yine bir dolu kadın gelmemişti, yine bir dolu kadın mitingi terk etmişti.

Kadınlara yönelik şiddet: Yeniden bir aradayız
2005 yaz başında namus cinayetleri nedeniyle yeniden bir araya geldik. İstanbul Kadına

Yönelik Şiddete Karşı Platform koyduk adımızı. Ortaklıklarımızı, farklılıklarımızı konuşmaya vakit bulamadan eylemler yaparken küçük büyük sorunlar yaşıyorduk. Ankara Mitingi sırasında yaşananlardan sonra platformu yani kendimizi, bir arada durabilmenin gereklerini yaklaşık beş ay önce tartışmaya başladık. Yine eylemler yapıyorduk, kar yağıyordu, bayramdı ve kadınların hayatlarında ki çetin koşullar nedeniyle, mesela geceleri eve geç saatte gitmenin tehlikeleri yüzünden bu tartışmalar nihayete erememişken (8 Mart platformun gündemi mi değil mi.tartışması da dahil.) 8 Mart'ı konuşmaya başladık; Ocak ortalarıydı.

Bu sefer geç kalmayalım demiştik

Bir ay yoğun olarak yine kadınlı erkekli gruplar yapılacak 8 Mart eylemine gelsin mi gelmesin mi tartışmalarıyla geçti.

Tartışma sürüyor

Yalnızca kadınlardan oluşmuş bir eylem isteyen kadınlara, karma grupların arkada olabileceğini savunan kadınlar tarafından dayatmacı ve dışlayıcı oldukları eleştirilerine biz de fikirlerimizi söylediğimizi tekrarlayıp duruyorduk. Erkekleri istemeyerek sosyalist kadınları dışladığımız eleştirilerine hayır biz erkekleri istemiyoruz üstelik burada da sosyalist pek çok kadın var diyorduk. Ama o kadınlar erkeklerle gelmek istiyor deniyordu. Biz erkeklerle miting yapmak isteyenler başka yerde yapabiliriz diyorduk. (Ne döngü. Kaç yıldır tartışıyoruz bu konuyu ve ben artık bizar ve biçare oldum.) Üstelik kadın erkek el ele mücadeleye inananlar içimizden birkaç kuruma da çağrı yaparak karma bir 8 Mart mitingi için toplantılara başlamıştı. Bu durum bence hayırlıydı ve herkes kendi ihtiyaçlarına göre bir 8 Mart yaşayacak diye düşünüyordum ama biz tartışmalara devam ediyorduk ve tartışma henüz tükenmemişken Platformdan EKB 6 Mart tarihi için bir miting başvurusu yaptığını açıkladı. EKB'li kadınlar eleştirilere şu cevabı verdiler: "Buradan ortak bir 8 Mart çıkmayacağı belli değil mi?". Ne şaşkınlık ya bizim ki haftalarca ortak bir 8 Mart yapabilir miyiz diye tartışıyorduk, tartışmaya devam da edecektik. (Bana bu durumu akıldan, etikten eleştirmek yetmiyor. Ben bu durumu yürekten eleştiriyorum.) EHP'li Kadınlar ve Demokratik Kadın Hareketi Girişimi toplantılarının da karma yapıldığı karma mitinge katılıyordu. Ama Kadına Yönelik Şiddete Karşı Platform diğer eylemlere katılanlar ve katılmayanlar hala tartışıyorduk: erkekli gruplar arkada yürüsün mü yürümesin

mi?

Sonunda 15 Şubat civarında, Kadına Yönelik Şiddete Karşı Platform imzalı bir 8 Mart eylemini yapamayacağımız iyice anlaşılınca üç kadın grubu, Mor Çatı, Amargi ve Gökkuşuğu baştan sona kadınlarla ve tüm sorumlulukların paylaşılacağı erkeksiz bir 8 Mart eylemi için çağrı yaptı.

8 Mart 2005

18 Şubattan itibaren toplantılar başladı. Karma mitinge katılacak olan EHP'li Kadınların 8 Mart platformunun eylemine de katılma kararı vardı.. Bu durumu tartışacak zaman mı vardı? 8 Mart kapıdaydı. Ama buradan söylemeden geçemeyeceğim. Bir politik fikri herhangi bir karar almadan tartışma yoluyla ifadelendirenlere dayatmacı, ama karma (bence karşı çünkü hem kadına yönelik şiddete karşı platformdan bazı gruplar seçilerek çağrılmışlardı hem de kadınlar erkeksiz işler, eylemler için çok uğraşmışlardı ve aslında temelden farklıydı iki duruş) eyleme katılmanın demokratik hak olduğu söyleniyordu. EHP'li kadınlar herkesin sorumluluk alacağı bir çağrıya gelmişlerdi fakat 8 Mart platformunun aslında kadına yönelik şiddete karşı platform olduğunu ve o platformun da kendilerini ve sosyalist kadınları dışladığını ve bu nedenle sorumluluk almayacaklarını ama, imzacı olmak istediklerini söyleyince yeniden çıkmaza girdik. 8 Mart platformunu oluşturan yeni eski tüm katılanlar buranın yeni bir platform olduğunu söylemelerine ve bu platformun içinden tartışmak istemelerine rağmen EHP'li kadınlar platformun meşruluğunu tartışarak imzacı olmaktan ısrar ettiler. Platform EHP'li kadınlara sorumluluk almazlarsa destekçi olabileceklerini önererek tartışmayı sürdürdü. Tartışma sürdü, sürdü. Hatta ben bizi aptal, çağrıcıları da yalancı yerine koyduklarını söyledim. Değmedi bile. Yani bizlerin ne istediğimizin, eleştiriler karşısında

neler hissettiğimizin hiçbir manası yoktu. Diğer iki eylemin saati, yeri belliydi. Hazırlıkları sürüyordu. Duyuruları başlamıştı. Biz hala tartışıyorduk. Şubat'ın sonu olmuştu. EHP'li kadınlar destekleyici olmayı kabul etmediler; Eyleme gelececeklerini ve bizi teşhir edeceklerini söylediler. Sanırım üç akşam toplam on saat bu mesele konuşuldu.

İstemediğimiz bir şeye hayır deme hakkımız var mı?

EHP'li kadınların imzacı olmaları neden kabul edilmedi? Çünkü dışlayıcı ve dayatmacı olduğumuza dair eleştirilerini ve 8 Mart Platformu'nun düzmece bir platform olduğunu kabul etmek demektir bu. Sonuç olarak 8 Mart Platformu'nu oluşturan farklı fikriyatlardan bazı kadınlar politik bir tercih yapmıştı. Yalnızca kadınlarla, doğrudan kadın sorunlarıyla ilgili bir eylem yapacaktı.

Feministler birbirlerini tarihin çöpüne yollar mı?

Feminist Hareket Dergisi'nin 8 Mart 2005 tarihli sayısında 8 Mart Platformu ve süreci eleştirileri (bazı eleştiriler ve üslup beni uzun yıllar öncesine götürdü.) şöyle. Egemen olan reformist rüzgarı arkamıza alarak kadın dayanışmasını dağıtmakta hiçbir sakınca görmediğimiz yazılmış. Devrimci yapılarla birlik çağrısı ve eleştirileri nedeniyle ihraç edilmelerinin asıl nedeni ideolojik ayrımların getirdiği zenginlik ve farklılık değil, devrimci ve feminist olmaları imiş. Yazıda "kendilerini diğer ezilenlerle yan yana getirmekten bu kadar sakınan 'feminist mücadele' kapitalizme hizmet etmiş olmaz mı?" diye sorulmuş. Kadınlara sosyalizmde ve sosyalist feminizmle kurtuluş vaat ederken, (farklı fikir ve eylemlerinden ötürü, birlikte çalıştıkları kadınların, kadın gruplarının) reformistlerin tarihin çöplüğüne gideceği

yazılmış. Esasında 8 Mart Platformu'na yönelik eleştiriler elbette bu kadar değil. Fakat ben artık yorulmuşum. Ama bir şey sormak istiyorum. İşçi ya da devrimci de olsa erkeklerin erkek egemen nimetlerden severek faydalandıklarından, onların da kadınları ezdiği ve sömürdüğünden hareketle ve kendi sesimiz-sözümüzle var olmak isteği ne zaman politik bir mesele olmaktan çıktı?

İstanbul'da 8 Mart eylemleri

8 Mart Platformu 5 Mart'ta çok kısa bir sürede örgütlenen "kurtuluşumuz için örgütlü mücadeleye" başlıklı eylemden bazı eksikler ve yanlışlarımızla ama sözümüzü de söyleyebildiğimiz için mutlu ayrıldık. 6 Mart EKB'nin 8 Mart eylemi de iyi geçmiş diye duydum. Keşke yine 6 Mart karma eylem için de iyi geçmiş diyebilseydik. Polis, Beyazıt'ta basın açıklaması yapan gruba gazla, copla, tekmeyle saldırdı. Vurdu ha vurdu. Kim bilir belki gelecekte şiddetsiz toplantılara, şiddetsiz 8 Martlara kavuşuruz, umarım.

lezbiyenler vardır

Bu yılki 8 Mart'ta lezbiyen kadınlar kendi kortejlerini oluşturup, pankartlarını açtılar, sloganlarını atarak yürüdüler. Bu ilk kez oluyordu. Çok heyecanlı ve mutluydular. Biz de Lambda kadınlarla bu süreci nasıl yaşadıklarını, şimdi neler hissettiklerini sorduk

Lambdaistanbul'lu kadınlar olarak bu seneki 8 Martta kendi kortejinizde yürüdünüz. Lambda 10 yıldır varolan bir grup, ama bu ilk defa oluyor. Bu sürece nasıl gelindi, bahseder misiniz?

Ülkü: Bu Lambda'nın bir mitinge ilk katılışı değil elbette ama kadınlar olarak bizim ilk katılımımız. Çünkü hep çok azdık, örgütlenemiyorduk yıllardır. Lambda'nın ilk yıllarında mekan olmadığı için TAV'da toplanılıyordu. O zamanlar toplantılarda 30-40 erkek eşcinsel yanında iki-üç kadın da olurdu. Ama gariptir ki bu kadınlar erkeklerle hemen kaynaşır ve hepsiyle konuşurken birbirleriyle hiç konuşmaz, tanışmazdı. Çok garip geliyor şimdi ama toplantıda karşılaşan kadınlar olarak neredeyse birbirimizin varlığını görmezden gelmeyi tercih ederdik diyeceğim. Lambda'da benim bildiğim son 5-6 yıl boyunca hep bir ya da iki kadın vardı, emek de verirdiler ama bu kadınlar bir süre sonra yorulup bıraktılar. Son iki yıla kadar bu böyle sürdü, sanki kadınların tipik tarihi burada da kendini gösterdi diyebiliriz, Varlığımız süreklileşemedi hatta hiç olmamış gibiydi. Yine bu yüzden erkek eşcinsellerde de varolan cinsiyetçilik de pek sorgulanamadı uzun yıllar boyu.

Yeşim: Eşcinseller arasında "bir Zeki Müren bir ben" sendromu diye tanımladığımız bir şey var. Tabi erkek eşcinseller arasında. Dünyada Zeki Müren ve kendisi dışında başka bir eşcinsel olduğunu bilmediği yıllar oluyor insanların. Kadın eşcinseller ise, kendileri dışında kimse yok zannediyorlar. Ciddi bir görünmezlik var. Ben de örneğin eşcinsel hareketine ilk katıldığım zaman başka kadınlarla tanışabilmek için epey beklemiştim. Erkekler vardı hep. Erkek eşcinsellerin yaşadıkları sorunlar konuşulurdu hep. Hatta biz Kaos GL'de kadınlar gelmeye başlayınca, bir süre sonra, "erkekler arasında kadın adacıkları" demeye başlamıştık. Sonra zaten birbirimizle konuşabilmek için Sapphonun Kızları diye ayrı bir grup kurmuştuk, 2 sene kadar sürmüştü. Eşcinsel deyince herkesin, bizim de, aklımıza erkekler geliyor. Tıpkı işçi ya da profesör dendiğinde de erkeklerin gelmesi gibi. Türkiye'de pek çok eşcinsel kadın kendisinin eşcinsel olduğunun bile farkına varamıyor bu nedenle. Yani, "şu kadın arkadaşımı çok seviyorum" gibi düşünüyor. Eşcinselliğin kadınlarda da varolan bir durum olduğunu bilmediğinden.

Hasbiye: Benim de ilk geldiğim zamanlar, Lambda'nın mekanına gidemiyordum. Orada

erkekler vardı ve ben o mekana nasıl dahil olacağımı bilemiyordum. Taksim'e her geldiğimde kadınlık üzerinden Amargi'ye uğradığım halde, Lambda'ya gitmeye cesaret edemezdim. Kaldı ki o zamanlar "lezbiyen" sözcüğünü rahatça kullanamazdım, bu kelime beni ifade etmiyor gibi geliyordu. Toplumun yüklediği kötü anlamlardan arındırıp bakamıyordum bu sözcüğe, lanetliydi sanki. Diğer kadınlarla ilk bir araya gelişim katıldığım ilk Türkiye eşcinseller buluşmasında, kadın toplantısı vardı, Lambda'da. Lambda'nın kapısını ilk o zaman araladım, çekingenliğimi o zaman kırdım. 55 kadın vardı. Bundan önce ben de eşcinsel kadınların varlığını pek bilmiyordum. 2000 1 Mayıs'ında dağıtılan el ilanlarından öğrendiğim Sappho'nun Kızlarına mail atmak için 4 ay bekledim. O yoldan biseksül-lezbiyen kadınların mail listesine alındım. İlk orada, sanal da olsa, benim dışımda "eşcinsel kadınlar" olduğunu öğrendim.

Begüm: Lambda'ya ilk gelişim kadın toplantılarının başladığı gündü. Ön salonda aşağı yukarı 15 kadın vardı. Ben ilk defa galiba bu kadar lezbiyen ve biseksüel kadını bir arada görüyordum. Ama çok kısa bir sürede aslında sürekli olarak aktif olan 5-6 kadın olduğunu anladım Lambda'da. 5-6 kadın olmaya gelmenin ne kadar uzun ve zorlu bir süreç olduğunu ise altı ay sonunda anladım.

Eşcinseller açısından bir yürüyüşe katılmanın açılma gibi bir boyutu da var. Yani eşcinsel olduğunuzu bilmeyen insanlar, elinizde sizi eşcinsellikle ilgili bir dövizle görebilirler. Bununla ilgili neler yaşadınız?

Begüm: Platformda bir ara pankartsız yürüme önerisi kabul edildi sandığım için, "evet yürüyeceğiz" demeye başladığımı hatırlıyorum. Bir çoğumuz öyle ya da böyle "kapalı" olduğumuz içi üzerinde eşcinsel yazan pankartımızın altında yürümenin imkansız olduğunu düşünüyordum. Ama 8 Mart Platformu tek kadın hareketinden bahsedilemeyeceğine karar verince, "eee ne olacak şimdi" paniği beni sardı. Her örgüt kendi pankartı altında yürüyecekti. Lambda'da toplantıda "pankartlı yürünecekse, yürüyecek miyiz?" sorusu tartışıldığında ağırlıklı karar pankartımız altında yürümekti, sadece katılan iki kişi bile olsa. Amaç görünmek ve görünürlülük sağlamaktı. Bir yerden yürümeye başlamak. Toplantı sonrası Hasbiye ile 'kafa' saymaya başladık... Eh işte 6 kişi falan oluyorduk galiba. Hem heyecan, hem tedirginlik yan yana sarmıştı beni.

Hasbiye: 2001 1 Mayıs'ında ilk kez eşcinsel erkeklerle Lambda kortejinde yürüme cesareti gösterdim. Acaba bunu yapabilir miyim, başkaları görür mü, ailem çevrem ne der, kendimi nasıl savunurum, gibi kaygılar taşıyordum. O gün elimdeki "lezbiyenler vardır" dövizli fotoğrafım, ertesi gün Sabah Gazetesi'nde

çıkmişti. Bununla ilgili bir kişi hariç, kimse aramamıştı. Görmemişler miydi, görmemezlikten mi gelmişlerdi? Bu ilk eşcinsel yürüyüşüm sonrası "meğer o kadar da zor değilmiş" diye yazı yazmıştım. Bu 8 Mart'ta ise kalabalığın içinden geçmeye çalışırken "Allahım bizi göremeyecekler" diye söyleniyordum. Bunca yıldır "biri bizi görecektir" diye korkan, saklanan Hasbiye bu defa "bizi göremeyecekler" diye çekiniyordu. Ne büyük gelişmeydi bu bilemezsiniz. Tam da bu anda platformdan anons sesi geldi. "Lambda İstanbul Eşcinsel Sivil Toplum Kuruluşu'ndan kadınlar hoş geldiniz!" Havalara sıçradım, çılgılık attım.

Yürüyüşe hazırlık sürecini anlatır mısınız?

Begüm: Yürüyüş günü gelen çok kadın vardı ama ayrıca ondan evvel hazırlıklara gelen çok kadın oldu. İnanamadım. Evvelden kalmış dövizlerimiz vardı, yeni kartonlar da aldım. "Herkes herhalde iki döviz taşıyacak yürüyüşte" diye dalga geçerken, bazılarımız elimiz boş yürüdük. Biz sayıp sayıp, 10 kişi olur muyuz, derken, 20 kişiden fazlaydık. Demet benim için 8 mart ile ilgili ayrı bir önem taşıyor. Benim motivasyonumda, kendimi silkeleyip güven duymamda çok etkisi oldu, 5 Mart'ta gerçekleştirdiğimiz yürüyüş öncesinde. Daha işte yürüyüşe iki hafta falan var, Demet bana geliyor gidiyor "8 Mart'ta yürüyecek miyiz?" diye soruyor. Platform toplantılarına ben gidiyordum çünkü. Benim canım burnumda zaten, cevap "bilmiyorum, haber vericem Demetçim" oluyordu devamlı. Karar verip hazırlıklara başladığımızda, Demet her an her zaman vaktinde %100 enerji ile hazır bulunuyor ve hop oturup hop kalkıyordu. "Tarih yazacağız, Lambda kadınlar ilk defa yürüyecekler, bu tarih olacak" diyordu devamlı. Her Lambda'ya geldiğimde Demet'i görürüm. Elinde çay sigara bir köşede çene yapar. Sakin ve sıcak, bir köşede durur. Ama 8 mart öncesi Demet, o Demet değil. "Tarih yazıyoruz" diyor başka bir şey demiyordu sanki. Bu kadar deneyimli, senelerin olası yorgunluğuna rağmen Demet'in gözündeki parlaklık o kadar çok şeye değer ki diye düşündüm. Gerçekten ne yaptığımızı anladım, ne yapıyorduksak çok önemliydi.

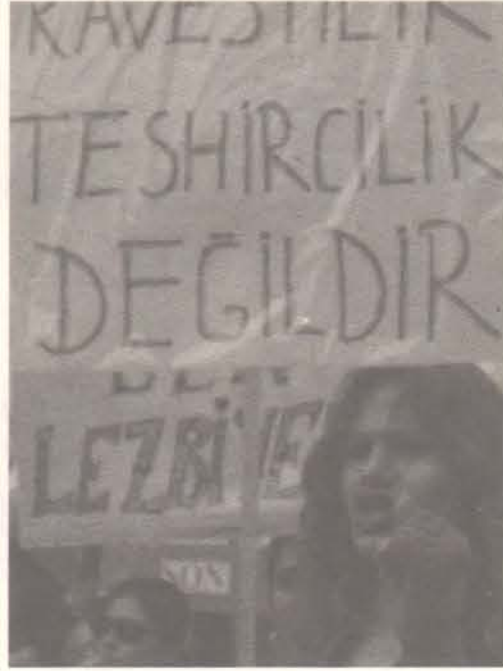
Demet: Tabii. Senelerdir yürüyüşlere katılıyorduk. Ama kendi örgütümüzün kortejinde değil. Hep, dağınık dağınıktık. Bir arada yürümemiz görünürlüğümüzü sağladı. "Bakin, işte buradayız, biz de varız" demiş olduk. Bir de biz transeksüeller bir şekilde bir süredir mücadele ediyoruz. Ama ben bu kadar lezbiyeni eylem halinde ilk defa görüyorum.

Yürüyüşe geldiğinizde, açık havada ellerinizde eşcinsel dövizleriniz diğer kadınların yanınıza geldiğinizde neler yaşadınız?

Begüm: Filmlerde ve ya diğer ülkelerdeki eşcinsel eylemlerinde bayrağa sarılı yürüyen, kaldırım kenarında oturan kadınları ve erkekleri gördüm. Ama bunu bir gün gelip de benim de yapacağım hiç aklıma gelmemişti. Yürüyüş başlamadan evvel başlama yerimize giderken izleme ben bayrağı arkamıza dolayarak yol boyu yürüdük. Bu benim için ilk

ve güçlü bir çözülme noktası oldu. Ancak gerçekten kendini ortaya koyabildiğini ve ya koyabileceğini hissetmek. Çok garip bir duygu. Korku, heyecan, sevinç, her şey bir arada. Ama bir de off be yaptım işte, oldu çok da iyi oldu duygusu var...

Hasbiye: Meydan'dan Haydarpaşa'ya kadar Lambda birilerine rastlama ümidiyle yürüdüm, Amargili arkadaşlar kortejlerini oluşturmuşlar, bana sizinkiler arkada diyorlardı. Ama ben kimseyi göremiyordum. Sonra Begümler geldi, arkadaşları gidip aldı getirdi. Gözlerime inanamıyordum. Önde gökkuşağı şemsiyeli Demet ve etrafında bir çok kadın rengarenk neşe içinde geldiler pankartımızı açtık, çoktık, coşkuluyduk.

Pınar: Benim Lambda'ya gelişimde Lambda arkadaşların çıktığı "Rüstem Batum'la Söylenemeyenler" programının izlememin çok etkisi vardı. Daha önce birilerinin özgürlükle ilgili yaptıkları hep içimi ısıtırdı, ama cinsel yönelim ayrımcılığına karşı durmanın da böyle bir boyutu olacağını pek düşünmemiştim. O programı izlerken arkadaşlarımızın böyle bir mücadele verip görünürlük sağlamalarını çok takdir etmiştim. Aylar sonra Lambda'ya geldim, kadın toplantılarına katıldım, ve şu son yürüyüşümüzde ben de pankartın hemen arkasındaydım, yani o zaman fark ettim ki beni izleyen bir eşcinsel ya da biseksüel de benden güç alabilirdi artık! Bu çok güzel bir duygu, şimdi anlıyorum ki bu mücadele bizden de böyle dalgalar halinde topluma yayılacak.

Kadın platformuna yeni katılmaya başlamıştınız. Bu 8 Mart gerçekleşti ardından. Platformda lezbiyen politikası yaparken neler yaşıyorsunuz?

Begüm: Platform toplantılarına düzenli olarak Aralık sonundan itibaren katılıyorum. Lezbiyen kadınların platforma katılması sık tekrarlanan ve anımsatılan bir durumdu. Bu durumdan

hem memnun oluyordum hem de biraz acayip geliyordu. Tabii benim lezbiyen kadınların temsilcisi görüldüğüm korkusu vardı. Bu arada sanki kendimin aslında lezbiyen değil de biseksüel olduğumu anlatacak bir ortam pek yakalayamamıştım. Birazcık da "yahasın, lezbiyenler de artık aramızda" kutlamasının lezbiyen kadınları soyutlaştırabileceği endişesi duyuyordum. Bunun engellenmesi biraz da benim elimde olan bir şeydi ama tartışmalar arasında bunu gerçekleştirmek hele bir de Lambda kadınlar arasındaki farklılıkları açıklamak kolay olmuyordu. Ya da ben tam olarak hepsini nasıl kafamda yerleştireceğimi pek anlamıyordum. Platform benim için çok yeni bir oluşumdu ve zaten içindeki oluşumu ve dinamiği anlamaya çalışmak kendi basına heyecan verici, kendini kolayca kaptırabileceğin bir şey.

Hasbiye: Bugüne kadar 5 kez 8 Mart mitinglerine katıldım. Kürsüden bildirge okunurken asla eşcinsel kadın sözcüğü geçmezdi. Ayrımcılığa uğrayan bütün kadınların adları okunur, yaşamı ayrımcılığa uğramakla geçen hiçbir eşcinsel kadından bahsedilmezdi. O yıllarda öldürülen lezbiyen Yelda'nın namus cinayetlerine kurban giden kadınların arasında adı hiç geçmiyordu. Ben yakındıkça anladım ki o platformlarda bizzat yer almadıkça adımız geçmeyecekti. Kendimizi anlatmak zorundaydık. 2005 yılı 8 Mart'ı lezbiyen kadınlar için harika bir gündür. Bunca yıl karma yürürken, bunca yıl lezbiyenliğimiz görünmez kalırken bu yıl hem tertip komitesinde hem de platformda yer alıp bizzat çalışmasıyla verilen emeğin karşılığı alınış oldu.

Ülkü: 8 Mart örgütlenme toplantılarında kadın hareketine yıllarını vermiş bir kadın arkadaş şey demişti, eşcinsel erkeklerin dışlandığını biliyormuş ama lezbiyenlerin dışlandığını bilmiyormuş. Homofobi sadece eşcinsel erkeklere karşı olan bir şey değil mi demişti. Bu da yine lezbiyenlerin görünmezliğinin bir işareti. Başka bir kadın arkadaş da, ortak sloganları tartışıyoruz 8 mart gece yürüyüşü için, "lezbiyenler vardır" sloganına itiraz ederek „bunu kadınlara attıramayız, ben de emin olamadım" dedikten sonra duraksayıp „ben bu konuda düşünüyem kafam karıştı" dedi. Bütün bunlardan sonra 5 Mart günü Kadıköy'deki mitingde ise kürsüden okunan "Ayşe Fatma'yı sevebilmeli", "lezbiyenler vardır" sloganlarını yüzlerce kadın atarken biz kulaklarımıza inanamıyorduk!

Hasbiye: İlk defa o platformda içinde "escinsel, lezbiyen kadınlar" sözcükleri geçen, cinsel yönelim ayrımcılığı yapılmamasına dair paragraf okundu. İlk defa "Ayşe Fatma'yı, Zeynep Elif'i, birbirlerini sevebilmeli" sloganını bütün kadınlar attı. Bana göre eşcinsel kadınlar için görünürlük yolunda bir dönüm noktasıdır, bu 8 Mart. Ve hatta bizleri fark eden diğer kadınlar için de böyle. Onlar da ilk kez cinsel yönelim ayrımcılığına karşı slogan atılabildi, onlar da ilk kez kendi kortejimizde bizimle yan yana durdular, eskiden fark etmiyorlardı, şimdi gördüler.

dünyayı ve hayatı değiştirmek için

Dünya Kadın Yürüyüşü Türkiye Ağı bir süredir çalışmalarını sürdürüyor. Ağ, sendikalardan, meslek örgütlerinden, siyasi partilerin kadın yapılarından ve kadın sivil toplum kuruluşlarından oluşuyor... 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde Galatasaray'da "Dünyayı ve Hayatı Değiştirmek" sloganı ile Küresel Kadın Şartı'nı açıklayıp Taksim'e kadar yürüyen, ağ oluşturulan kadın örgütlerinin temsilcileriyle konuştuk.

Şartın tamamını benimsediğimizi söyleyemeyiz

Amargi Kadın Akademisi

Tüm dünyada olduğu gibi İstanbul'da da Dünya Kadın Yürüyüşü'nü başlatmak için 8 Mart 2005'te yürüyüşümüzü geniş katılımlı bir örgüt yelpazesıyla gerçekleştirdik. Yaklaşık beş yüz kadınla İstiklal Caddesi'nde Galatasaray Lisesi'nin önünden başlayan yürüyüşümüz renkli ve coşkulu oldu. Coşkulu olmasına coşkulu oldu, ama dayanışma ruhunun eksikliği de hissediliyordu. Örgüt isimlerinin ön plana çıkması, zaman zaman ön tarafa geçme çabalarımız, kadın dayanışmasının ve ortaklaşmamızın eksikliğini ortaya koyuyordu. Belli talepleri içeren Dünya Kadın Şartı'nı incelediğimizde, şartın tamamını benimsediğimizi söyleyemeyiz. Şartın çok genel olması, sosyal forumu çağırması, kadın sözünün eksikliği benimsediğimiz yanlar. 8 Mart'ta başlayan Dünya Kadın Yürüyüşü'nün 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Günü'nde bitmesi çok daha anlamlı olabilirdi. Değişmek için yürürken birilerinden bir şeyler istemeyi çok da içimize sindiremedik. Daha bunun gibi gerekçeler sayabiliriz. Ancak bunun dünya çapında bir oluşum olduğunu düşünürsek, platform tartışmalarından da bildiğimiz gibi ortaklaşmak ve yol almak için verilen tavizleri göz önüne getirdiğimizde şartın

ilk çıkışından bu yana bir hayli değişim gösterdiğini tahmin etmek zor değil. Gösterilen çabayı, verilen emeği görmezden gelemez. Amargi olarak kadın dayanışmasına, birlikte iş yapma gerekliliğine inanıyoruz. Bu nedenle de bu tür platformlarda yer almayı önemsiyoruz. Farklılıklarımızı yok etmeden ortak yönlerimizi birleştireceğimiz, birbirimizi dönüştüreceğimiz ortamlar oluşturabiliriz. Kadın dayanışmasına olan inancımızı kaybetmemeliyiz. 8 Mart'ta eksik kalan kadın dayanışmasını 10 Mayıs'ta Türkiye çapında gerçekleştirebiliriz.

Eşit ve özgür bir dünya için...
ÖDP Dilek Alicioğlu Cömert

ÖDP'li kadınlar olarak biz 2005 Dünya Kadın Yürüyüşü'nü örgütlerken şarttaki taleplerin yanı sıra özellikle Türkiye'deki kadına yönelik şiddet gündeminin önemini düşünerek kadına yönelik şiddet ve kadın dayanışması taleplerini öne çıkararak örgütlenme kararı aldık. 2005 Dünya

Kadın Yürüyüşü'nü destek metninde ÖDP'li kadınlar olarak şöyle diyoruz:

"Erkek egemenliği ile beslenen küreselleşen kapitalizm ve neo-liberal politikaları, savaşı, işsizliği, yoksulluğu, adaletsizliği üreterek en çok kadınları mağdur ediyor. Bugün dünyanın 163 ülkesinde tüm bunların farkında olan kadınlar dünya kadın yürüyüşüne başlayacak, kadınlar arası küresel dayanışma ağını kuracak. Biz ÖDP'li kadınlar küresel direnişin bir parçası olan Dünya Kadın Yürüyüşünü bu bilinçle destekliyoruz ve tüm kadınların desteklemesi gerektiğine inanıyoruz.

Tüm kadınları daha adil eşit ve özgür başka bir dünya için birlikte örgütlenmeye çağırıyoruz. Kadına yönelik erkek şiddetinin son bulduğu, tecavüzün olmadığı, kadınların hayatın her alanına eşit katıldığı bir dünya mümkündür. Bugünden her türlü pozitif eşitleyici mekanizmayı hayata geçirmeliyiz.

Sorunlarımızın çözümü, ezilmenin, sömürünün, ayrımcılığın olmadığı özgürlüğün barışın ve adaletin hüküm sürdüğü başka bir dünyadır.

Küreselleşen kapitalizmin beslediği erkek egemenliğine karşı mücadelemizi ve kadın dayanışmasını büyütelim. Eşit özgür bir dünya için umudumuzu örgütleyelim..."

Emek ve kadın hareketi dilinin birbirine tercümesi

Halkevleri 1. Bölge Temsilcisi İlknur Birol

Halkevleri, 2000 yılında gerçekleşen Dünya Kadın Yürüyüşü'ne olduğu gibi, 168 ülkeden 5500 farklı kadın grubu tarafından desteklenmekte olan 2005 Dünya Kadın Yürüyüşüne de çağrıcı gruplardan birisi olarak katılmaktadır. Çeşitli illerdeki Halkevleri şubeleri içinde faaliyet gösteren kadın komisyonları, Küresel Yürüyüşün Türkiye'den geçeceği 9-10 Mayıs 2005 tarihlerinde yapılacak olan eylemlere ve 17 Ekim 2005'de tüm dünya kadınları ile aynı anda yapılması planlanan 24 Saat Feminist Eylem gününe aktif biçimde katılacaklar; çeşitli illerdeki yoksul mahallerdeki kadın grupları arasında DKY ile ilgili kitle çalışmaları da yürütüyoruz. Halkevleri, Dünya Kadın Yürüyüşü inisiyatifi de, bu inisiyatifin bir parçasını oluşturmaktadır. "küreselleşme-karşıtı" hareketin tamamına yönelik bakış açısıyla değerlendirmektedir. Küreselleşme-karşıtı hareketin tamamı gibi, bu hareket içinde özel bir kadın ağırlığı (alanı) oluşturmayı hedefleyen Dünya Kadın Yürüyüşü inisiyatifi de, dünya üzerinde yoksulluğa, neo-liberalizme, savaşa ve egemen iktidar biçimlerine karşı yükselmekte olan sosyal-siyasal tepkilerin birbirinden farklı biçimlerini yan yana barındıran bir gelişme kanalını temsil etmektedir.

Yeni bir dünya tarifi

Tıpkı küreselleşme karşıtı hareketin tamamı gibi, henüz ideolojik-politik

anlamda saf ve ideal olmaktan hayli uzak olmakta birlikte, bu inisiyatif bizim açımızdan iki temel alanda önem taşımaktadır: Birincisi, DKY inisiyatifi, uluslararası bir kadın hareketinin inşasını hedefleyen bir süreçtir: Uluslararası bir süreç olarak da; örneğin sosyal forumlarda özel kadın etkinlikleri düzenlenmesine önayak olması; çeşitli ülkelerdeki (bölgelerdeki) ulusal kadın hareketlerinin pratik dayanışma ilişkilerinin geliştirilmesi açısından ucu açık olanaklar sunmaktadır. İkincisi, DKY inisiyatifi, yeni kadın hareketleri ile yeni emek hareketleri arasında giderek yeşermekte olan yeni bağlara, iç içe geçişlere küçümsenmeyecek yeni bir

zemin sunmaktadır; kadınların kurtuluş mücadelesinin sermaye, emperyalizm ve ılımlı İslam akımları tarafından Geniş Ortadoğu

Projesi ve Dünya Bankası'nın (Kuzey Afrika-Ortadoğu / MENA programları) bağlamında araçsallaştırılmaya çalışıldığı bir coğrafyada yaşayan bizler, gerek bağımsız-bölgesel kadın dayanışma platformlarının oluşmasını, gerekse kadın hareketinin emek-savaş karşıtı hareket içinde özel bir ağırlık kazanmasını önemseydiğimiz için, DKY'yi de önemsiyoruz. DKY talepler programını da bu ikili çerçeve içinde değerlendiriyoruz: Aslında, DKY'nin İnsanlık İçin Küresel Kadın Şartı, bir talepler programından çok, "yeni bir dünya tarifi" girişimidir. Bir ilk girişim olarak, bizce de eleştirebilir özellikler taşımaktadır. Ancak DKY'nin, hem geleneksel sol, hem de geleneksel kadın hareketi tarafından aynı anda hem yeterince "sol" olmamakla, hem yeterince "feminist" olmamakla eleştirilmesine neden olan yapısı, bizim açımızdan Burkino Fasolu, Arjantinli, Filistinli, Fransız, Katalan ve Japon kadınlarla aynı eylem platformu içinde ele ele tutuşmamızı engelleyecek denli ölümcül bir sorun oluşturmamaktadır.

Bizler, emek-gücünün ve yoksulluğun giderek kadınlaştığı bir dünyada tıpkı kürtaj, dayak ve töre cinayetleri sorunu gibi, dış borçlar sorununun da, tarımın yıkıma uğraması sorunun da, esnek çalışma sorunun da birer "kadın sorunu" olarak görülmesi gerektiğini; dünyada ortaya çıkan eğilimlerin, emek hareketinin ve kadın hareketinin dilinin birbirlerine tercümesi ve geçişliliği açısından eskiye oranla çok daha geniş olanaklar yarattığını düşünürüz. Bizce bu gerçek kendisini giderek daha fazla dayatacağı; kısacası bizce sorun gerçek tarihsel gelişme değil, geleneksel sol ve geleneksel kadın hareketinin bu tarihsel gelişme karşısındaki konum alışlarındadır.

dünya kadınları yürüyor istikamet:?

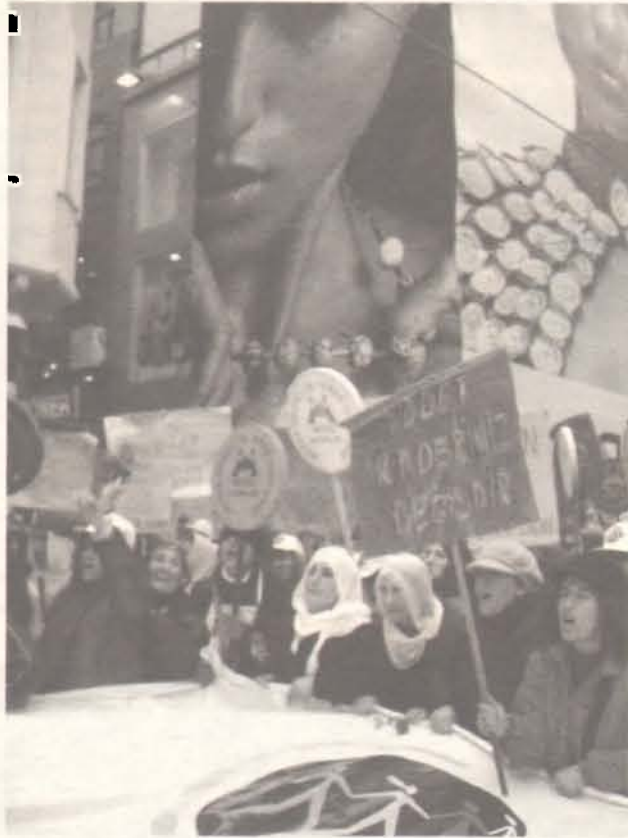
8 Mart'ta Dünya'nın 163 ülkesinde aynı anda 5 bin 500 kadın kuruluşu "Hayatı değiştirmek" üzere harekete geçti. Dünya çevresini saran el ele tutuşmuş kadınlarla simgelenen yürüyüş ve yaygınlaştırmaya çalıştığı "Küresel Kadın Şartı" bizce eleştirel bir bakışı hak ediyor... Darılmak, gücenmek yok... Çünkü kadınlar olarak hepimiz aynı gemideyiz...

"Gebe kalan ve kısa süreli keyifsizlikler yaşayan bireyler, her kış gribe yakalanan ya da kolayca üşüten insanlardan esirgemeyi hiç kimsenin düşünmediği hakları neden kullanmasınlar"

"Ey kadınlar! Kadınlar gözlerinizi ne zaman açacaksınız? Bu devrimden ne kazandınız? Daha dizginsiz bir aşağılanma, daha aleni bir küçümsenme...."

İki alıntıdan ilki Condorcet'a ait, ikincisi Oympe de Gouges'e... İki düşünür de Fransız İhtilalinin arkasından yazar bunları... Kadınlar bilindiği üzere "eşitlik, özgürlük ve kardeşlik" adına ayaklanma öncesinde ve sırasında en ön saflarda yer almışlardır. Ama işler bitip toplum yeniden inşa edilmeye çalışılırken, eşit hakların esamesi okunmadığı gibi siyasetle meşgul olanlar "cinslerine ihanet etmekle" suçlanıp evlerine, ısrar ederlerse giyotine yollanmak istenmişlerdir... Eşitlik ve özgürlükten kastedilen, erkeklerin özgürlüğüdür, kadınlarla kardeş olmaya ise kimsenin niyeti yoktur. Takvimler 1790 tarihini göstermektedir. Condorcet bilimci olma sıfatıyla masumane bir biçimde eşit haklardan bahsederken, bu hakların içine kadın haklarının da girmesi gerektiğini düşünmektedir. De Gouges ise gerçeği kabul edip 'keleğe geldik arkadaşlar', demektedir. Ve Fransız Devrimi'nde ve ondan sonraki tüm devrimlerde gördüğümüz, işittiğimiz, yaşadığımız üzere kadınlar keleğe gelmiştir.

Bayram değil seyran değil, bu Fransız İhtilali de nereden çıktı diyorsunuz, belki... Demeyin... 8 Mart tarihinde Sao Paulo'dan start alan ve Dünya Kadın Yürüyüşçülerinin 163 ülkede dolaştıracakları 2004 yılında kabul edilen Küresel Kadın Şartı'nı okuyunca, akla Fransız ihtilalinin gelmesinden daha doğal bir şey olamaz gibi geliyor bana... İlerleyelim bakalım ne göreceğiz. Küresel Kadın Şartı, sömürünün, tahakkümün olmadığı doğruluğun, farklılıkların hak ve özgürlüklerin hepsinin saygı gördüğü bir dünyanın kurulmasını öngörüyor... Böyle bir dünyanın kurulması için gerekli temel ilkeleri

tanımlayan 31 madde var şartta... Temel ilkeler ise Fransız İhtilalcilerinin ilkeleri üzeri, iki yeni ilke (Pilav üzeri kuru... gibi...): Eşitlik, Özgürlük, Dayanışma, Adalet, Barış.

Hareket böyle bir şarta niçin ihtiyaç duyulduğunu şöyle açıklıyor: İnsan hakları ve kadın haklarına dair uluslararası belgelerde, hak meselesi teslim edilir ama bu belgeler ne sömürü ve baskının kökenlerini sorgular, ne kapitalizmi ve ataerkini kınar... Yeni bir toplumsal proje gerekmektedir... Bu, gezegenin ekolojik, ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel bakımdan yaşamasını güvence altına alacak yeni bir toplumsal projedir... Baskı, sömürü, şiddet ve yıkımın nedenlerinin radikal eleştirisi gerekmektedir.

Böyle bir başlangıç veya kendini tanımlama çabası soldan ve feminizm açısından

baktığınızda da sorunlu... Yukarıda sayılan ilkeler burjuva devrimini işaret eder bizlere, Fransız ihtilalinin, ilkeleri doğrultusunda nasıl sömürü ve baskının özüne inilir, kapitalizm kınanır (Bakın, kınanır deniyor)? Bizim bildiğimiz sosyalistler, sömürünün özüne başka ideolojik perspektiflerle inerlerdi ve olayı kınamakla da yetinmezlerdi...

Feministlerin alanına giren patrierki (ki biz buna patriyarka diyoruz) meselesine gelince... Feministler "ve patriyarka" diye bir şeyi kabul etmezler bir kere... Kadınları, ezen, sömüren, bedenlerine ve cinselliklerine el koyan bir sistem vardır ve feministler bu sistemi ortadan kaldırmak üzere mücadele ederler... Bu mücadelenin öznesi kadındır. Öznesi belirsiz- ki belirsiz özne çoğu kez erkeği ifade eder- eşitlik, adalet, özgürlük gibi kavramlar, feminist mücadelenin kavramları değildir... Ev içi emek sömürüsü, kadının bedeni ve kimliği üzerindeki patriyarkal sömürü ve şiddet... Şartta bahsedilen ataerkinin özüne inme ve kınama gibi durumlarla yetinmek, feminizmi bozduğu gibi feministleri de bozar...

Kadınsız kadın metni

Küresel Kadın Şartı metni içinde ilerlediğimizde, yukarıdaki üst başlıkların altını dolduran beyanların başlıklardaki soyutluğunun ve genelliğinin, "bütün insanlar kardeşler" havasını devam ettirdiğini görüyoruz.

Beyanlarda insanlar, halklar, kimseler, kişiler ve bireyler var... Kadınlar yok... Eşitlik başlığı altındaki ikinci beyan: "Hiçbir insani koşul ya da yaşam koşulu, ayrımcılığı haklı gösteremez". Beyan 3: "Hiçbir görenek, gelenek, din, ideoloji ekonomik sistem ya da politika **hiç kimsenin** aşağılanmasını haklı gösteremez...." Beyan 7 " **Herkes** adil bir ücret karşılığı...."

Hangi ayrımcılıktan bahsediliyor, kime karşı bu ayrımcılık, aşağılanan bu hiç kimse kimdir? Adil ücret alması gereken "herkes", ne anlama geliyor? Condorcet'in "Gebe kalan ve kısa süreli keyifsizlikler yaşayan bireyler" tanımlaması

bile, daha net galiba... Pardon yani bu "Küresel Kadın Şartı" değil miydi?

Evet, alınma, gücenme yok... Bu beyanların feminist olması veya feministleri ilgilendirmesi için, en azından öznesinin kadın olması gerekir. Sonrası tabii ki pazarlık konusu...

Beyanları tek tek okuyup irdelediğinizde, kadın ve cinsiyet ezilmesi meselelerinden ciddi biçimde imtina edildiği göze çarpıyor. Kadın ezilmesinin altını çizme iddiasında bir madde var ki sanki feministlerin kanını beynine sıçratmak için özel olarak oraya konulmuş:

"Herkesin fiziksel ve ruhsal bütünlüğü korunur. İşkence ve aşağılayıcı, küçük düşürücü muamele yasaklanır. Cinsel şiddet, tecavüz, kadın sünneti, kadına yönelik şiddet, seks ticareti ve genel olarak insan ticareti kişiye ve insanlığa karşı işlenmiş suçlar olarak kabul edilir..."

Yani pes doğrusu... Liberalinden radikaline tüm feministler, tecavüzün aileye, topluma, erkeğe değil, doğrudan doğruya kadına yönelik bir suç olarak tanımlanması, kadının bedenine, kimliğine, ruhsal bütünlüğüne yönelik bir saldırı olarak görülmesi için mücadele veriyorlar...

TCK'nın değiştirilmesi sırasında "edep törelerine değil kadına, kadına" diye az mı bağırдық? Şimdi tüm bu mücadele hiç yaşanmamış gibi, tecavüz bu kez insanlığa karşı bir suç olarak tanımlanıyor... İnsanlıktan kastedilenin aksi ispatlanmadığı takdirde erkeklik olduğunu biz, kendi hayatımızdan biliyoruz...

Metnin kadınların ev içi emek sömürsünü bile 'tüm karşılığı ödenmemiş emek' kategorisi gibi çok genel bir kategori içinde değerlendirmesi ve bu emeğin ekonomik bir etkinlik olarak görülüp buna değer biçilmesi gerektiğini önermesi ise "patrierkiye getirilen, özlü ve sağlam bir eleştiri" olarak gerçekten de dikkate şayan...

Bir feminist olarak şartta ilan edilen beyanlarla, eleştirilen liberal feminizmin ötesinde bir haklar ve özgürlükler kombinasyonuna varılamayacağını söylemek mümkün, hatta bazı bazı onun gerisine düşüldüğü bile oluyor. Bu mücadele perspektifi ile kusura bakmayınca patrierkiyi kaşıyamazsınız bile...

Olaya sosyalizm açısından yaklaşan arkadaşların ise gözlerini biraz daha açmaları gerekiyor galiba. Bir feministin naçizane gözlemidir... Emperyalist çağda, "Ülkeler arasında ticaret adildir ve halkların kalkınmasına zarar veremez" perspektifiyle nereye varmayı ümit ediyorlar acaba?

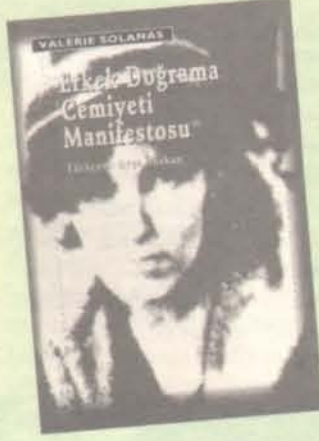
Dünya Kadın Yürüyüşü Brezilya'da başladı. Brezilyalı kadınlar taleplerinde "sağlıklı koşullarda ücretsiz ve kolay ulaşılabilir kürtaj hakkına" ağırlık verildi, bu olumlu bir şey... Yürüyüşçüler Türkiye'ye de uğrayacaklar, bizde de Dünya Kadın Yürüyüşü bileşenlerinden oluşan kadın arkadaşlar, 8 Mart'ta Tünel'den Taksim'e yürüdüler... Sendikalar ve karma örgütler içinde kadın çalışması yapılmasının ne kadar meşakkatli bir iş olduğunu biliyoruz, oralara güç bela kabul ettirilen talepleri hor görme lüksümüzün de olmadığını farkındayız ama bazı feministlerin de bu olayın feminizmle ve bizler tarafından, bizim için devrim idealiyle pek ilgisi yok, "biz almayalım" demeye de hakları var sanıyorum.

Kadınların Yaşam Manifestosu

Mürüvet Yılmaz

Erkekleri Doğrama Cemiyeti Manifestosu (SCUM) okudukça içimizde bir şeylerin hafiflediği, derinlerde bir alt üst oluşu yaşayabileceğimiz bir kitap. Kitabın kimi bölümlerini okurken bu kadar da olur mu diyorsunuz kendi kendinize

Bildiklerimizi, daha doğrusu bize öğretilenleri tersinden okumaya ne dersinsiniz? Genelde öğretilenleri tersinden okumaktan çekiniriz. Sanki her şey ayaklarımızın altından çekiliyormuş gibi gelir. Kadınlara yüzyıllardır dayatılan eksiklik, zayıflık saç uzun aklı kısalık, elinin hamuru ile erkek işine katılma gibi meseleleri tersinden okuyunca ortata çok başka şeyler ortaya çıkar.

Gerçekliğin böyle olmadığını sezeriz ama, o gerçekliği nasıl değiştireceğiz ya da değiştirebilir miyiz meselesine geldiğimizde verdiğimiz yanıt genellikle imkansız olur. Aslında bunun imkansız olmadığını bir yerlerden duymak isteriz. Bir yerler var olan hayatın değişebileceğini yazarsa kendimizi daha bir cesur hissedebiliriz.

İşte SCUM Manifestosu okudukça içimizde bir şeylerin hafiflediği, derinlerde bir alt üst oluşu yaşayabileceğimiz bir kitap. Kitabın kimi bölümlerini okurken bu kadar da olur mu diyorsunuz kendi kendinize.

Manifesto, siyasal tahliller açısından olmasa da, çinizde yarattığı duygusal fırtınalar açısından oldukça iyi ve gerekli.

SCUM Manifestosu'nda erkeklerin edilgenliklerinden kurtulmak için başvurdukları bin türlü yolla karşılaşılıyorsunuz. Erkeklerin edilgen olmayı kadınlara nasıl mal etmeye çalıştıklarına, nasıl üretmeyen olarak var olduklarına, yaşamlarını, egolarını tatmin etmek üzerine nasıl kurduklarına, sevgiye nasıl yabancı olduklarına şahit oluyorsunuz. Bir de paranın olduğu düzenin biz kadınların hiç de işine yaramadığını görüyorsunuz. Yine cinselliğin erkeğin gözünde bir düzme eylemi olduğuna ve cinselliği aslında kendi cüceliğini savunma mekanizmasına dönüşmesine tanıklık ediyorsunuz.

Köklü kopuş olmadan kurtulamayacağımıza göre kopuşu yaratacak fırtınaları kaçırmayalım derim, ne dersiniz?

Akdeniz Sosyal Forumu yaklaşıyor

Erkek egemenliğinin ve erkek şovenizminin olduğu yerlerde neoliberal ve anti sosyal politikalarından çok zarar görenler biz kadınlardır. Kadınların Akdeniz Sosyal Formu inşasına katılmaları, ortak sorunların tespiti, çözümü ve bölgede kadınlar arası dayanışmayı örnek için iyi bir olanak olabilir.

16-19 Haziran 2005 tarihinde İspanya'nın Barselona kentinde toplanacak olan Akdeniz Sosyal Forumu'nun son hazırlık toplantısı 15-16-17 Nisan 2005 tarihinde İstanbul'da toplanacak. neoliberal küreselleşmeye karşı deneyimleri paylaşmak ve başka, bir dünyanın mümkün olduğunu söyleyen Dünya Sosyal Forumu'nun bir parçası olan Akdeniz Sosyal Forumu, Akdenizli toplulukların temsili bir kurumu değil, sosyal hareketlerin tartışılacağı ve alternatiflerin üretileceği bir buluşma ortamı amaçlıyor. Rabat, Napoli ve Pervolia'daki genel kurullar sonucunda yedi başlık belirlenmiş.

Kadınlar ve Akdeniz

Kadın ve erkekler için demokrasi, yurttaşlık ve insan hakları
Ekonomik, sosyal ve kültürel haklar ve kalkınma modelleri.
Emek ve sorunları

Göç

Çatışmalar, askeri işgaller, militarizm ve barış
Kültürel çeşitlilik ve transkültürel dialoglar
Kalkınma modeli ve çevresel sürdürülebilirlik

Çeşitli Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden katılımcılarla birlikte yapılacak olan Akdeniz Sosyal Forum hazırlık toplantısı için iletişim:

Tel: 0212 2433715

mail: isf@gmx.net

vanlı kadınlardan kampanya

Van Kadın Derneği, bir yıldır kadınlara psikolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel destek sağlamaya çalışan bir kadın derneği. Bir yıl boyunca yaşadıkları, karşılaştıkları zorluklar ve kendilerine başvuran kadınlardan edindikleri bilgi ve tecrübeyle kadınların özellikle yargı mekanizmalarını kullanırken büyük zorluklarla karşılaştıklarını belirtiyor VAKAD'lı kadınlar. Yaptıkları açıklamada, "4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun 1998 yılından beri Türkiye Cumhuriyeti Anayasasınının 41. maddesinde yer alan '....devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ..... ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar' ibaresi gerekçe alınarak uygulamaya geçilen bir kanundur. Van'da aile içi şiddet çok yoğun yaşanmakta ve şiddet uygulayanı ortak konuttan uzaklaştırmayı tercih eden kadınlar bu yasadan yararlanmak istemektedir fakat gerek yasanın eksikliklerinden kaynaklı gerek aile mahkemesi sıfatıyla çalışan asliye hukuk mahkemesinin iş yoğunluğu nedeniyle bir çok problemle karşılaşmaktadır. Bu kanun aracılığıyla aile içinde şiddete uğrayan taraf veya taraflar -ki bu genelde kadın ve çocuklar olmakta - şiddet uygulayanı herhangi bir tanık olmadan sadece şiddeti görenin beyanıyla 6 aya kadar evden uzaklaştırma yoluna gitme hakkını elde etmektedir. Bu 6 ay süre zarfında kanunun belirttiği şartlara bağlı kalınmak zorundadır. Şiddeti uygulayan kişi eğer bu şartlara uymazsa 3 aydan 6 aya kadar hapis cezası almaktadır. Dernek olarak gözlemlediğimiz ki, şiddet ortamından kurtulmak isteyen kadın veya çocukların korunması için acil önlemler alınması gerektiği adalet komisyonunca belirtilmesine rağmen başvurularımıza başvurularından 40 gün sonrasında kadar duruşma tarihi verilmekte ve bu süre içerisinde kadınların yaşamları tehlike altında kalmaktadır. Üstelik bu kanun kapsamında ailenin korunmasına dair alınması gereken özel önlemler de alınmamaktadır. Örneğin: aşırı miktarda alkol kullanan eşin eve içkili gelmesi bu kanun kapsamında önlenemezken, eşin tedavi edilmesi kısmi eksik bırakılmaktadır. Böylece evden uzaklaştırma süresi bitince eş yine eve içkili gelebilmekte ve şiddet ortamı ağırlaşarak devam etmektedir. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu bu konuda değerlendirilmemektedir. Böylelikle adli merciler

dışındaki resmi ve özel hizmet kuruluşları pasif kalmaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye 'de de Aile Mahkemeleri kurulmuştur fakat her ilde örneğin Van'da faaliyete geçilememiştir. Ailenin korunmasına ilişkin davalara bakmakla yükümlü olan Asliye Hukuk Mahkemesi "Aile Mahkemesi Sıfatıyla" davalara bakmakta fakat gereken önlemleri almakta yaşamsal eksikliklere sahiptir yani bir aile mahkemesi gibi

davranmamaktadır. Zira asliye hukuk mahkemesi, ticaret mahkemesi, is mahkemesi, tüketici mahkemesi, aile mahkemeleri yanında kendi görev alanlarına giren yoğun gayri menkul davaları ve diğer davalar düşünüldüğünde kadın için hukuksal alanda gerekli olan koruma yetersiz kalmaktadır Dolayısıyla kadın burada yalnız bırakılmaktadır Tüm bu büyük iş yoğunluğu nedeniyle davanın esasına girilmeden önce veya davanın görülmesi sırasında, mahkemece istenen konular hakkında taraflar arasındaki uyuşmazlık nedenlerine ilişkin araştırma ve inceleme yapmak ve sonucunu bildirmek üzere Adalet Bakanlığı'nca belirlenen kriterlerde birer psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacının atanmasının tercih edilmemektedir. Görevli mahkeme, görev alanına giren konularda yetişkinler hakkında eşleri uyarak gerektiğinde uzlaştırmaya, ailenin ekonomik varlığının korunmasına dair önlemler almaya, resmi veya özel hizmet kurumlarına ve benzeri yerlere yerleştirmeye, meslek edinme kursuna veya uygun bir eğitim kurumuna vermeye karar verme yetkisini

Van Kadın Derneği (VAKAD), kuruluşunun birinci yıldönümü olan 9 Nisan'da, "Biz aile mahkemesi istiyoruz," kampanyası başlatıyor.

kullanmalıdır. Kısaca 4320 sayılı kanunun yanı sıra 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun diğer tüm hükümleriyle beraber uygulanabilmelidir. Bunun tek çaresi yoğun ihlallerin yaşandığı özel ve uzman mahkemeler olan aile mahkemelerinin açılmasıdır. Yasal eksikliklerin yanı sıra standart bir uygulama söz konusu olmamakla beraber yargı mekanizmalarına başvuran kişi kendini güvende

hissedememektedir. Örneğin: kocası tarafından çocuğu ile beraber evden dışarı atılmış bir kadın 4320 sayılı Ailenin Korunmasına dair kanun çerçevesinde mahkemeye başvurduğunda çok ileri bir tarih verilebiliyor.

Ayrıca kadına 'ne yaparsan yap, nerede kalırsan kal' cevabı verilerek kadın yasal ve sosyal olarak korumasız bir halde bırakılarak sorunuyla yalnızlaştırılıyor, kadının adalet sistemine güveni azalıyor. Aile mahkemesi gibi çalışması gereken görevli mahkeme bu toplumsal sorumluluğu yasayla yüklenmiştir. gerekli korumanın sağlanamaması ciddi hasarlara neden olmaktadır. Aile içi şiddet davalarında görevli mahkemeler ve şikâyet mercileri gerekli özel ve acil ilgiyi göstererek, sadece yargılama değil

koruyucu, eğitici ve sosyal önlemler alınmasını sağlamalıdır. Örneğin: şiddete uğradığı için şikâyete gelen kadınların tedbir duruşmalarının hemen yapılması sağlanmalı, kolluk mercilerine gönderilen tebligatlar hızlandırılmalı, tedbir sırasında karakola yapılan şikâyetlerde öncelik sağlanmalı, taraflar aile ve kadın danışma merkezleri tarafından danışmanlık hizmetlerine yönlendirilmelidir. müzakere tarihinin alındığı ve mevzuatın uyumlaştırılmaya çalışıldığı Avrupa birliğinin en hassas olduğu konuların basında kadının hukuksal durumu yer almaktadır. Unutmayın, kadın katliamlarının çoğu aile içindeki erkekler tarafından yapılmaktadır. Yaşadığımız şiddetle bizi yalnız bırakan uygulamalar istemiyoruz. Tam teşekküllü Aile Mahkemeleri istiyoruz.

VAN KADIN DERNEĞİ

Şişke cad. Yüzüncü Yıl İş Merkezi B Blok Kat: 1

No: 6 VAN-TÜRKİYE

e-mail: vankadinderneği@hotmail.com.

Telefax: 0 432 214 90 15

Ji jinên wanî kampanya

Komeleya Jinan a Wanê (VAKAD), di 1. salvegera damezirandina xwe roja 9 Avrêlê de, bi navê "Em dadgehên malbatê dixwazin" kampanyayek lidar dixe.

Komeleya Jinan a Wanê ev salek e komeleyek ku ji jinan re xizmete derûnî, civakî, aborî û çandî dide. Jinen VAKAD'ê di nava sale de bi pirsgrêkan re rû bi rû dimînin, tengezeriyên dijîn û bi tecrûbeyên ku ji serlederen xwe digirin, bi taybetî di ware mekanîzmeyên darizandine de zore dikişînin. Di daxuyaniya ku we_andin de "Zagona Parastina Malbate ya bi hejmarê 4320'an, ji sala 1998'an û vir ve li gorî Xala 41'emîn a Zagona Bingehîn a Komara Tirkiyeyê"...Parastina Malbate bi esasgirtina hevoka; 'Zagon jî armanç dike ku aramiya dewlet, malbat û bi taybetî jî ya zarok û dayîke biparaze û li gorî we sazîyan ava dike' hatiye amadekirin û pratîzekirin... Li Wanê tundiya di nava male de pir zede te jiyankirin û jinên ku dixwazin kesên _idetkar ji male bidin bidûrxistin, him ji ber kembûna zagonê, him jî ji ber dadgehên hiqûqê ya asliye ku di _ûna dadgehên malbate de peywîr dikin pir karen wan hene, bi probleman re rû bi rû dimînin. Bi riya ev qanûnê, alî an jî aliyên ku di nava malbatê de bi tundiye rû bi rû dimînin-piranî ev zarok û jin in- heqê wan heye ku kesên _idetkar li gel ku _ahidek tunebe, heya 6 mehan ji male bidin bidûrxistin. Di nava ev 6 mehan de alî neçar in ku li gorî ve biryarê tev bigerin. Kesê _idetkar ger ku li gorî ve biryarê tev negere we gawe ji 3 mehan heya 6 mehan de cezayê girtîgehe bistîne. Me wekî komeleyeke dît ku ji bo jin û zarokên ku dixwazin ji dorhela _idete bidûrkevin, dive bergirtinên acil bene standin. Li gel ku ji hela komîsyona dadê ve te bilevkirin, ji serlederen me re, pi_tî ku serî lê didin bi 40 rojan roja dani_îne te dayîn û di nava ve deme de jiyana serlederen me di xetereyê de ye. Her bergirtinên taybet ên ji bo parastina malbatê ku di ve zagonê de cih digirin nayên standin. Wekî mînak: hatina male ye kesê ku pir alkole vedixwe, di ve madeyê de te astengkirin, lê aliye tedawiya wî di ve zagonê de kem hatiye hi_tin. Bi vî awayî gava dema bidûrxistina wî ye male diqede, dîsa bi awayêke bialkol dikare be male û _idet girantir bike. Saziya Xizmetên Civakî û Hevî_andina Zarokan ve mijare

nanirxîne. Bi vî awayî jî ji bilî merciyên adlî, rexistînen fermî û taybet be hez dimînin. Wekî li gelek aliyên cîhanê li Tirkiyeyê jî dadgehên malbatan hatine avakirin. Lê wekî her bajaren Tirkiyeyê li Wanê jî neketiye faalîyete. Dadgeha Hiqûqê ya Asliyê ku ji bo dozen parastina malbate hatiye damezirandin, bi navê "Dadgeha Malbate" li dozan dinehire, lê di ware tedarekên pewîst de pir kem e û wekî dadgehên malbate tevnagere. Lewre dadgeha hiqûqê ya asliye li ba dadgehên bazirganiyê, dadgehên kar, dadgehên mezaxtîne, dadgehên malbate li dozen wekî gayrîmenkul ku pir zede ne û li gelekên dine jî dinehirin. Ji ber ve yeke ji bo jine parastina hiqûqî ku pedivî ye kem dimîne.

Jin li ve dere bitene te hi_tin. Ji ber zedebûna kar, beriya ku li esasê doze binerîn an jî beriya ku lekolînen der heqê lihevnekirina aliyên bene berhevkin, pîsikolog, pedogog an jî pîsporek xizmetên civakî ku ji hela Wezareta Dade ve hatiye xwestin nayên peywîrdarkirin. Dadgeha peywîrdar, di mijarên ku be_e xwe de heke ku pewîst be, dive bikaribe hevseran hi_yar bike, wan li hev bîne, ji bo hebûna aborî ya malbate tedarekan bigire, bikaribe li sazîyên xizmetê yen fermî, li yen perwerdehiyê an jî qursên pî_eyî bicih bike. Bi kurtasî, li gel zagona 4320'an, dive zagona der heqê Damezirandin, Peywir û Usulên Guncav ên Darizandine ye

Dadgehên Malbatan a 4787'an, bi hemû hukmen dine re bete bikaranîn. Yek çareseriyek van ke_eyan, vekirina dadgehên malbate ku li gel pirsgrêkan xwe, hem taybet hem jî pîspor in. Li gel kemasiyên zagonî, pekanînek standart tune be jî, kesên ku bi hev re serî li mekanîzmeyên darizandine didin, xwe di ewlehiyê de hîs nakin.

Wekî mînak: jinek ku ji hela hevserê xwe ve tevli zarokê xwe ji male hatiye avetin, di çarçoveya zagona 4320'an de serî li dadgehe bide dîrokek pir dîr distîne. Her wiha bi bersiva "tu çi dikî bike", "tu derî kuderê here" jin bemîsogerî, beparastin be ewlehi û bitene te hi_tin. Baweriya jine ya bi pergala dadê re kem

dibe. Dadgeha peywîrdar ku dive wekî dadgeha malbate be bikaranîn, ev berpirsiyariya civakî bi zagonan bidest xistiye. Parastina pewîst ku nehatiye bikaranîn, bûye sedema gelek ziraran. Dadgehên ji bo dozen _ideta nava male hatine peywîrdarkirin û merciyên _ikayete, dive eleqeya pewîst bidin ser mijare, tene ne darizandin, dive parastine jî bikin û bikaribin tedarekên ji bo perwerdehi û civakî jî bistînin. Wekî mînak: Gereki dani_înen tedarekên jinên ku ji ber _idete hatiye serî liwan dane di heman deme de bene standin. Teblîgaten ji hezen ewlehiyê re tene _andin bene bilezkirin. Di dema tedbîre de serledanen li qereqole bete bilezkirin. Kesên bi tundiye re rû bi rû mane, ji bo xizmetên

_evirmeniye, bi navenden _evirmeniya malbat û jinan re bene tekildarkirin. Yekîtiya Ewropayê ku dîroka mûzakareyan jî hatiye standin, di ware mijara herî hassas de, cihe hiqûqa jine ya di çapemeniyê de nixandiye.

Ji bîr nekin. Piraniya komkujîyên jinan ji hela merên di nava malê de ve te kirin. Tevli ideten ku em dijîn, em pekanînen ku me bi tene dihelin jî naxwazin. Em dadgehên Malbate ku bîrekûpek in dixwazin.

Komeleya Jinan a Wanê
Sihke cad.Yüzüncü Yıl İş Merkezi B Blok Kat:1
No: 6 VAN-TÜRKİYE
e-mail: vankadindernegi@hotmail.com.

colette

aykırı bir şahsiyet

Kurallara ve var olan doğrulara kanmamış, hayatı kendi gözüyle okuyabilmiş bir kadındır Colette. Fransa'nın en çok tanınan yazarlarından biri olan Colette'in yaşama bakışını, yazarlığını ve kitaplarını Canikom'u çeviren Vivet Kanetti ile konuştuk.

Colette okuduğumda beni çok etkiledi. Yazar ve kadın olarak. Sizin için Colette ne anlam ifade ediyor? Colette nasıl bir kadın? Sahnede yaptıkları, boks yapması, üvey oğluya ilişkisi...

Hayatın fethine çıkma hakkını kendinde görmüş bir kadın, herşeyden önce.

Colette'in birçok yazardan farklı olarak, geçim derdi taşıyan, melankolik olmayan, varolan kadınlık rollerini tersyüz eden bir duruşu var. Siz nasıl değerlendiriyorsunuz bunu?

Geçim derdiyle sürekli aşinalığı yazısına büyük modernizm getiriyor, doğru. Etrafı da kendi gibilerle çevrili. Müzikhol kadınları, sanatçılar, yarı sanatçılar, küçük terziler, gazeteciler ... Çok az yazarda (kadın ve erkek) görürüz, kadın kahramanın bir yandan aşk yaşarken, bir yandan benzin masraflıyla, borsadaki iniş çıkışlarla yakından ilgilenip, parasını petrol tahvillerinde değerlendirildiğini....

Melankoliden hiç muaf değil Colette, ama yaşın, değişimin, nice kaybın getirdiği melankoliyi klişesiz tanımlayabilme ve bir başka enerjiye dönüştürme gücüne sahip. Çok kolayca okuduğumuz şeyleri nasıl titizlenerek yazdığını tahmin edebiliriz. Müthiş de bize bir sözcük

dağarcığı var. Kimilerin 1000 kelimeyle anlattığı şeylere o 3000 alternatifle girişiyor. Bu yanı çok etkileyici... Yazmak için havalara bakıp ruhunun şahlanmasını beklememiş. Çok, çok, çok çalışmış.

Colette'te olmayan bir diğer durum, kurban kadın durumunu yüklenmemesi. Lea'nın yaşadığı aşk acısını tarifleyiş biçimi, hayatını sadece bir erkeğe, aşık olmasına rağmen, bağımlı kılmayan kadın kahraman yaratmasını açıklar mısınız?

İlk kocası tarafından sömürüldüğü dokuz yılı ele alalım. Colette yazmış (Claudine'ler serisini), kitaplar üstüne imzayı kocası Willy basmış. Bu durum başka bir kadını ömür boyu sakatlayabilir, yere serebilirdi. Colette, bu dönemi bile bir yazarın yeraltı hazırlanışına, edebiyatçı stajına dönüştürebilmiş... Böyle sömürülürken, koca çapkınlıkları ona büyük acı verirken bile kurban değil; ilerdeki değişiminin hazırlığı içinde... Hayatla hep bir müzakere ve pazarlık durumu var. Kahramanlarında da, zengin çelişkilerle dolu bu pazarlık halini yakalamayı seviyor ve biliyor.

Colette'i modern bir kadın olarak tanımlıyorsunuz ve konu hiyerarşisi yapmamasını önemli buluyorsunuz... Bu durum onun yaşayış biçiminden dolayı mı? Yazar olarak büyüklüğünü sağlayan şey, yaşadıklarını tanımlamadaki fütursuzluğu ve kompleksizliği mi?

Çocukluktan itibaren farklı... Belki kent kızı değil de, doğaya çok yakın oluşundan, hayvanlar ve bitkilerle içiçelik durumundan ötürü geliştirdiği bir farklılığı var. Nerdeyse mucizevi şekilde üç büyük dinin ahlak anlayışı dışında, pagan bir açı oluşturmuş.. Edebiyatında insanları (erkek/ kadın, genç/ yaşlı) birer hayvan ve bitki, bitkileri ve hayvanları da insan gibi algılayıp anlatabilmesi belki bundan...

Ama çok iyi yazar böyle bir şey, herkes onun özel sırrını arar, kimse tam çözemez... Bugün hâlâ Colette'in bu farklılığına mantıklı açıklamalar getirmeye çalışırlar. Panteistliğini, suçluluk duygusundan bu kadar arınmış oluşunu, doğayla diyalogunu, Afrikalı kanı taşıyan (ki o bile kesin değil) bir atasına bağlayanlar bile var.

Ulvi konu/ basit konu gibi ayrımı olmayışına gelince... İddialı başka yazar- kadınlar "derin ol, ciddi ol, molla desinler" kompleksiyle alanlarını daraltmışken, Colette, bir Proust, bir Balzac, bir Flaubert kadar kompleksizce, yiyecek-içecek, dekor, bahçe, terzilik, berberlik detaylarına dalabilmiş... Şehveti, hazzı orada da yakalıyor. Sadece aşk değil onun için haz alanı...

Kitabın önsözünde feministlerin Colette ile ilgilenmediğini söylüyorsunuz. Neden sizce? Tabii Türkiye'den söz ediyordum. Yoksa Batılı feministler için uzun yıllardır bir ikon, bir güç kaynağı Colette.

Ama Türkiye feministlerinin durumu farklı... Belki feminizmi hep sınıfsal bir analiz ve mücadeleyle birlikte götürdüklerinden. Belki "düzen kurbanı" "martir", "tutunamayan", genç ölmüş edebiyatçı kadınlarla daha fazla sempati duyduklarından... Belki cinsellik ve diğer haz alanları konusunda biraz pürüten olduklarından... Ki ben bütün bu refleksleri, kimse gücenmesin, yazar kadınlarla ilgili erkek bakışının içselleştirilmesine bağlıyorum. Türk edebiyat çevresinde genel geçer bakıştır: yazar kadın, sosyal, ruhsal, zihinsel açıdan yüksek bir bedel, diyet ödeyerek ancak, edebiyat Olimposuna kabul edilebilir.

Tabii Colette, bu şemayı altüst eden bir örnek.

İstenen şablona uymuyor. Gırtlığına düşkün, zevki sevmiş, 80 küsur yaşında ölmüş, devlet cenazesiyle son yolculuğuna çıkmış... Ama Klise dini töreni esirgemiş ondan; fazla günahkâr bulunduğu için..

Colette'in başkaldırısı var mı? Yaptıkları, yaşamı, ilişkileri göz önüne alındığında kurulu düzeni reddeden bir hali var çünkü.

Colette'te "kurulu düzen", "kurulu düzene karşı çıkış" gibi siyasi, etik kavramlara rastlamıyoruz; ne edebiyatında, ne özel hayatında. Onun için "kurulu düzen", o sırada kendi kurduğu düzen, o kadar. Böyle bir güvene sahip... Toplumda skandal yarattığı her sefer, öylesine masum bir hayret ve ayıplama gösterecek ki, başkalarında "Hakikaten ya, acaba ayıp eden biz miyiz" bocalamasını uyandırabilecek.... Bunu becerebilmek başlı başına marifet.

İddiası nedir, bilmiyorum. Belki Le Clezio'nun dediği gibi "hayatın her titreyişini, çağlayışını, çoğalışını dile getirmek için eşsiz bir dikkat sarfetmek"tir. (ki bu açıdan Le Clezio Colette'i sadece Ağustos İşığının Faulkner'ine benzetir). Colette, hayat radarı yazarlardan. Çehov gibi, Fitzgerald gibi. Entellektüel duruşlarla yargıların yazarı değil. O zihinsel bir muhakemeye değil, doğal olarak kurulu birçok şeye ters...

Kitap, önsözüyle, kapağıyla çok hoş. Bu başarı nasıl elde edildi?

Büyük bir ortak çalışmayla. Yayınevi Caddé'nin yönetici ve çalışanları, desenleriyle kitabın kapağına ve içine Colette'e çok yakışan bir güncellik getirmiş Ramize Erer, çevirmeni ben..

Hepimiz, bugün hayatta olmayan bu yazarı Türk okuruna tanıtmak için enerjilerimizi birleştirdik.

Colette'in aşkı anlatma biçimi çok farklı, erkek yazarların anlatma biçimiyle karşılaştırılamayacağı gibi birçok kadından da farklı. Parayla ilişkisi, güzellik ve yaşlanma meselesi, hepsinde roller ters yüz edilmiş durumda Caniko'da. Siz ne düşünüyorsunuz bu konuda?

Buralarda Colette olağanüstü orijinal, orijinalliğinin de farkında. Örneğin Caniko'nun Sonu'nda, artık yaşlılık dönemine rahatça yerleşmiş Lea'ya şunları dedirir: "Romantizm, nörazteni, hayattan tiksinti: midedir. Bütün bunlar, mide. Hatta aşk bile! Samimi olmak istenirse kabul edilecektir ki, bir iyi beslenmiş aşk vardır, bir de kötü beslenmiş aşk. Gerisi, edebiyattır. Yazmayı ya da konuşmayı bilseydim

küçüğüm, bu konuda neler söylemezdim... Ha, keşif yapacak değilim ama neticede neden söz ettiğimi bilirdim. Günümüz edebiyatçılarına fark atardım."

Şu son cümleleri Colette'in kendi yazarlığının tarifi olarak da okuyabiliriz. Neden söz ettiğini biliyor ve günümüz edebiyatçılarına fark atıyor. Daha uzun süre fark atacağı kanısındayım.

Colette'in cinsellik, lezbiyenlik ve çağının ahlak anlayışını da göz önüne aldığımızdaki aykırı halini de düşünürsek, bugün Melissa P.'nin kitabını, gördüğü ilgiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Gayet iyi. Son yıllarda Avrupa'da birçok yazar-kadın çok şahsi seslerle cinsellikten söz ettiler. Hepsi aynı edebi çapta olmayabilir, ama çoğunun tanıklık değeri var. Cinselliklerini mümkün olduğunca klişeleri kırarak anlattılar. Akli dumura uğratacak tanıklıklarla da karşılaştık. Ve çok yeni bir olgu, "bütün kadınların sesi" olarak ortaya çıkmadılar, biricikliklerini öne sürdüler. Böyle bir yaklaşım, kadınların cinsel kimlik yelpazesini de genişletiyor, "tek tip" olmaktan çıkartıyor...

Bu alanda "Catherine M.'nin Cinsel Hayatı", hem bir öncü, hem üslup ve yaklaşım açısından çok yeni... Dünyanın bütün demokrasilerinde çevrildi o kitap, Türkiye, hariç, ne yazık ki. Örneğin Almanya, bugüne dek bir Fransız kitabına ödenmiş en büyük telif ücretini ödedi ona.. Catherine Millet, olgun, saygın meslek ve kariyer sahibi, hatta evli bir kadın... Melissa P., muhakkak ki bu örneklerden, yani ablalardan güç alarak yola çıktı. Bir zincirin en genç halkası oldu.

Catherine M.'den bahsettiniz. Hem Melissa P.'yi hem de Catherine M.'yi düşündüğünüzde, mahrem, teşhir gibi kavramlara siz nasıl bir anlam yüklüyorsunuz?

Derdi, üslubu ne olursa olsun, her yazarda ve sanatçıda elbette teşhir dozu mevcut. Bu beni rahatsız etmiyor, aksine. Bu dürtüyü kendinde meşru, başkalarında şoke edici bulanları anlamıyorum.

Mahreme gelince, adı üstünde, kişiye özel, o kavramın içeriğini doldurmak. Bugün herkesin ortak bir mahrem anlayışında buluşması gerekmiyor. Kimi için saç mahremdir, kimi için yatak odası, kimi için yatak odası hiç değildir, mutfak, kitaplığı veya içkisi mahremdir... Bunları hangisini meşru kabul edeceğiz? Tabii ki her birini.

Mahrem, karşınızdakinin sadece ona ait, zorlanamayacak, erişilmez alanıdır. Kişi size cinsel hayatı üzerine bir kitap sunsa dahi, onun gene sadece kendine ait, zorlanmayacak alanı mevcuttur. Ve bu alanı da kendisi tayin eder. Mahrem anlayışlarının sizinki veya benimkiyle örtüşmemesi, o kadınlarla genç kızları "mahremi yoktur" kılmıyor. Sonra şuna da inanırım: her çarpıcı, kuvvetli kitap, bir başka mahrem anlayışını zorlar.

Ece Temelkuran Melissa P. ile ilgili yazısında küçük kızlara yüklenen kadınlık rollerinden bahsediyor. Siz ne düşünüyorsunuz? Yani bir kız çocuğunun davranış modeli neden kendisinden çok daha yaşlı, tecrübeli seksi bir kadın tipi oluyor? Bu toplumun genç kadınlara

yüklemeye çalıştığı bir rol mü?

Benim yaklaşımım farklı. Bu toplum derken, eğer bizimkinden söz ediyorsan, çok genç kızlar cinsel kimlik ve cinsel ihtiyaçlardan tamamen muaf algılanmak istenir. Onlarla ilgili gizlice fantazma kurmak, tacizler hayal etmek, hatta tacize kalkışmak başka şey, onlara yaşlılarıyla, bile isteye yaşayacakları bir cinselliğin hakkını tanımak bambaşka...Tabii toplumumuzda şizofreni de görüyoruz. Bir yandan "iyi kızlar" cinsellsiz algılanır, öte yandan 15-16, hatta daha küçük yaştaki kızların zorla evlendirilmesine göz yumulur. Bence iki yaklaşım da aynı derecede sakat. Melissa P.'nin kitabıyla Türkiye'ye, çok genç kızların da bir cinsel kimliği olduğu, dünyadaki yerlerini belirlemenin bu cinselliği keşfetmekten de geçtiği hatırlanacaksa, ne mutlu... Batı'da artık genç kızlara tanınmış bir haktır, cinsellik hakkı. Bizde SADECE ERKEK ÇOCUKLARA tanınıyor. Avrupa'da 15-17 yaş dilimi, genç kızların da yaşlılarıyla ilk cinsel ilişkiye/ilişkilere giriştiği yaşlar. Bence bunun "tecrübeli" kadın modeline özenmekle, özendirilmekle değil, doğallıkla, sağlıklı, varoluş yolculuğuyla alakası var.

Melissa P.'nin gördüğü ilgi karşısındaki tavrını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Melissa P'nin Türkiye'ye gelişini gayet yararlı buldum. Bazı erkek gazetecilerin tepkilerine de çok güldüm: "Yahu bu azize suratlı bir şey! Bu nasıl o kitaptakileri yazmış olabilir?" Melissa P.'nin, katıldığı programlarda ve halk karşısındaki duruşunu, mesafesini sevdim. O kitabı yazmış kızdan kolayca makas alınabileceğini, kışına şaplak atılabileceğini düşünenler afallamış olmalı.

İşte gördük, cinsel kimliğinin keşfine çıkmış genç kızın illa bir isterik, bir mecnun olması gerekmiyor. Mahrem diyordunuz ya, Melissa'nın buradan geçmesi, hiçbir rezalete de mahal vermemiş olması, mahrem hakkında da bize epeyce ilginç şeyler anlatıyor...

hekimden sorma çekenden sor demişler

Şimdilerde bir sezaryen doğumdur almış başını gidiyor. Öyle ki biz çocuğu olmayan ve yakın zamanda çocuk yapmayı düşünmeyen kadınları da bir meraktır sardı, neler oluyor diye. Üşenmedik iki sezaryen doğum yapmış "hasta" kadına ve bir jinekolog, bir tıp etiği uzmanına sorduk. Acaba ebe mi arasak dedirten yeni durumu tüm kadınlarla paylaşmak istedik.

Doğum, biz kadınların hayatlarındaki önemli deneyimlerden biri ve bu deneyimin nasıl, hangi şartlarda yaşandığı, hem psikolojik hem de fiziksel sağlığımız açısından ayrıca önem taşıyor. Son zamanlarda çevremizde çocuk sahibi olan pek çok kadının sezaryen ile doğum yaptığını işitiyoruz. Eskiden, aslında çok da eski değil, topu topu 5-10 sene evvel birinin sezaryenle doğum yaptığını duysak, "aa... nesi varmış?" der sezaryenin sadece doğumun ölüm tehlikesi içerdiği durumlarda seçilen bir yöntem olduğunu düşünürdük. Hatta eskiden doğuma 'normal doğum' deme gereği bile duymazken, şimdilerde çoğu kadının kendi isteği ya da doktor önerisi ile sezaryenle doğumu tercih ettiğini ve 'normal doğumun ender rastlanır hatta 'anormal' bir durum haline geldiğini görür olduk. Biz de, bir jinekolog ve bir tıp etiği uzmanından aldığımız görüşlere yer vererek ve sezaryenle doğum yapmış iki kadının kendi özgül deneyimlerine başvurarak, bir patlama yaşanan sezaryenle doğum olgusunu irdelemeye çalıştık.

Dr. Tülay Egeli JİNEKOLOG

Sezaryen gerçekten yaygınlaşan bir doğum yöntemi mi? Tıp ilerledikçe, hayati riskleri mümkün olduğunca en aza indirmek için, sezaryen endikasyonları da yıllar içerisinde genişledi. Bebeğin anne karnındaki iyilik durumunu araştırabilmemizi sağlayan teknolojik gelişmeler ilerledikçe (ultrason, doppler, NST adlı bebeğin kalp monitörizasyonu, çeşitli biokimyasal belirteçler vs.), anne adaylarının artan bilinci ve düzenli muayeneler konusundaki istikrar ve uyumu eklendikçe, henüz anne karnındaki bebeklerin risk altında olup olmadığını zamanında tanıma ve zamanında müdahale etme olanağı, sezaryen endikasyonlarının artmasına sebep oldu.

Eskiden hangi durumlarda uygulanırdı?

Eskiden, teknolojik açıdan tarama yöntemlerinin bu kadar gelişmemiş olduğu yıllarda, bebekler için hayati riskler, daha dar olan tarama çerçevesinin izin verdiği ölçüde tanınabildiğinden sezaryen endikasyonu daha sınırlıydı. Örneğin ultrasonun bu kadar yaygın olmadığı dönemlerde, gelen kısmın makat veya

ayak olduğu gebelerde doğum yöntemi olarak kesinlikle sezaryen tercih edilmesi gerekirken, bebek adına oldukça büyük risk alınarak, normal doğuma izin verilebiliyordu

Günümüzde uygulanması için özel nedenler var mı? Yoksa olağan bir durum halini mi aldı?

Günümüzde, bebek canlı doğum oranının bu kadar yükselmesinde, tıbbi açıdan endikasyon alanı genişlemiş sezaryenle doğumun gerçekten büyük payı var. Ancak İstanbul gibi bir şehirde bu işi yapıyorken gözlediğim, hastalar arasında doğum tercihlerini özellikle sezaryen doğrultusunda yapan bir grubun da olması.

Genellikle doktorlar mı yönlendiriyor yoksa kadınlar mı seçiyor sezaryeni? Her iki doğum şeklinin artıları ve eksileri öncelikle hastalara doktorlar tarafından anlatılmalı, her hasta kendi içinde değerlendirilip en uygun doğum şekli belirlenmeli, hasta bu konuda bizim bilgilerimiz doğrultusunda eğitilmeli, gerçekten tıbbi gereklilik olmadıkça, sezaryen inşiyatifi hastaya verilmemelidir

En çok kimler, hangi kadınlar ve neden tercih ediyor? Bence şehirlerde yaşayan ve özellikle çalışan kadınlar arasında talep var. İsteme nedenleri ise korku, acı çekmemek, kendine güvenmemek, bebek için risk almamak vagina anatomisinin bozulmaması olabilir.

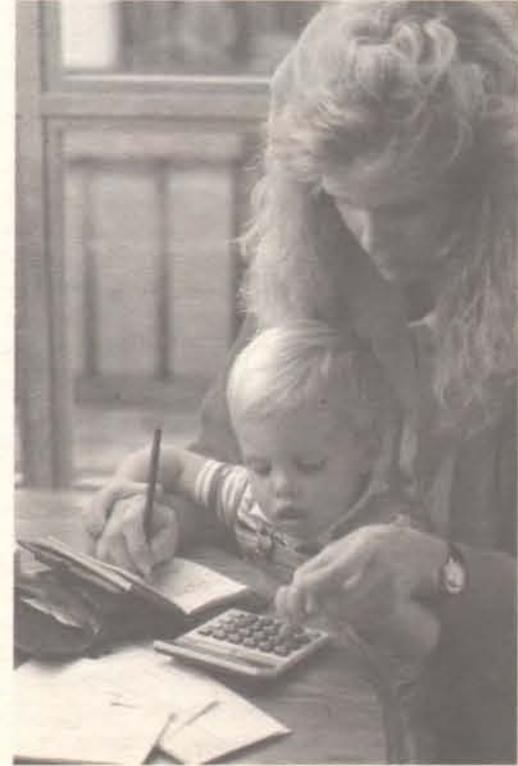
Sadece büyük şehirlerde görülen bir durum mu? Yoksa kırsal kesimdeki kadınlarda da sezaryenle doğuma bir yöneliş var mı?

Kırsal kesimlerde böyle olduğunu düşünmüyorum. Çünkü Anadolu insanı, geleneklerine bağlı. Normal doğum da, geleneksel bir durum. Bu durumu, şehirdeki Anadolu insanında da çok net gözlüyorum. Hatta onlara da, gerçekten endikasyonu olan sezaryeni kabul ettirmekte güçlük çekiyorum.

Avrupa'da sezaryenin çok ender durumlarda ancak normal doğum esnasında bir ölüm tehlikesi görülmesi karşısında tercih edildiğini duyduk. Bu konuda yorumunuz nedir?

Sağlık ve eğitim gibi, her bireyin optimal ihtiyacı

olan bu iki hassas konunun, bir devlet politikası olarak, sistemli bir şekilde devletin kontrol edebildiği, bir konfor olmasını tercih ederdim. Ne yazık ki Türkiye'de, bu iki sistem de oturmuş değil. Sezaryen, tabiki maliyeti çok yüksek bir doğum şekli. Normal doğum üstünde durma, yoğunlaşma bir devlet politikası olmalı. Toplumumuzda, bu görüşe inancın artırılabilmesi için, daha ilkokullarda başlayan bir eğitim programı oluşturulmalı, her türlü medya aracı insanların beyinlerine bu amaçla ulaştırılmalıdır. Sağlık özelleştirildikçe kontrol çok daha zorlaşacaktır. Bu konuda herkesin tek tip düşünmediği, hastalar dahil ortada. Avrupa'da, Amerika'da, normal doğum birinci seçenek olarak bir devlet politikası. Sezaryen, hayat kurtaran bir yöntem olarak ikinci planda. Ancak normal doğumu kolaylaştıran Epidural anestezi (normal doğum esnasında bel bölgesine uygulanan anestezi ile doğumun ağrısız gerçekleşmesine yardım eden bir yöntem) gibi bir konforu da, yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Ancak biz de bu pek yaygın değil ve ülkemizde, normal doğumu kafasına

koymuş bir anne adayı bile, yolun yarısında pes edip ben sezeryan istiyorum diyebiliyor. Bu durumda ağrısız doğum şansını kullanabilme konforu olan bir hastanede ise şanslı olabiliyor.

Sezaryen ile doğumun bir tehlikesi yok mu? Mesela sezaryen ile doğum sonrasında normal doğumdan sonra anne ve bebekte görülmeyecek bazı başka rahatsızlıkların görülme olasılığı var mı? Nedir bu rahatsızlıklar.

Sezaryen büyük ameliyat grubundadır. Anestezi altında yapılır. Ekip işidir. Hastaya ait gebelik haricinde alta yatan herhangi bir hastalık (kalp, tansiyon, kansızlık, astım, guatr, kanama-pıhtılaşma bozuklukları, kollajen hastalıklar, varisler, şeker, alerji vs gibi) atanmamalıdır. Aksi halde hayati sorunlar çıkabilir. Anesteziyi kaldırıp kaldıramayacağı iyi araştırılmalıdır. Karın içi yapılan ameliyatlarda, kişiye göre, dokusal faktörlere göre değişken olmakla birlikte iç organlar arasında yapışıklıklar meydana gelebilir. Sezeryanla doğum yapınca bir sonraki gebelikte de sezeryan yapılmak zorundadır. En azından bu durum ülkemiz için böyledir. Ve karın içi yapışıklıklar eğer varsa bir sonraki ameliyatı, cerrahi açıdan zorlaştırır. Sezeryan, gebelik haftasına göre göreceli olarak değişkenlik göstermekle birlikte bebek için aslında en az risk almaktır. Sadece otuz yedinci haftadan önce sezeryan yapılmak zorunda kalınırsa, bebeğin sekresyonlarını tam olarak atamaması sonucu solunum sıkıntısına bağlı birkaç günlük küvez tedavisi bazen gerekebilir. Bebek için genellikle başka bir sorun teşkil etmez. Ancak annenin postoperatif bakımı, hastanede kalım süresi, tamamen toparlanması, normal doğuma göre hem daha masraflı hem daha zaman alıcıdır. Sezeryan sonrası, normal doğuma kıyasla annede idrar yolu enfeksiyonları, endometriozis olasılıkları da, her hastada olmasa bile biraz daha sıklıkla görülebilir.

Sezaryen sonrasında normal doğumdan sonra yaşanan lohusalık dönemi (bildiğim kadarıyla rahmin kendini toparlaması sürecinde yaşanan kırk günlük kanamalı bir süreç) yaşanıyor mu? Sezaryen de ayağa kalkma süresi gerçekten kısa mı?

Lohusalık dönemine ait fizyolojinin, vaginal kanama ya da hormonal sürecin, doğum şekliyle ilgisi yoktur. Kanamanın kimde ne kadar süreceği, sütün çok olup olmayacağı kişisel faktörlere bağlıdır. Ancak gündelik hayata konsantrasyon, sezeryanda biraz daha zaman alır. Hastalar sezeryan sonrası, herhangi bir sorun yoksa, genellikle postoperatif ikinci günde taburcu edilir. Sürekli yatmaları zaten tavsiye edilmez, hareketlerinde kontrollü olmaları, ağır işlere girişmemeleri tavsiye edilir. Onbeş-yirmi gün içinde de, hareket esnasındaki operasyon bölgesine ait acıları bitmiş olur.

TIP ETİĞİ UZMANI

Kadınların kendi bedenlerine sahip çıkması durumunun ve kadınları kendi sağlıkları ile ilgili konularda kendi kararlarını verme noktasında güçlendiren politikaların kadın

hareketinin katkılarıyla devreye girdiğini düşünüyorum. İkinci dalga feminizmin çeşitli bilimlere yansımaları oldu. Bundan tıp da nasibini aldı. Kadın hareketinin tıp bilimine yansımaları öyle boyutta ki bazı kavramları bile yerinden oynatıp yeni kavramlar devreye sokuyor. Örneğin geçmişte, doğum daha negatif ve riskli bir süreç olarak görülürdü. Şimdi

üzerine doktor tarafından karar verildi. Bilgilendirme fırsatı ve gereği olmadı çünkü başka seçenek yoktu. Hamilelik dönemimde de doktorumla hiç sezaryen üzerine konuşmamıştık çünkü o da normal doğum düşünüyordu. Kendimi şanslı görüyordum çünkü böyle bir zamanda doktorumun normal doğumu destekliyor olması gerçekten çok sık

'güvenli annelik' deniliyor. Ya da 'aile planlaması' terimi sadece kadına bir takım sorumluluklar yükleyen daha patriyarkal köklere hitap eden bir kavram veya durum iken bugün 'üreme sağlığı' diyerek; hem kadın hem de erkeğin ergenlik ve yaşlılık dönemini de içine alan bir üreme hayatı takibi gündeme geliyor. Eskiden, yirmi yıl önce sağlık tanımı 'hasta olmama hali' idi. Artık bu 'ruhsal, bedensel, sosyal yönden iyilik hali' şeklinde değişti. Yani artık sadece negatif bir şeyin olmaması hali değil, olumlu getirileri olması gereken bir sağlık halinden bahsediyoruz. Sezeryenle doğuma gelince, her anne adayı bir yaşam tehlikesi barındırmıyorsa kesinlikle doğal sağlığa içsel olan normal doğumu tercih etmelidir. Ancak olağanüstü hallerde de anne adayı doktor tarafından her iki doğum yönteminin artıları ve eksileri konusunda ayrıntılı bir şekilde bilgilendirilmeli ve karar anneye bırakılmalıdır. Fakat günümüzde sağlığın piyasalaştırılması ile kadınların bu konuda özgür seçim yapma durumu da ortadan kalkıyor. Kadın sağlığı açısından gerçekten en doğru şeklin yine kadınların mücadeleleri ve bunu bilince çıkarmaları ile bulunacağına inanıyorum.

Özlem, Akademisyen, Yaş 30

Tek çocuğum var ve onu sezaryen ile dünyaya getirdim. Sezaryene, doğum başladıktan sonra tıbbi gereklilik nedeniyle, kemiklerimin açılmaması, buna dar çatı deniyor sanırım, ve daha da genişleme olmayacağını anlaşılmaması

rastlanmayan birşeydi. Bu beni rahatlatmıştı çünkü, mesela normal doğum başladığında, o, gecenin bir saati çocukları ile uyuyorken arayıp, doktor hanım sancım başladı deyip onu rahatlıkla uyandırabileceğim güvenini vermişti bana. Bu arada herkes normal doğumdan korkar, ben sezaryenden korkuyordum. Daha önce rahminden bir ameliyat geçirdiğim için biliyordum iyileşme süresinin uzun olacağını. O nedenle aman sonuçta bir gün sancısını çeker normal doğuma katlanırım diyordum Ancak bu psikoloji ile girdiğim doğumda sezaryen gerekliliği ortaya çıkınca inanın kimse yerimde olmak istemezdi. Artık her şeyi doktoruma bıraktım ve ona güvendim. Yapacak başka bir şey yoktu çünkü. İlk hafta yürümekte zorluk çektim ve ona bağlı ağrılarım oldu. Doğumdan itibaren bir ilaç -müsil olabilir- verdiler ve bağırsak problemi yaşamadım ama duyduğum kadarıyla bunu yaşayan ve çok zorluk çeken arkadaşlarım var. Bence sezaryenin en sıkıntı verici yanı bir ameliyat olması. Her koşulda doğum sonrası yorgunluk ve bir bebekle uğraşmanın yepyeni ve öngörülmeyen tecrübelerine bir de ameliyat ağrısı ekleniyor. Son zamanlarda normal doğum isteyip de, sezaryene mecbur kalan çok arkadaşım var. Bildiğim iki vaka normal doğum süresi geçmiş olmasına rağmen doğumun başlamaması nedeniyle sezaryen oldular. Acaba bedenlerimize mi bir şey oluyor, bilemiyorum...

Neşe, Bankacı, Yaş 35

Biri on sekiz aylık, diğeri yedi yaşında iki çocuğum var. İkisini de sezaryenle doğurdum. Zaten ilkinde sezaryen olunca ikincisinde normal doğum ile zorlama olunca, karına bastırma vs. gibi bir durumda dikişler patlayacak diye normal doğuma yaklaşmıyorlar. Doktorumun söylediğine göre yedi farklı katman var ve her bir katmana onbir dikiş atılıyor. Toplam yetmiş yedi dikiş ile tamamlıyoruz sezaryeni. Ben hiç sezaryen düşünmemiştim. Hep normal doğuma hazırladım kendimi ve düşüncem doğum yapacağım, hücrelerim yenilenecek idi. Ancak en son kontrolde doktorum bebeğin suyunun azaldığını, normal doğum olursa riske girileceğini söyledi ve sezaryen oldu. Ama ben daha ilk sezaryen lafı doktorun ağzından çıkınca bozuldum. Zaten korku var içimde doğumla ilgili o yüzden aslında sezaryen denilince içinde acı çekmeyeceğim diye küçük bir sevinç ve rahatlama da olmuyor değil ama kendini hazırladığın için de hayal kırıklığı yaşıyorsun. Bir de bu işin ticaret için mi yapıldığına dair endişe de yaşadım. Plasentanın suyu az olduğu için çocuğun kuruda kalacağını ve normal doğumun çok zor olacağını söylemişti. Suyun az diyor durumu da bilmediğin için inanıyorsun. O an tek güvendiğin insan. o oluyor. Onun söylediklerinin doğru olduğunu düşünüyorsun. Bir de o dakikadan sonra doktor değiştiremezdim çünkü psikolojim bu durumu kaldıramazdı. Bana karar için zaman vermeden hemen randevu defterini açtı ve yazdı. Ne bileyim belki bir kaç başka doktora daha danışabilirdim. Benim gibi özel sağlık

sigortası olan kadınları daha çabuk sezaryene yönlendiriyorlar gibi geliyor. Yani nasılsa sigorta karşılıyor diye. Ama ekonomik durumu buna elvermeyen ve sağlık güvencesi de olmayan kadınlar hala normal doğum yapıyorlar sanki. Bir komşum var, çalışmıyor, kocasının da düzenli bir işi yok. Ona da dediler sezaryen yapalım diye ama kız inat etti 'vermeyeceğim o parayı' dedi ve normal doğum yaptı.

Benim gibi çalışan kadınlara baktığımda bir Allah'ın kulu da yok normal doğum yapan. Hepsi, sezaryen. O kadar çok kadın sezaryenle doğum yapıyor ki artık doğum denilince akla başka birşey gelmemeye başladı. Bir de sezaryenin saati belli. Doktor geliyor on beş dakikada işini yapıyor, gidiyor. Öbür türlü gecenin bir saati doktoru uyandırıp, sancım başladı deyip çağırarak doktorların da iş yükünü arttırdığı için bence sezaryen doktorların da maddi-manevi işine geliyor.

Sezaryende en büyük risk narkoz alıp amelayata girmek. İkinci doğumumda sezaryene girdim iki gün sonra taburcu oldum.. Ertesi gün göbek kısmımda bir siyah leke oluştu ve vücudumda genel bir halsizlik, yorgunluk hissi oldu. Doktora gittik, hemen kan sayımı yaptılar ve kan değerim normalin çok altında çıktı, iç kanamam olduğunu anladılar. Ameliyatta yanlışlıkla bir damar kesilmiş!... Beş ünite kan aldım ve dışarıdan gelen kanı vücut ilk başta kabul etmediği için şoka girdim. Bir yandan çocuk emziriyorum bir yandan hemşire parmağıma

kollarıma bir şeyler bağlıyor ve ben çıldırdım!!! Yeni kanın parmağımdan girmeye başlaması ile bir sıcaklık hissettim parmağımda ve bütün vücudumda şu an anlatamayacağım bir üşüme başladı. Çocuğu kardeşime attım sıçırıyorum yatakta üstümü örtün! Üstümü örtün! diye... Sonrasını hatırlamıyorum ama eve döndükten sonra yaklaşık bir ay kendime gelemedim. En ufak bir terleme ya da üşümede ölüm korkusu ve yeniden şoka girme endişesi ile ağlayıp durdum... İlk doğumum böyle problemlili olsaydı ikinci bir kez doğumu kesinlikle düşünmezdim.

Bugün artık normal doğum sadece gücü yetmeyen yoksul insanların yaptığı bir durum gibi algılanıyor. İş yerinde biri normal yapacağım dediğinde niye karşılayamıyor musun? Borç verebiliriz denilebiliyor. Kadınlar sezaryene şartlandırılıyor. Bunun önüne geçmek lazım. Şöyle bir şey olamaz mı? Sezaryen için en az dört doktorun onayı olması lazım gibi. Ya da mesela devlet tarafından sırf doğumla ilgili bir hastane ya da kurum oluşturulsa ve buralar denetlese bu sezaryen vs. durumlarını. Devlet donanımlı doğum hastaneleri açmış olsa, hamileler veya çocuk sahibi olmak isteyen bütün kadınlar oraya gidebilir ve orada da uzman doktorların yönlendirmesi ile doğumu en güzel şekilde yaparlar. Böyle olmadığı için maddi durumu iyi anneler özel hastanelere gidiyor ve orada da sezaryene yönlendiriliyor. Bu doktoru maddi yönden tatmin ettiği için ve denetlenemediğinden dolayı böyle sürüp gidiyor.

özgürlüğü ararken

Kasım 2002-Haziran 2003 tarihleri arasında "Kadın Hareketinde Mücadele Deneyimleri" başlığı altında Amargi Kadın Akademisi çeşitli toplantılar düzenlemiştir. Özgürlüğü Ararken bu toplantıların çözümünü hazırlanan bir kitap.

Türkiye'deki kadın mücadelesinin yakın tarihini, bu tarihi yaşayan kadınlar kendileri anlatıyor. Ayrıca elimizden bırakamayacağımız ve her zaman başvurabileceğimiz bir kaynak kitap olma özelliğini de taşıyor Özgürlüğü Ararken. Özgürlüğü Ararken, üzerinde onlarca kadının kendi kişisel tarihlerinin yanı sıra kadın hareketinin emeğinin ve sözünün izi olan bir yolculuk. Özgürlüğü Ararken, gönüllüsü olduğumuz Türkiye kadın hareketinin tarihini, oluşum aşamalarını, zorluklarını, güzelliklerini ve eksiklerini kadın kadına dinlediğimiz, tartıştığımız ve her seferinde kendimizle bulduğumuz bir yolculuk. Özgürlüğü Ararken, kadın hareketine yeni

katılmış onlarca kadının, tarihi kendinden başlatmama ve önceki kuşakların emeğine sahip çıkma çabası. Aynı zamanda kadın hareketinin yaratmış olduğu mücadelelerin ve değerlerin deneyimlerinin paylaşım koşullarını yaratma çabası. Biz kadınların zor koşullarda yarattığı kadın tarihini; paylaşılabılır, ulaşılabılır ve yazılabılır kıma çabası. Erkek egemen tarih yazımına karşı kadınların kendi tarihlerini sonraki nesillere saklama ve tüm kadınlara ulaştırma çabası. Yok ettirilen kadın tarihine sahip çıkma çabası. Bu çabanın adı bu sene 'Özgürlüğü Ararken' oldu. Biz kadınların, kadınlara 8 Mart hediyesi. Özgürlüğü Ararken, 2002-2003 kış aylarında, daha bir yılını yeni tamamlamış bir kadın grubu olan Amargi'nin mekanında gerçekleştirmiş olduğumuz 'Kadın Hareketinde Mücadele Deneyimleri' seminer dizisinin bir sonucu. Hayatında ilk defa bir dizi seminer organize eden birkaç kadın için oldukça zor, ama bir o kadar da zevkli bir çalışma. İçinde olduğumuz

hareketin tarihini kronoloji sırasını bozmadan, isimleri-olayları-eylem ve kampanyaları şaşırmadan ve hatta bazı isimleri atlamadan yoğun amatörlüklerle gerçekleştirdiğimiz bir deneyim paylaşım yöntemi. Son yirmi yıllık sürede Türkiye'de geliştirilen kadın hareketlenmesinin ve örgütlenmesinin teorik ve pratik gelişim aşamalarını sorunlarıyla tartışıldığı, aynı zamanda, hareket içindeki farklı mücadele deneyimlerinin, içimizdeki iktidar ilişkilerinin sorgulanarak tartışıldığı bir dizi. Seminer dizisinin tamamlanmış olması bu işin bitmesi anlamını taşımadı bizim için. Asıl iş bu aşamadan sonraydı. Dinlediğimiz deneyimlerin daha ulaşılabılır olmasını sağlamak amaca daha uygun bir sonuç sağlayacaktı. Belki de seminer dizisinin en zorlu aşaması bu noktadan sonra başladı. Kadınların dayanışarak geliştirdikleri bilinç yükseltme programlarının, bu tartışmalardan yükselen kadın eylem ve kampanyalarının, giderek yükselen kadın örgütlenmesinin ve kurumsallaşmalarının deneyimlerini geleceğe taşımak ve geleceği bu geçmişten güç alarak örmek için tüm bu aktarım ve tartışmaları yazıya dönüştürdük onlarca kadının desteğiyle. Konuşmalarını çözmek, yazıya dönüştürmek, tasnif etmek çok daha fazla kadının emeğiyle ve çalışkanlığıyla oluşturulan bir aşama. Hem emekleriyle bu deneyimleri yaratanlara hem de bu deneyimleri daha fazla kadına ulaştırmada bizimle dayanışan kadınlara gönülden teşekkürler.

Lambda'nın anketi

Lambda bir anket çalışması için kolları sıvadı. Üç yıllık bir proje olan bu çalışma 4 Nisan'da başlıyor. Lezbiyen, gey ve biseksüellerin yaşadıkları şiddeti açığa çıkartmak isteyen Lambda'nın anketini olduğu gibi yayınlıyoruz. Herkesten gizlenerek tek başımıza yaşadığımız sorunları ve şiddeti artık hep beraber açığa çıkaralım! Akademisyenlerce yapılan anketlere malzeme olmak yerine bu kez kendimiz neler yaşadık, neler düşündük birbirimize soruyor, dinliyor, ortak ya da farklı neler yaşamışız öğreniyoruz.

'Lezbiyen, gey ve biseksüeller olarak yaşadığımız şiddet ve sorunlar anketine katılarak sesimizi duyuralım. Çıkacak sonuçlar elimizdeki eksik kanıt olsun, sorunlarımızın büyüklüğünü topluma yansıtın! Sesimizi duyuruyoruz! Sen de konuş! Olası sorulara, kısa cevaplar...

*Görüşmeler birebir ve Lambdaistanbul katılımcısı olan gey, lezbiyen, biseksüeller tarafından gerçekleştirilecek.

*Kadın yanıtlayıcılarla kadınlar, erkek yanıtlayıcılarla erkekler görüşecek.

*Görüşme süresi ortalama bir saat.

*Görüşmede aktaracağın tüm bilgiler görüşme formunda kalacak, hiçbir şekilde kimlik bilgileri alınmayacak, açıklanmayacaktır.

Araştırmaya katılmak isteyenler için irtibat numaraları:

Anket iletişim hattı: 0536 684 74 89

Lambdaistanbul: 0212 245 79 68Mail adresi:

www.lambdaistanbul.org

Adres: Büyükparmakkapı sok. Halas Apt. 20/4 Kat:3 Beyoğlu

kadın kısmı sete girer mi?

Bazı filmler vardır; sinema aşığı adamlar, eskimiş sinemaskop makinelerinde eski zaman filmlerinin güzelliğini yaşatmaya çalışırlar. Ya da son dönem Türk filmlerinden 'Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak'ta olduğu gibi küçük erkek çocukları bir film makinesi yapıp, sinema düşünün arkasından giderler. Dikkat ediniz hep erkektir sinemaya bu kadar aşık karakterler. 'Tesadüf işte' denilebilir bu duruma. Ama bir adım ötesini düşününce çok da tesadüf olmadığı anlaşılacaktır, bu sine-masal filmlerde yalnızca erkek karakterlerin yer almasının. Türk Sineması bir yana, Dünya Sineması'nda kaç kadın yönetmen var? Kaç kadın senaristlerin, yapımcıların? Bu soruların yanıtlarını biliyoruz ve tartışarak zaman harcamanın gerekliliğine inanmıyorum. Biliyoruz ki, sanatın tüm alanlarında olduğu gibi kadınların sinemaya girmeleri, erkeklere oranla zor ve geç olmuştur. Ancak giderek artmaktadır setlerde kadın sayısı. Sevindirici bir gelişme (mi) bu! Öyle diyebilirdim. Temmuz 2004'ten beri çeşitli setlerde çalışmamış olsaydım.

Sinema dünyası ve onun uzantısı olan diziler, reklamlar yani setler -üzülerek söylüyorum- tamamıyla erkeklere ait. Sadece oran olarak erkeklerin çoğunlukta olması ile değil, konulan görünmez yasalarla, çeşitli davranış kodlarıyla, kullanılan dil biçimi ile, kadınları içine almayan, almak istemeyen bir dünyadır setler. İletişim Fakültesini yeni bitirmiştik ve kostüm sorumlusu olarak işe başladım. Çok heyecanlıydım. Bir şekilde ben de büyülenmişim o filmlerden haddim olmayarak. Sonra anladım ki, işi bilmeyen bütün kızlara biçilen bir rolmiş kostümcülük. Öyle önemsenmeyen, olmasa da olur dedikleri bir

İletişim Fakültesini yeni bitirmiştik ve kostüm sorumlusu olarak işe başladım. Çok heyecanlıydım. Bir şekilde ben de büyülenmişim o filmlerden haddim olmayarak. Sonra anladım ki, işi bilmeyen bütün kızlara biçilen bir rolmüş kostümcülük. Öyle önemsenmeyen, olmasa da olur dedikleri bir iş.

iş. (Erkeklerin klasik tavrı kadınlar kadar kıyafeti de önemsemiyor işte. Kadın önemsiz, kıyafet önemsiz eşittir olmasa da olur... Olmasa da olmuyor ya her neyse.) Bugüne kadar çalıştığım hiçbir sette teknik ekipte (ışık-kamera-ses) kadınlarla çalışmadım. Bunun nedenini sorduğumda genelde fiziksel güçsüzlükle açıkladılar. Halbuki benden daha kısa-çelimsiz erkeklerin yetiştirilmek üzere teknik ekibe rahatlıkla alınabildiğini de gördüm. Üstelik sinema eğitimi almamış, lise-orta okul mezunu erkeklerin. Bunu kesinlikle elitist bir tavırla yazmıyorum. Ama ortada açık bir haksızlık var. Bu ülkenin iletişim fakültelerinde kadın öğrenci sayısı, erkek öğrenci sayısından fazla. Ve benim gördüğüm; bütün kadınların severek-isteyerek girdiği bölümlerden sinema-tv, reklamcılık v.s. Buna rağmen bilgili ve ilgili bir kadınla çalışmak yerine, bu işle hiç alakası olmayan bir erkekle çalışmak tercih edilebiliyor. Duyduğum kadarıyla Türkiye'de ışık elemanı olarak çalışan yalnızca bir kadın, set ekibinde de yalnızca bir kadın var. Kamera bölümünde kadınların sayısı çok az. Olan kadınlar da genelde amir veya şef

değil, hiyerarşinin alt kısımlarında. Yani her ne kadar iyi çalışırsanız çalışın biçilen rol belli. Nitekim ben de teknik işlerle uğraşmama rağmen ilk işimden itibaren nerede durmam gerektiğine dair ipuçlarını almaya başladım. Bütün enerjimi harcayarak ve işimi önemseyerek hem kostüm bölümünün önemsiz olmadığını, hem benim bu işi yaptığımı-yapabildiğimi göstermek için oradan oraya koşturdum set boyunca. Ben böyle kendimi yıpratırken bir gün bir adam 'Güzel ve genç bir kadınsın niye evlenip evinde oturmuyorsun da sabahlara kadar koşturuyorsun burada?' dedi "haddi olarak". Adam yaşlı ve kamusal alanda kadınları görmeye alışık değil diye durum tespitinde bulundum. Ama yine de içimi acıttı söyledikleri. Bu karşılaştığım ilk örnekmiş meğer. Sonraları gittiğim bütün setlerde gördüm ki, mecburen, para sıkıntısından, başka iş bulamadığımızdan, koca bulamadığımızdan vs. çalıştığımızı sanırmış erkekler setlerde. Tabii böyle olunca ilginç bir savaşın içinde buldum kendimi. Burada olmak benim hakkım ve işimi iyi yapıyorum diye isyan eder gibi çalışıyordum. Şoföründen-çaycısına, görüntü yönetmeninden-yapımcısına herkes yüzünde 'ne işin var senin burada' ifadesi ile bakıyor. İsteyerek-severek bu işi seçebileceğimiz, özgürleşmek için çalışmayı tercih edebileceğimiz kimsenin aklında yok. Gerçi haklılarda biraz; leş kokan dünyalarına girdikten sonra kaçmayı istememekte mümkün değil. Ama yükselen koku setlerin ağır, tozlu, zor kokusu değil. Setlerin üzerinden yükselen koku iğrenç çıkar

ilişkilerinin, yüksek kumpasların kokusu.

Diziler ve reklamlar üst kademelerde çalışanlar için çok ciddi paralar demek. Böyle olunca da sinemayla ilgisi olsun olmasın herkes bu sektöre bir şekilde kapak atmaya çalışıyor. Tabii burada da eşit işe eşit ücret, hatta daha fazla işe daha

az ücret sorunu karşımıza çıkıyor. Erkekler hiçbir zaman para kazandıran işleri kadınlara bırakırlar mı? Daha az çalışıp, daha çok kazanmak için bütün para kazandıran bölümler

erkekler tarafından işgal altına alınmış durumda. (Desteksiz bir tez değil bu. Mülk edinme oranının kadın-erkek arasında ki dağılımını bir düşünün.) Kadınlar

'ne de olsa ek gelir' olarak görüldüğünden açıkça sömürülerine devam edebiliyorlar. Örneğin; Yönetmenler erkek, yönetmen yardımcıları genelde kadın, veya prodüksiyon amiri erkek asistanı kadın. Ve aslında bütün sorumluluklar asistan olan kadınlarda. Ancak aldıkları ücret en az yarı-yarıya fark ediyor. Benim set macerama yazıyı biraz döndürerek

devam etmek istiyorum. Çünkü bir tanıklık yazısı bu yazı. Kostüm sorumluluğunun yanında başka işlerde öğrenmek için, erkek işi denilen işlere de el atmaya başladım. Bu işlerden kostümcülüğten aldığım daha çok zevk aldığım için o tarafa kaymaya çalışıyordum. Ama böyle durumlarda birileri hep 'dur' der size. Sınırımı aştığım için sürekli üstüme geliyorlardı. Doğrudan bir şey söylemeseler de, dolaylı olarak kadın olduğum ve durmam gerektiği hatırlatılıyordu. Bu zaman zaman kötü bir sözle, bakışla olurken, bazen kibarlıklarının altına gizledikleri bir cinsiyetçilikle hareket ediyorlardı. Mesela elimde ağır bir dekorla ilerlerken kibarca elimden almaları!!! Oysa bu benim işim diye kavga ediyordum her seferinde. Bu tavırlardan kurtulmak için, kadın gibi görünmemeye özen göstermeye başladım. Bir süre sonra gerçekten erkek gibi giyinen-konuşan-davranan biriydim. Buna rağmen tacizlere maruz kalmaktan kurtulamadım, kibarlıktan bana dekor taşıtmak istemeyen adamlar tarafından.

TGRT'ye yaptığımız bir işte başımıza gelenler ilginçtir. Cümlelerine duayla başlayan adamların, ikinci cümlesi ise kadınlara yönelik o bildiğimiz küfürlerden oluşuyordu. Bildiğim diyorum ama, küfür konusunda yaratıcılıkta sınır tanıyamıyordu adamlar. Bugüne kadar hiç duymadığım küfür tamlamaları hayrete düşürücüydü. Bir gün prodüksiyon amiri yanımdan geçerken öyle bir küfür savurdu ki, üzerime alınmasam bile yanımda böyle konuşmasına izin vermem gerektiğini biliyordum. Bir kenara çekip kendisi ile tartışmaya

başladım. Tek açıklaması küfrün bana değil, sette çalışan başka bir kadına yönelik olduğuydu! Böyle de olmaması gerektiğini, hiçbir ekip arkadaşına bunları söylemeye hakkı olmadığına dair tartışmayı başka bir yere taşıyınca, ilginç bir savunma psikolojisine girdi. 'Aslında sen çok iyi çalışıyorsun, ben üzülüyorum senin için, çok yoruluyorsun, halbuki kraliçeler gibi yaşamalısın sen' dediği noktada yanından kaçmam gerektiğini anladım. Aynı adam bir gün sonra başka bir arkadaşımıza krallar gibi elle tacize bulundu. İnanın yanından kaçmasam, tacize o gün ben de uğradım. Maalesef tacize uğrama ihtimali ile karşı karşıya kaldığımda yapabileceğim tek şey

kaçmak oluyor. Çünkü bu benim işim. Hem ekmek param, hem de beş para etmez adamlar yüzünden işimi bırakmak istemiyorum. Tüm bunların yanında kadınların, kadın olduklarını unutmaları kadar hiçbir şey bozamazdı herhalde sinirimi. Çoğunlukla olduğu gibi, kadın olan yardımcı yönetmenle konuşabileceğimizi düşünüp, bir taciz meselesini açtığımızı hatırlıyorum. Tacize uğrayan arkadaşım yanımdan gittiğinde, arkadaşımın teşhirci olduğuna dair bir şeyler gevelemişti. Yani hak etmişti tacizi... yorumsuz binlerce olaydan biri bu. Zaten sette çalışan kadınlara, özellikle yeni başlamış kadınlara karşı, hem kadın ekip arkadaşları hem erkekler 'hafifmeşrep' kadın gözüyle bakmak hakkını kendilerinde buluyorlar. Sanırım şu ünlü 'yönetmenin yatağı' meselesi herkeste böyle bir yargı yaratmış. Tabi

bir de çalışma koşulları nedeniyle bu kadar sosyal yaşantıya sahip insanlar, kendilerine dedikodu üzerinden setlerde sosyal yaşantı kurmaya çabalyorlar. Dedikodu ise kadının keri, erkeğin şerefi

olan konular üzerinden dönüyor. Üç kuruşluk egolara, kadın yine kurban ediliyor, kolaylıkla. Bu arada setlerde 35-40 yaşlarında kadınlara rastlamak ta imkansız. Çünkü iş çok yorucu ve koşturmak gerektiği için genelde orta yaş üzeri kadınlar tercih edilmiyorlar. Bir tek durum dışında; daha az para almazsa. Türkiye'de, özellikle plastik makyaj konusunda işinin uzmanı, hatta alanında ödül almış, ama kocasından boşandığı için, emekli olduğu halde çalışmak zorunda olan, ve piyasada çok iyi tanınan bir kadının, zor durumda olduğu için kullanıldığına tanık oldum. Benim ilk setimdi, ancak yine de o başarılı ve deneyimli makyöz kadın benden daha az ücret alıyordu. Veya çocuklu kadınların setlerde gece yarısına kadar çalışmalarının imkanı yok. Kreş gibi bir haktan zaten söz edemiyorum. Çünkü sözleşmesiz, sosyal güvencesiz çalışılan bir sektörde bunu talep etmenin imkanı yok. Evet setlerde kadın sayısı giderek artıyor. Sevindirici bir gelişme mi bu? Hala öyle olduğunu düşünebilir misiniz? Tabii ki kadının kamusal alanda yer alması adına 'evet'. Ama nasıl diyeyim, ben hiç birinin tüm bunları yaşamasını istemem. Kadınlara karşı psikolojik savaş, bazen doğrudan saldırılar... Ben açıkçası hiç iyi hissetmiyorum kendimi. Bunun çözümünün uzak kalmak, yılmak olmadığını biliyorum. Belki iletişim

fakültelerinde daha çok uygulamaya yönelik dersler konulabilir, toplumsal cinsiyet dersleri feministler tarafından verilebilir, Sinema Emekçileri Sendikası (Sine-sen) bünyesinde bağımsız bir kadın örgütlenmesi çözüme giden yollardan olabilir. Ya da tacize maruz kalan kadınlar için,

yapımcıdan ciddi ölçülerde caydırıcı tazminatlar istenebilecek şekilde yasalar düzenlenebilir, ücret eşitsizliğinin kanıtlanabilmesi halinde dava açılabilir...v.s. Bunlar için öncelikle ciddi yasal düzenlemelere ihtiyaç var. Çünkü devlet tarafından gözden kaçırılmış ve çok az müdahale edilmiş bir çalışma alanı sinema. Ama yine de en önemlisi setlerde birlikte çalışan kadınların birbirilerine sonuna kadar destek vermesi, birlikte hareket etmesi. Gerektiğinde birlikte çekilip gidilmesi. Bu çok zor biliyorum. Ama yapılamaz değil. Sette tanıştığım ve çok sevdiğim bir arkadaşımın üzerindeki hırkayı beğenip, 'Çok güzelmiş bakabilir miyim nasıl örülmüş' dediğim de verdiği yanıt; 'Aman kadın olduğumuzu anlarlar' olmuştu. Tüm olanlara karşı nasıl taş kesilmiş bir sinirle dik durmuşsak artık ikimiz birlikte, tutamadım kendimi; "22 yaşındayım, hadi 12 yılını çocukluk diye adlandıralım, ama bilinçli olarak on yılımı verdiğim kadına, kendime, büyük bir haksızlık bu. Kadınlığımı bir sette mi kaybettim..."

ücretli kölelik varolduğu sürece fahişelik de olacak!

Artyapısalcı feminist Helene Cixous, kadını yazıya, kendi yazısına çağırır. Kadın yazmalıdır, bedeni gibi, şiddetle uzaklaştırıldığı yazıya kendini taşımalıdır. Kadını, bedeninin keşfine çağırın Cixous'ya göre kadın, erkekten daha fazla yazıdır. Öyleyse yüzyıllardır acı çeken bu beden, cevap vermelidir; ya yazdıktan sonra farkına vardığının korkunçluğuna katlanamayıp intihar ederek Woolf ve Plath gibi; ya da yazmak ediminin salt kendisinin dahî kadın için nasıl acıya dönüştüğünü tüm benliğinde hissedip bu bağlamdan da anlatılar çıkararak, Duras ve Sontag gibi. Ya da özyaşam öyküsünü dökmeli kâğıtlara; tabulaştırılan, şeytanileştirilen cinselliğini, erotizmini olanca sarıklığıyla... Eril egemenliğin hapsettiği bedenini açmalı, mizojinizme duyduğu öcü, cinselliğini karşı güce pazarlayarak, kendini malın ve satıcının birleştiği bir organizmaya dönüştürerek intikam alma deneyimlerini anlatmalı; Anais Nin ve ardılları gibi...

Erotik edebiyatın duayeni Nin, beş romanlık dizisi ile nisan ayından itibaren Türk okuru ile buluşacak yeniden. *Ateş Merdivenleri* adını taşıyan ve bir grup kadının kendi cinselliğini keşfedişini anlatan roman, Everest Yayınları tarafından yayımlanacak. Nin'i bir sonraki sayıya bırakarak kendi cinselliğini keşfeden gencecik bir yazara değinmek istiyorum şimdilik. (Sakın Melissa Panarello'dan söz ettiğimi sanmayın! 14 yaşında analiz ettiği cinselliğini, günlüğünde bire bir anlatarak ve yazısını çıplak fotoğraflarının destek gücüyle geliştiren Melissa, geçen ay ülkemizden de geçti rüzgâr gibi. Orta halli Türk okurunun, sanırım Yaşar Kemal'den sonra en iyi tanıdığı ikinci yazar olmaya aday Melissa'ya gösterilen ilginin onda biri keşke Nelly Arcan'a da teslim edilseydi.) Kendi cinselliği demek ne denli doğru, zira Nelly Arcan 'satışa çıkardığı' bedeni üzerinden erkek cinselliğini de keşfederek erkek denilen hilkat garibelerinden bir kez daha tiksiniyor. Üniversite yıllarındaki fahişelik hayatını bir romana dönüştüren Arcan, kadının beden olduğunu, ruhu ve aklıyla algılamak salt beden

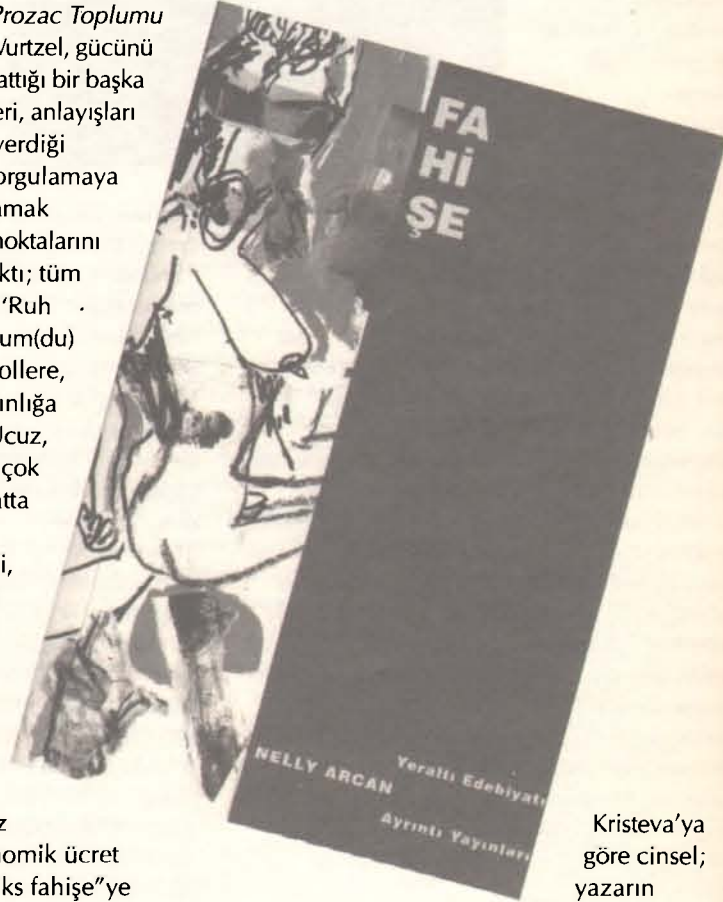
olarak görülen kadının fahişeden farkı olmayacağını ispata çalışıyor. *Prozac Toplumu* kitabı ile tanıdığımız Elizabeth Wurtzel, gücünü cinselliğinden alan kadınları anlattığı bir başka kitabı *Kaltak*'da, feminist kabulleri, anlayışları ve refleksleri gerçek hayattan verdiği örneklerle anlamlandırmaya, sorgulamaya uğraşırken duruma uyum sağlamak zorunda bırakılan kadının çıkış noktalarını araştırıyordu. Bir çıkış, kaltaklık; tüm kadınların ruhunda bulunan... 'Ruh orospuluğu'ndan apayrı bir durum(du) kaltaklık. Bir muhalefet, verili rollere, anneliğe, ablalığa, karlılığa, kadınlığa verilen bir cevap da: Fahişelik! Ucuz, nefret edilesi ama diğerlerinden çok daha gerçek, bir tokat gibi suratta patlayan, acıtan...

Arcan da eril egemenliğin reddini, akademik bir dille değil, kendi diliyle, en iyi bildiği cümlelerle anlatmaya çalışıyor bize; "Bir fahişe günün birinde kitap

yazarsa ne yazar ve nasıl yazar"ı gösteriyor, temiz topluma. Astronomik ücret talebiyle adı "lüks fahişe"ye evrilen yazar, 20'lerinde başladığı mesleğin ayrıntılarını anlattığı kitabında, sadece gündüz vakti (Bunuel'in *Gündüz Güzeli* filmine atfen), rutubet kokan bir odada yaşadığı deneyimleri, öncesi ve sonrasındaki ruh halini gerçekten başarılı bir ifadeyle dile getiriyor.

Günlüğünü, monolog tarzı ve kendi kuşağındaki pek çok "değme" yazara taş çıkartan bir "dil mahareti" (ne de olsa bir fahişe!) ve yap-boz mantığıyla kurarak cinselliğini, öfkesini, erotizmini, hazlarını, kudurganlığını yazın aracılığıyla mitleştirmeden söze döken Arcan, bedenini açarken harfleri de soyuyor, eril kimliklerinden ve nokta kullanmaktan kaçındığı uzun soluklu cümleleriyle yazınsal hazı çoğaltıyor kendi içinde. Ki yazma edimi Julia

Babasının iktidarını kutsarken; babanın dini addedilen tüm ilahi dinlere nefret kusup arkaik ve kaotik olanı geri çağırın, mizojinizme gerdan kıran annesini boğmak isterken tümünün kapsayanı fallojenik iktidarı dağıtmaya çabalayan Nelly, ne azgın bir fahişe, ne erotik bir yetiştirici; o kendini dağıtmakta kurtuluş umudu arayan bir münzevi ruhtur.

Kristeva'ya göre cinsel yazarın

yaşamış olabileceğinden daha tehlikeli, hatta yoğun bir eylemdir. Bizi ilgilendirense önümüzdeki edebi bir eser sayılıp sayılmayacağı, gerçekten yaşanıp yaşanmadığı değil, yazıcıya geçirildiği ân olmalıdır.

Arcan gençliğini aşan bir olgunlukla geleneklerden mürekkep ahlâk anlayışını reddetmenin gerçek ahlâk olduğunu, verili aklın tanımını dışındaki cinselliğin gerçek özgürlüğe yol açacağını; kutsal kitapların diline öykünen tüm dilleri alaşağı eden tavrı ve anarşizan tarzıyla kurulu olanı, kuralı yıkıp atan söylemiyle sistemin uzlaştırmacı tavrından iğrenmenin erdem olduğunu haklılaştırırken aşk ve seks üzerine yazdığını sanmakla kalmayıp "radikal" çıkışlarda bulunduğunu savlayan pek çok yerli kadın yazara ve 'köşeciye' de had bildiriyor!

Babalar, kızlarını düzmek ister!

Koyu dindar babası, sürekli uyuyan hasta annesi ve hiç tanımadığı merhum ablası Cynthia'nın ölü evreninde soluk, bitik bir çocukluk geçiren Nelly'nin hayatındaki tek ses, piyano tuşlarından gelir. Ancak rahibe okulundaki öğretmenleri -tıpkı yaşama bir ahenk kattığı gerekçesiyle kuşları dahi katleden Taliban yönetimi gibi-, bu yeteneğini kastre eder. Kasabasından kaçıp kente giderek üniversiteye başlayan ve hayattaki renklere kast eden faşizmden böylece arınacağını düşünen Nelly, yanıldığı kısa sürede anlar: Kapitalizm, renkleri yok etmemiş, sadece satın alınır kılmıştır; kaçacağı bir başka uzay da olmadığına göre... Sisteme entegre eder kendini Nelly, mübadeleye (k)atılır. Hayatındaki tek ses artık, parayı verenin çaldığı düdüğün sesi (orgazm iniltileri) ve kendi kızlarını 'düzme' isteyen babalara yönelttiği küfrün iç yakıcı çığlıklarıdır.

Fahişeliği esnasında ölmüş kız kardeşinin adını kullanan, böylece ölü olanın çağrılmayacağını düşünerek sağrılaşan, bir yandan da kardeşini kendince yad eden Nelly; baba-oğul-kutsal ruha eklemlediği annelik sapıncına ilenç ederken sistemi de arkaik şeytaniliğinde 'çarmıha' gerer.

Kadının erojen bölgelerinin, fallik organla mukayese kabul etmeyen bir klitoris-cinsel organ ya da birleşme esnasında penisin sürtüneceği ve sarmalanacağı bir delik-zarf olmasına şiddetle karşıdır. Penise gıpta etmez, onu elde etmek için her yola başvurur gibi görünse de aslında

tohum-toprak ilişkisidir bulandıran midesini. Ne babasını, ne oğlan çocuklarını baştan çıkarabilmiştir çocukken; ne ona bir çocuk-penis verecek kocayı ne de penetratif ilişkiyi kabullenir. Ömrü boyunca, embriyo-zar, cenin-anne karnı, çocuk-ebeveyn, öğrenci-öğretmen, çırak-usta, hasta-doktor, kul-tanrı, köle-sahip ilintisine, rollerin kutuplar karşıtlığında kurulmasına lanet okuyarak tanrının yazgisına, kendi hayatını orta yerinden yırtarak karşı dursa da piyasa mübadelesinin malı olmaktan kurtulamadığını bildiğindendir tüm cinaî cinneti...

Fahişe olacağı, çocukluğu itibarıyla belirlenmiştir. Nasıl ki bir doktor hayz bağıni keserken bebeğin ve "Bir kız" derse, işte Nelly o kızdır; belirlenmiştir konumu. Bakireyken neden tecavüze uğramadığına, babası tarafından ırzına bile geçilemeyecek denli çirkin olduğuna, erkekleri şehevî günaha sokamadığına yazıklanan müşterileriyle ailelerinden, kızları fahişe olsaydı ne hissedirlerdi'yi konuşmaktan zevk alan Nelly, babaların kızlarını 'becerme' bastırılmışlığının farkındadır:

"Erkekler, anneleri ve kızları düzmeyi hiç dert etmezler, hepsini becerebilmeyi isterler, hatta kendi annelerini ya da kızlarını bile..."

Anoreksi ve fahişelik

Annesinin hayalî ölümü üzerinden kendi düşsel ölümünü biteviye kurgulayan Nelly, bir baştan çıkarıcı olduğuna ikna etmeye çalışsa da bizi; o baştan çıkarıldır; çünkü -Kierkegaard'a göre-, bastırılmış olanın derinliksiz uzayında çözünerek dağılır, 'fallik iktisat' parçalanarak dağılık erojenlik ortaya çıkar. Babasının iktidarını kutsarken; babanın dini addedilen tüm ilahi dinlere nefret kusup arkaik ve kaotik olanı geri çağıran, mizojenizme gerdan kıran annesini boğmak isterken tümünün kapsayanı fallojenik iktidarı dağıtmaya çabalayan Nelly, ne azgın bir fahişe, ne erotik bir yetişkindir; o kendini dağıtmakta kurtuluş umudu arayan bir münzevi ruhtur.

"Ücret köleliği var olduğu sürece kaçınılmaz olarak fuhuş da varolacaktır," der, Lenin. Kültür parayı, cinsiyetle, alenen erkeklikle ilişkilendirir.

Fuhuş, bir kadının cinselliğini satmasıyla eşanlı görölür ama, cinselliği satın alan erkeği tuhaf biçimde de fuhşun dışında bırakır. Arzulanın olmak için değil, annesine fiziksel olarak kurtulmak adına ameliyat masasına yatar ama içine hapsettiği annesi, paraya dönüştükçe güçlenir. Çünkü parayla ilişkisi anoreksik bir ilişkidir, Nelly'nin. Oldu bitti anoreksiktir o, hiç onmayacağını da bilir. Çıldıırıp kudurasıya içine, ağzına almak sonra dışarı boşalmak, önce yemek sonra fahişelik ediminde zuhr eder.

Hazdan zevk aldığını itiraf etse -hatta Foucault'cu bir yaklaşım içinde hazzı denetim altına alan iktidara fallokratik bir eleştiri getirdiği biz okur tayfası savunsak-, dahi aslında, haz veren seksüaliteye (ki kadınlardan da nefret eder; ne hetero, ne homo, aseksüel bile değildir aslında fahişemiz!) boyun eğme ve onları baştan çıkarma ironisi içinde vahşi bir canı besler içinde; çünkü yasaklayıcı ağı, babanın kanununu yırtarak mutsuz bilincini yok sayma savaşıma girer. Mutsuz bilinci anne; yasaklayıcı ağı ise annenin eylediğidir:

"Annem, sadece tek bir erkeğe sattı tenini, babama; ve eğer ben düzüşüyorsam, bu aynı zamanda annem için, babamın tek olmasına izin vermemek için düzüşüyorum; çok acı bu..." İmgesinde biteviye uyuyan bir figüre dönüşen annesinden nefret etse de onun bir devamı olduğunun bilincindeki Nelly, yasını tutarken eşsüremli bir nefret yaşar, annesiyle, ama giderek ona dönüşür. Annesi kendini monogam bir ilişki içinde uyuturken o, poligam ilişki(sizlik)lerde yok oluşa ve yitime iter/adar kendini. Çünkü asla tek başına, "bir" olmaya katlanamaz; hepsi ya da hiçbiri olmalıdır. Ama o hiçbiri olmayacak kadar da alter egosu savunmacıdır. Zamanla kendi cinselliğinden mülhem bir müstehcen

arsızlığa, ruhun orospuluğuna, tenin müteahhitliğine dönüşür, kendini koruma kalkanı. Babasını, arzusunun şirazesinden çıkaramayacak kadar seksapel olmadığını düşündüğü ân kurtulur bekaletinden ama; yırttığı, simgesel olarak eni konu bir tülüdür; çocukluk travması değil!

Bebeklik aşamasında ne zaman farklılaştırma, birey olma adına annesinden kopmaya çabalasa kopamaz; onun bir devamıdır; alil bir ilave! Bir zelif yama. Gerçeklik duygusu gelişmemiştir. Bir yanı kız çocuğu, bir yanı kadındır: Gündüz fahişe olduğunu gece unutmak; gündüz güzelliğini savunmak, genellikle sabahları, yani erken çağlarda olmayan baba figüründen yoksunluğa göndermedir.

Koyu dindar babaya kendini kanıtlama çabasındaki Nelly, birincil olarak sevilme ister. Babasının ırzına geçmesi için çocukken onu, baştan çıkarmaya çabalar ama beteri olur. O, dünya hakkındaki görüşünü, kendi mutluluk saplantısını geçirir kızına. Babasının onu kabullenmesi için akaiti yerine getirmesi zorunludur. Bir karşılıklık ilişkisidir, sevgi, yani babanın dini. Bununla da hesaplaşır Nelly: "Günün birinde mastürbasyon yapan bir hahama bakarak mastürbasyon yapıcağım aklımdan bile geçmiyordu babamın, bunu bilseydi ne yapardı hiç bilmiyorum, bu fikre daha kolay alışmak için, yeryüzündeki hayatının acıklı kehanetini, orospularla düşüp kalkan Musa'nın, sevgili kızını, biricik kızını beceren Musa'nın vahyini daha kolay kabul etmek için gözlerini kapatırdı belki de..."

Freud, Lacan, Irigaray, Kristeva yani birbirine zıt görüşlü pek çok psikanalistin etkilerini, metinlerin bağlamlarından kopartarak kendi yazınsal serüveninde çarpıştıran Arcan, tüm bu akademik metinleri okumuş mudur, bilmiyorum ama izlekleri bilinçaltı romana gönderme yapan günlük notlarında (ki onlar artık bir roman), kutsal kitaplardan günümüz arıyapısalcı feminist yazısına dek kendi içinde bile asla bir araya gelmeyecek bir literatürü adeta hatmetmiş izlenimi sunuyor. Bir sanrının dile dökülüşü, bir zehirli yılanın ağısını akıtır gibi her satırı kızgınlık, edepsizlik, narsisizm, nihilizm kokan bu anarşist ve "anti feminist" manifesto, pornografizmi savunan genç yazar Kathy Acker'ı anımsatıyor, ister istemez.

Arcan'ın anlatısı pornografik gelebilir kimilerine.... Kadının ticari bir meta oluşunun bire bir dile getirilişidir bu. Ancak Arcan burada bir nesne, figür değil, kendi hayatını bir başkahramana dönüştürdüğü için rıza söz konusudur ve gözetlememize izin, yazarın kendisinden çıkmıştır. Kendi hayatına, kendi kalemini batırarak ve kanatmayı göze alacak denli yürekli kadınlara müsaade buyrun "hanımlar", yazsınlar ne yazarlarsa; ister kurgu, ister gerçek; ister porno, ister tarih; kadın bedenini geri alsın yeter ki; yeter ki 'ruh orospusu' olmasın!

FAHİŞE, Nelly Arcan, Ayrıntı Yayınları
Çeviren: Alev Özgüner, 2005, 154 sayfa

Komünist Manifesto’da kapitalist sömürü ve patriarkal sömürü

Kadınları peçe altına almanın başka bir biçimi

Manifesto’da Marx, kadınları, çocukları ve aileyi kısaca anar; bu anmalar, muhakkak ki kısa olmaları sebebiyle birbiriyle çelişir, en azından belirsiz ve değişkenmiş gibi algılanabilirler ama Marx’ın diğer eserleri de konunun açıklığa kavuşturulması için fazla imkân sunmazlar.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Το Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών « Γυναίκες και Φύλα: Ανθρωπολογικές και Ιστορικές Προσεγγίσεις » σας προσκαλεί στη διάλεξη της

CHRISTINE DELPHY

διεθνούς ερευνώτρια στο Centre National de la Recherche Scientifique και εκδότρια του περιοδικού *Nouvelles Questions Feministes*, Γαλλία

με θέμα

Η « υπόθεση της μαντήλας » και το φυλετικό πρόβλημα στη Γαλλία

Η διάλεξη θα πραγματοποιηθεί στις 20 Μαΐου 2004, ώρα 20:00 στο Αμφιθέατρο του Νέου Αρχαιολογικού Μουσείου Μυτιλήνης.

Η διάλεξη θα γίνει στα αγγλικά με μετάφραση στα ελληνικά.

İlk feminist hareketler, özellikle Birleşik Devletlerde, 19. yüzyılın ikinci yarısında, tam da Marx’ın Manifesto’yu ve diğer eserlerini kaleme aldığı sırada doğmuştur. Üstüne üstlük Amerikan feminist hareketleri kölelik karşıtı “Köleliğin İlgası” hareketleriyle güçlü bağlar taşımaktaydı. Ancak ne Manifesto’da, ne de Marx’ın diğer çalışmalarında bu hareketlerden söz edilmez. Bugün, bu eksiklik özellikle çarpıcıdır çünkü (19. yüzyılda ve bu yüzyılın sonunda ortaya çıkan birinci dalgaya karşılık 1968’de ortaya çıkan) ikinci dalga feminist hareket kadınların sömürülmesinin belirli biçimlerine vurgu yapmıştır. Bunu farklı kelimelerle, Fransa’da kullanılan terimleri olsun, anarsak, “patriarka”, “yeniden üretim”, “cinsel toplumsal ilişkiler”, bu tahliller aynı noktaya yönelir: kadınlar aile içinde belli bir biçimde sömürülmektedirler; ücretsiz evişi ve bağımlılık ve ücretli emek (ikili emek pazarı). Bu ikinci feminist dalga içinde feminist eleştiriler ve Marx’ın görüşlerinin teşhirine bol bol rastlanır. (Bunların içinde McKinnon’inki en iyisidir.) Manifesto’da Marx, kadınları, çocukları ve aileyi kısaca anar; bu anmalar, muhakkak ki kısa olmaları sebebiyle birbiriyle çelişir, en azından belirsiz ve değişkenmiş gibi algılanabilirler ama Marx’ın diğer eserleri de konunun açıklığa kavuşturulması için fazla imkân sunmazlar. Marx, resmi ve gayri resmi fuhuşun burjuva ailesinin karakteristik bir özelliği olduğunu ifşa eder; burjuva erkeklerin gözünde kadınlar birer üretim aracından ibarettir ama insan bunu okuduğunda onun, tam olarak neyin üretiminden söz ettiğini bilemez. Bu onun, kelime oyunları arasında ince bir çizgi olan mecazi bir dil kullandığı durumlardan biridir (ama türün devamının bir üretim biçimi olduğu fikri bugün dilimizde varlığını –“yeniden üretim” gibi terimlerde- sürdürdüğü için tuhaf bir durum da değildir bu) ayrıca Marx burjuva ailesini takdir eder gibidir: bu aile bütünüyle gelişmiş biçimiyle sadece burjuvazi arasında var olmaktadır. O yüzden, bu aile felsefi anlamda proletaryanın yoksun bırakıldığı mallardan biridir. Proleterin karısı ve çocuklarıyla olan ilişkisinin burjuva aile ilişkileriyle artık herhangi bir benzerlik taşımadığını söylerken bir model

olarak neyi kurmaktadır?

Marx, sadece bir satırda aile tarafından sömürünün varlığını tanıtır: Bizi çocukların ebeveynleri tarafından sömürülmelerine son vermeyi istemekle mi suçluyorsunuz? Biz, bu suçu kabul ediyoruz. "Yine de, başka bazı faktörler insanı şunu düşünmeye sevk ediyor: Marx, çocukların, karşılığında ebeveynlerin ücret aldıkları çalışmalarını, bu sömürünün içinde saymamaktadır; bu yasal yapısı kapitalizmden, hatta ücretli emekten bile çok önceye dayanan, kesinlikle aile içi (patriarkal) bir sömürüdür.

Marx bu noktada ve başka yerlerde, kendi zamanının filantropistlerinin (hayırsever) klasik görüşlerine sahipmiş gibi görünmektedir. Onlar bütün aileler için bir genelleme yapmak ve herhangi bir ekonomik yönün bulunmadığı (ve o yüzden herhangi bir üretim yürütmemesi icap eden) sıcak ve mahrem "ev" ile, her türden "insani" değerini bir kenara bırakıldığı, rekabetçi pazar alanı yani kamusal alan arasında bir ayırım yapılan burjuva modeli genellemeye çalışmaktadırlar. Erkekler, bunlardan ikinci sırada gelenin zulmünden korunmak üzere akşamları birinciye sığırlar. Bu ideolojik bir yapılandırma çünkü insanların uymaya çalıştıkları bir model olacak somut bir aileyi (bkz Davidoff) ya da çok oy alan partilerin ve kitlelerin bir yüzyıl boyunca ve hâlâ ilham aldıkları bir ideali tarif etmez.

Marx'ın birbiriyle çelişen şeyler söylediğini ifade ettik: bir yandan bir tür fuhuşa sebep olduğunu gördüğü burjuva modelini kınar ama aynı zamanda işçi sınıfı için yaş ve cinsiyet ayırımının herhangi bir toplumsal öneminin kalmadığına da esef eder. Onun da tıpkı filantropistler gibi, ailenin, 18. yüzyılda başlamış olan duygusallaştırılmasına ve doğallaştırılmasına katkıda bulunduğu söylenebilir. Ama bu duygusallaştırmanın, pre-kapitalist sınıflarla ilgili olduğu gibi ekonomik gerçekliğin tantanalı bir laf kalabalığı altında inkâr edilmesi mi yoksa hedeflenmesi gereken

bir ideal mi olduğunu anlamak kolay değildir: acaba insan aileyi her türden çıkar "kalıntı"sından arıtmalı mıdır ki böylece duygular "arı" olabilsinler. Marx, kapitalizmin emekçi sınıflar için yok ettiği pre-kapitalist ailenin buna tekabül edip etmediğini ya da burjuva ailesinin şimdi ya da 1948'de ona tekabül edip etmediğini bilmez.

Bu belirsizlikler onun feodal sınıf ilişkilerine ideolojik bakışıyla ilgili başka belirsizliklere karşılık gelir ya da belki de sebep olurlar. Üstelik de bu ikisi yani feodalizmle aile çok sık alıntılanan ve bir belirsizlik modeli olan şu cümlede birbirleriyle bağlantılıdır: "Burjuvazi bütün feodal, patriarkal ve özlenen konumu yok etmiş, insanları doğal üstlerine bağlayan her türden karmaşık bağı, feodal ilişkiyi koparmış ve insanla insan arasında çıplak çıkar, yani o nasırlaşmış ücret ödemesinden başka herhangi bir bağ bırakmamıştır. İnsanın kişisel değerini dini ve siyasi yanılsamaların örttüğü değişim değerine dönüştürmüş, çıplak, utanmaz, doğrudan ve zalim bir sömürüyü, ailenin o duygusal peçesini yırtıp atmış ve onu basit bir para ilişkisine indirgemıştır." Bu zengin pasaj birçok soru ve yorum getirir beraberinde:

1) Bu eserinin başka yerlerinde özellikle görünen, cinsiyetler arasındaki ilişkiler bağlamında toplumsal ilişkilerin, cinsiyetler arasındaki, cinsiyetlere ilişkin ilişkilerin doğallaştırılması ki bu onun, işçinin yabancılaşmış emeğinin karşısında kadının evdeki "özgür emeği"ni doğallaştırmaya yöneltir. 2) Sömürü olarak görülen ama Marx'ın açık biçimde kınamadığı durumlarla ilgili yapılmamış bir tercih ki ben bunu belirsizlik olarak tanımlıyorum.

Bir açıklama ya da gerçeklik modeli olarak "doğa"ya başvurmayı kınamaya başlayanlar ikinci dalga feministler oldu ancak. Öte yandan, 19. yüzyıl feministleri kadınların aile içindeki bağımlılığına ilişkin iğrenç gerçekliği "açık etmek"ten yana açık tavır almışlardı. Marx kendi adına, aralarında yürüttüğü polemikler

de olan bir sürü sebeple, bugünü, yani kendi zamanını gelecekte ve geçmişten daha kötü göstererek bu son soruya verilebilecek iki cevap arasında tereddüt eder gibidir: ya örtü yerine konacak (kapitalist "vahşet" in olmadığı bir geçmişe duyulan özlem) ya da bu örtünün sakladığı gerçek ortadan kaldırılacaktır. Marx'ın ilham verdiği hareketlerin fikir ve politikalarının bu soruyu hiç sormamalarının sebebi onun takipçisi olmaları mıdır? Onlar da, tıpkı "reel sosyizm" gibi, "kamusal endüstri" ve ücretli emek sürecinde kadınların yaşadığı ayrımcılık üzerine yoğunlaşmışlar ve "özel alan"a bir göz bile atmamışlar mıdır? Ve eğer bu doğruysa neden böyledir?

Tek üretim tarzı doğması, kapitalist üretim tarzıyla birlikte varolan farklı üretim tarzlarının varlığının inkâr edilmesi, bunun entelektüel sebepleridir ama bu entelektüel sebeplerin başka daha maddi, iktisadi ve siyasi sebeplerle belirli bir bağlantısı vardır.

3) Bu üçüncü bir soruyu ortaya çıkarır: aslında, "özel alan"ı dikkate almamanın maddi sebeplerinden biri, işçi hareketlerinin en azından sendikaların, erkekler için belli ölçüde elde edilmiş bir "aile ücreti" talep etmek suretiyle (Hartman) kadınların bağımlı ev kadınları olmaları modelini pekiştirmelerinde bulunabilir. Ve bu talep aslında Marx'ın kitaplarında vardır; sadece yukarıda anılan belirsiz ve çelişik pozisyonunda değil "erkeğin işinin kadın ve çocuklar tarafından yapılması"na hayıflandığı Manifesto'da da. Bir başka yerde, ortodokslar tarafından benimsenen bir tahlilde, kadınların ve çocukların çalışmasının kapitalistlerin kârına olduğunu çünkü bu biçimde onun bütün aileye daha önce ailelerin erkek reislerine ödediğinin (ya da ödemesi gereken, burası açık değildir) dengini ödediğini ifade eder. (Bu tahlilde, kadınların mali bağımsızlık ve dolayısıyla çalışma hakları yoktur; üstüne üstlük kadınların ve çocukların çalışmasından kapitalistlerin çıkarı olduğu ifadesi, bütün erkeklerin kendilerine bağımlı olan insanlara sahip olacak araçlara sahip olmaları ve bir kadının "normal" yerinin bağımlılık olduğu yönündeki normatif ifadeden bağımsız düşünmek mümkün değildir. İşçi sınıfı hareketine yön vermiş olan bu ifade erkek ve kadınlar için eşit ücret talebiyle kaçınılmaz biçimde çelişmektedir. Ve kadınlarla erkekler arasındaki ücret eşitsizliğinin son 150 yıl içinde ortadan kaldırılmasının imkânsız oluşu, iki cinsiyetin birbirini tartmasının mı etkisidir yoksa ikisini birbirine denkleymen bir hoşnutluğun mu?

Bu üç soruya, işçi sınıfı partileriyle örgütlerinin ve feministlerin birbirlerinden radikal biçimde farklı cevaplar verdikleri açıktır. Bu, 20. yüzyılın ikinci yarısında gelişmiş olan ikinci dalga feminist hareketin neden bu kadar sık Marksist ve işçi sınıfı tahlillerine ve hareketlerine muhalif olarak, en azından onların dışında geliştiğini açıklamaktadır.

Bu konuyu gündeme getirmek, bir diyalog başlatmak, toplumsal ve siyasal hareketlerde, biraz tam olarak tartışılmadıkları için, hâlâ çok önemli bir ayırım noktası olan bu soruları incelemek Manifesto'yla ilgili tartışmaların yerine getirmesi gereken görevlerden bazılarıdır.

Büro Emekçileri Sendikası'nda Kadınlar Komisyonu kuruldu...

BES'le kızları oysun gözünü...

BES 2'nolu şubede kadınlar bir süredir tartıştıkları kadın komisyonunu kurdu. Bir araya geldikleri iki aylık zaman içinde emekle, özveriyle, kötü hava şartlarına rağmen durmadan çalıştılar. Tiyatro tecrübeleri olmamalarına rağmen kadını, kendilerini yani bizleri anlatan bir oyun seçtiler, çalıştılar, oyunu 8 Mart haftasında TMMOB'da oynadılar. Bu oyun kadının yalnızlığını yaşam içindeki mahkumiyetini anlatıyordu. Hazırladıkları programda şiirler türküler ve kadınlık durumunu anlatan konuşmalar yaptılar. Çok da başarılıydılar, kendimizi izledik, hüznüldük... Eğlendik de.

Petrol-İş Kadın diye bir dergi çıkıyor. Disk'de kadın dairesi kuruldu. Büro Emekçileri Sendikasında (BES) kadın komisyonu oluşturduğunuzdu duyduk. Kadın komisyonu kurma ihtiyacı nasıl oluştu?

Adalet: Darphane Genel Müdürlüğü'nde çalışıyorum. Yaklaşık üç senedir düzenli olarak sendikadayım. Böyle bir gerekliliği ben kişisel olarak çok fazla duyuyorum çünkü hepimiz önce emekçiyiz ama bundan daha önce kadınız ve kadın olma bilinciyle kadın olmanın getirdiği sorunları kendi aramızda çözerek böyle bir varlık gösterdikten sonra sendikal alana daha fazla katkıda bulunacağımızı düşünüyorum. Sendikada cinsiyetimizden kaynaklı yaşadığımız sıkıntıları erkek arkadaşlarımızla oturup çözmemiz çok güç olacaktı ya da çok uzun bir süreç gerekiyordu. Önce kadınlık durumumuzdan dolayı ortak problemler yaşıyoruz sendikal anlamda ileriye dönük beklentilerimiz avnı. Bövle bir amaç ile başladık. Çok hareketli bir dönem yaşıyoruz. Emeğe karşı ciddi bir saldırı var. Fakat buna karşı durabilecek ciddi bir kitle yok bir taraftan bunları yaşarken, kadın olarak sendikalarda da varlık göstermeye çalışmak başka bir emek istiyor. Bu süreçte daha yolun çok başında olmamıza rağmen birbirimizi daha iyi anlamaya başladık. Ayrıca biz bu kadın komisyonu hakkındaki düşüncemizi her dönem gündeme getiriyorduk. Daha önce bu kadar tutarlı bir taban oluşturamamıştık. Şimdi bu komisyon kuruldu. Şu an düzenli toplantılarımız oluyor. Sendikalar, bu biraz sistemle de ilgili erkek egemenliğinin çok fazla ön planda olduğu bir alan. Burasının bize kadın olarak varlık gösterme fırsatını tanımadığını söyleyebiliriz. Bu nedenlerden dolayı bir araya gelme koşulumuz sancılı oldu. Fakat ben kadın komisyonunun kalıcı olacağını ve gelişeceğini düşünüyorum, umut ediyorum

Sendika işleyişi komisyonun varlığını tanıyor mu? Buruyu kadar nasıl geldiniz?

Saliha: Ben Beyoğlu Adliyesi'nde çalışıyorum.

Aslına bakılırsa kadın katılımı fazla olamıyor. Geçen dönem kadın sekreterliğini kopararak aldık diyebiliriz. Aslında sendikalarda tanımlanmış kadın sekreterliği ya da kadın komisyonu diye bir şey yok. Ama biz böyle bir şey olmalı diye düşündük. Geçmiş dönemde kadın sekreterliği için ben aday olmuştum. Benim bunun için kişisel olarak girişimlerim ve çabalarım oldu. Bu çabaların fazla da hayat bulduğunu düşünmüyorum aslında. Sendikalarda devamlı çalışan çabalayan kadınların dışında da kadın yok. Aslında büro emekçilerinin yarısı civarında hayatın içinde de olduğu gibi kadınız ve büro çalışanları olarak yarı yarıya bir ağırlığımızın olmasına rağmen bizi rahatlatıcı bir ağırlığımız yok. Sendikal mücadeleyle ilgilenen kadın sayısı az tabi. Bunun da bana göre bir çok sebebi var. Bunun kadınların, kadınlık durumlarından dolayı yaşadıkları sorunları sendikaya yansıtmaları

diye düşünüyorum. Kadınların yaşadığı sorunlar anlamında buraya katılamayı, kendini ifade edemeyiş. Özne olamayı, bir arada olamayı tamamen kadınlık sorunuyla ilgili bir şey. Bilindiği gibi evli olan kadınların sendikal mücadeleye katılımları az oluyor. Bu soruna müdahale etmek gerekir diye düşünüyorum. Bizler kadın komisyonu olarak son iki aydır düzenli olarak toplantılarımızı yapıyoruz. Her 8 Mart'ta büro içinde olsun işyerlerinde olsun bir takım hediyeler gönderiyoruz ve gün içinde birtakım etkinlikler yapıyoruz. Bu nerdeyse bir gelenek haline almaya başladı. Bu 8 Mart'ta da iki ayda hazırladığımız kadının iç dünyasını, yalnızlığını anlatan bir oyun sergiledik. Bu noktada çevremizdeki, işyerimizdeki kadınlar kadın olduğunun bilincine varma farkında olma noktasında bir şeyler yaşıyorlar. Fakat bu yetmiyor tabi ki.

Sendikalarda kadınların katılımlarının az olmasının sebepleri kadınlık durumları mı?

Serap: Ben Serap Zincirlikuyu vergi dairesinde çalışıyorum Tabi ki işyerlerindeki kadınlar ev içindeki eşitsiz bölümden kaynaklı sendikal mücadelenin içinde var olamıyorlar. Kadınları mücadeleye katma noktasında bizler de tam olarak toparlanamadığımız için hedefimizi tam olarak anlatamadık. Bence bu komisyonunda böyle bir işlevi var, kendi sorunlarımızı paylaşmak, bağımsız kadın mücadelesinin bir parçasını burada oluşturmak bir yanıla buradan sendikaya özne olabilmis ben bu sorunların ucundan tutabilirim diyen kadınları yaratabilmek açısından da ben buradaki çalışmayı önemsiyorum.

Burada erkeklerle ne tür sorunlar yaşıyorsunuz? Komisyona ihtiyaç olduğu kanısına nasıl vardınız? Kadınlar gerek duydu mu?

Serap: Bence fazlasıyla gerek vardı. Kimi zaman aslında destek alıyoruz. Ama hayatın kendi içinde varolan problemler olabiliyor. Burada da kadın sorunları es geçirebilir yönetimlerle

çözölmeye çalışılıyor. İş böyle olunca biz tam olarak varlık gösteremiyoruz. Erkeklerle bire bir yaşadığımız sorunlar da oluyor tabii ki. Ve burada olan birçok kadın arkadaşımız belki de onların farkında bile değil. İş yerlerinde de durum böyleyken ben kadının emekçi, bir kere daha emekçi olduğunu düşünüyorum.

Görünmeyen emek dediğimiz şeyden, kaynaklı aile içi sömürüden kaynaklı, cinsinden kaynaklı sömürüldüğünü düşünüyorum. İşte bundan dolayı buralarda yoklar kadınlar Oysa biz emeğimizle var oluyoruz. Bu nedenle sendikada yönetimlere temsilcilik noktasında kadınları zorlamak gerekiyor bence. Ama daha önce kendi içimizde bu dili tutturmamız lazım. Buradaki kadınların hepsi belki de kadın mücadelesinin militanı. Bu anlamda bu komisyon benim içinde çok önemli. Diğer şubelerimizdeki kadınlar bu 8 Mart etkinlikleriyle ilgili de çok güzel işler yaptığımızı "sizler yürüyün de biz de feyz alalım buradan" dediler. Bizlerde diğer şubelerdeki kadın arkadaşlara örnek olabiliriz diye düşünüyorum.

Kadın komisyonunu oluşturduktan sonra neler oldu? 8 Mart etkinliklerinden sonra neler değişti?

Neval: İstanbul Defterdarlığı'nda çalışıyorum. Yaklaşık bir yıldır düzenli olarak gelmeye başladım. Daha öncede bu mücadeleye inanıyordum. Fakat çeşitli sebeplerden gelip gidemiyordum. Kadın arkadaşlar bu komisyonun oluşturulmasının gereklerini anlattılar. Başlarda doğru söylemek gerekirse sendikada sistemle mücadele ederken bir de yaşamın içinde kadın olarak ikinci bir mücadelenin içine girmekten korktuğum için, beklide kafa karışıklığı yaşıyordum ama bu komisyonun içinde yer almak istedim. Zamanla bana bu komisyonun çok şey kattığını gördüm. Çocuklarımın yetiştirilmesinde demokrat olmaya özen gösteriyordum fakat şu anki kadar bilinçli değildim. Çok kararlı ve inançlı olursan kadın olarak her şeyin üstesinden gelinebileceğini fark ettim. Yürümeyi öğrendim. Aslında bana çok şey kattı. Kendimi çok dolu hissediyorum. Erkek arkadaşlarımızın bizi çok ciddiye

aldıklarını düşünmüyorum fakat 8 Mart etkinliğiyle birlikte onların da kendilerine geldiklerini gördüm. Sendika yönetimindeki erkeklerle konuşurken gözlerindeki parıltıdan bu elektriği aldım. Evet arkadaşlar bir yıldır boşuna toplanmamışlar güzel şeyler ortaya çıkardılar şeklinde bir elektrik aldım. Bize destek olacaklarına inanıyorum. Kendi içimizde de anlaşmazlıklar oldu. Biz bunları çok kolay aştık. Bundan sonra erkelerle mücadelemizde daha etkin olacağımıza inanıyorum.

Bu süreç senin için nasıldı? Neler yaşadın komisyon murulurken?

Gülperi: Beyoğlu Vergi Dairesi'nde çalışıyorum. Kadın mücadelesi bizim için yeni olan bir şey değil. MADER (maliye emekçileri derneği) Maliye-Sen. geleneğinde kadın komisyonu çalışmaları yaptık. 98 de Tüm. Maliye-Sen kadın kurultayını gerçekleştirmiştik. Aktif olarak orada da görev almıştım. Kadın sorununa inanan bir insanım. Burada ayrı bir bağımsız örgütlenme noktasında kadınların bir araya gelerek, sorunu emek vererek çözeceklerine inanan bir insanım. Maliye-Sen döneminde resmi yönetici konumunda görev yaptım. İlk yönetici olduğum dönemde benden başka bir kadın daha vardı. O süreçte ciddiye alınmadığımızı, dinlenmediğimizi fark ediyorduk ve zaman içerisinde erkekler gibi davranmak zorunda kalıyorduk. Onların dilinde konuştuğum zaman onlar seni dinlemeye başlıyordu. Bu da kendi kimliğine yabancılaşmayı getiriyor. Süreç içerisinde bunun böyle gitmeyeceğini, kadın kimliğiyle sendikacılığı beraber örgütleyebileceğimiz noktasında girişimler oldu. Başarılı olacağımız konusunda inançlıyım yeter

ki kadınlar bu konuda özverili davranırsın. Hepimiz farklı kültürlerden geliyoruz, farklı iş kollarında çalışıyoruz. Bizim sektörün çalışanlarının büyük çoğunluğunun kadın olması özelliği var. Ve çok ilginçtir eylemlerimizi yapacağımız işleri işyerlerinde örgütleyenler kadınlardır. Ama yönetimlerde, yani söz mercii olma noktasında sayı çok düşük. Bu ciddi sorundur.

Kadınların sendikalardaki görevlerine devam ettirmeleri beraberinde bir çok değişikliği de getirecektir. Kaldı ki burada erkek arkadaşların yaklaşımıyla beraber konuya kadın arkadaşlarımızda yabancı. Uzun bir süreyi toplantıya erkeklerin katılıp katılmamalarını tartışarak geçirdik. Sonra kadın kimliğiyle bir araya geldiğimizde güzel şeyler üretebildiğimizi birbirimizi daha kolay anladığımızı gördük. Yönetim 8 Mart etkinliğimizde sağladığımız başarıyı beklemiyordu. Etkinlikten sonra kadın yöneticiler kadın komisyonuna teşekkür ettiler, komisyonu önemli gördüklerini söylediler. Yolun başındayız işimiz çok zor.

Ben sormadan 8 Mart etkinliğinden de bahsedildi. Siz de şiir okudunuz. Komisyonun çalışma planında neler var? Ne

Adile: Beyoğlu adliyesinde çalışıyorum. Üç yıldır bu çatı altındayım. Toplantılara sık katılmadım, buradakilerle gönül bağım var. Burada, İstanbul'da bir-iki-üç nolu şubeler arasında bir ilki başardık. 8 Mart Kadınlar Günü ilk etkinliğimizde çevreden aldığımız tepkilerden başarılı olduğumuza biz de inandık. Sendikalarda evli kadın olarak var olanlar evdeki işi bir kenara bırakmayı öğrenmeliyiz. Kadın, sendika ve ev arasındaki ilişkiyi kurabilmeliyiz.

İsteyerek, gönül vererek bir işe başlamışsak, o işin sonunu getirebiliriz. Bu komisyona inanıyorum. Güzel şeyler yapacağımıza inanıyorum. Gerçekten istekli olursak başarılı olmayacağımız şey olmadığını inanıyorum. 8 Mart etkinliğimizi yirmi günlük çalışma sonunda çıkardık. Aslında daha önce Adalet haricinde tiyatro deneyimimiz yoktu ve o oyunu sergiledik.

5i bir yerde, erkeklikte

Aklı sivri bir çok şovmenin programı nicedir akşamlarımızı bir şenlendiriyor, bir şenlendiriyor sormayın gitsin. Klip eleştirisi yapmaktan tutun, bir insanla nasıl dalga geçilir, o insanın kusurları onu nasıl ayaklar altına serdirir, bir insan nasıl kepazeleştirilir her şeyi bu reyting şampiyonu akşam eğlencesi programlardan öğrendik. Bir her geçen gün düşen enflasyonla rahatlamaktan, mutlu mesut millet olmaktan alırsız keyfi bu günlerde, bir de eğlencelik programlar sayesinde eğlene eğlene telef olmuş maymunlara dönmüş olmaktan. Eğlenmiş olmak da bizlerin bildiği, hissettiği, hayatımıza değer bir şey değildir. Cüzdan farkında değildir ama enflasyon düşüyordur. Heyecan farkında değildir ama bizler eğleniyoruzdur, eğlendiğimiz ayırtında olmadan. Bir eğlence arzusudur sarmış tenimizi tül gibi. Küfretseler, ağzımıza etseler aa ne eğlenceli demi diyoruz. Ardından eğleniyoruz, eğleniyoruz! Nasıl ama.... Şuursuzca, onursuzca, sorgusuzca...Şapşal eğlencezedelere dönmüş olmaktan gocunan yok.Tövbe. Hatta şapşala döndüğünü fark eden yok. Eğlenmek bir ibadet gibi. Hep gerekleri yerine getirilecek bir ibadet. İbadet edilen tanrılar çekişiyor en eğlencelik benim, hayır benim diye. Ve elbette bunca eğlence tanrısı arasında kendi tanrısını seçememiş olmaktan ızdırap çeken insanlar.Ama tanrılar arasındaki amansız yarış bitmiyor. Birinin en iyi olması yaşamsal, parasal. Sahnesel, rosel, kabadayisal, erkeksel. Dayılanacak, ayılanacak en beğenilen. Kapitalizm, rekabetsiz gitmiyor işte. İlla önüne çıkanları ardında bırakacaksınız. Üzerlerine basa basa en tepeye çıkacaksınız. Bir numara sen olacaksınız. Reytingler en yüksek seni gösterecek. Hadi bakalım! Ha gayret! En büyük kim, hepsi görecektir. Sitendaplar, şovlar, komedi filmleri, komedilik konserler, sitkomlar derken aldı başını yürüdü Cem Yılmaz, Beyazıt Öztürk, Yılmaz Erdoğan, Okan Bayülgen ve Ata Demire. Bunlar bu işin en önünde gidenleri. Beşi bir yerde. Beşi bir yerde olunca aynı zamanda rakip de oluyorlar. Ne yapacaksınız. İşte sorun burada

ya zaten. Beş lafşör. Beş espirili adam. Kusura bakmasınlar yakışıklı falan diyemeyeceğim hiç biri için. Allah için Okan Bayülgen hariç hepsinin marifetleri var, fakat. Ama tüm maharetleri vicık vicık erkeklik kokuyor. Şovlarında kadın konuklarının dibinden ayrılmayan, onlara bir yandan küçültücü laflar sokuşturan, öte yandan küçültmeye çalıştıkları kadın konuklarına programlarının kendilerine verdiği güçle hem efendi hem de en yalıtık fırsatçılar olmaktan geri durmayan komedyen kılıklı, mühim adam makyajlı, süslü püslü,

paralı, güçlü erkek tipleri, tıpsızları. Kadınları bu kadar ezmeleri sadece kamera karşısında değil, kamerasız hayatta da onlara erkekler dünyasında inanılmaz bir saygı, itibar ve üstünlük sağlıyor. Çünkü onca erkeğin izleyince ağzının suyunun aktığı, arzudan kudurduğu kadınları, siz kendiniz için önemsizmiş gibi gösteriyorsunuz sınırsız ve hırsıyla aşağılayarak. Onlar sizin için bir anlam ifade etmiyorlar. Hangisini istesiniz alırsınız. Size hizmette sınır yok. Ya evlerinde oturup sizi izleyen onca erkek için böyle mi? Onlar bu kadınları rüyalarında bile göremezler. Stüdyoda kadın konuklara atılan afra tavra aslında evlerinde onları izleyen, onlara öykünen erkeklere atılıyor. Tabi hep olduğu gibi kadınlar üzerinden. İşte bu fırsatlar

Kadınıyla erkeğiyle kendine, kimliğine, bedenine sahip çıkan, saygı duyan insanların olmadığı bir yerde şaka nasıl olur? Elbette belden aşağı. Gülmekten nasıl da kırılırız bu şakalara. Onurumuz kırılmadan. Onuru kırılan mı? Ara ki bulasın...

dünyasıdır bu adamları bu kadar kontrolsüz kılan şey. Kendinden emin olma tafrası, ne dese yanına kâr kalır züppe edaları. Yanlarına kâr kalıyor da, doğrusu. Komedi dünyamızın yeni nur ve ağır topu Ata Demire geçenlerde esprinin patlattı. Beyaz Şov'a katılan Ata Demire yaptığı şakalarla milleti kırıp geçirirken -ki onlar bu milleti kırmakla, bu millete geçirmekle yükümlüdürler- bir telefon bağlantısı olur. Telefonda bir kadın sesi Demire'e arkadaş olup olmadığını sorar, eğer yoksa der ve Demire'nin namı diğer espi fabrikası, espiyi patlatır: "Vericen mi?" Beyaz Şov'da Ata Demire'in espi tufanına yakalanan, bu tufanın yarattığı şapşallaşma etkisiyle ne dendiğini çok da anlamayan, anlasa da kulak ardı eden, gülebilmek için salona serilmiş, yayılmış seyirci güruhu, kadınlı erkekli doya doya gülüyorlar bu lafa. Genç, yaşlı, kadın erkek. Herkes. Eğleniyorlar. Çılgınlar gibi. Ne olursa olsun. O akşam oraya eğlenmeye gelmişler ve hiç bir şey onların keyfini kaçıramaz. Hoş, Demire bu lafı telefondaki seyirciye değil, stüdyodaki seyirciye söylese bir şey değişir mi? Büyük ihtimal birkaç sataşma olacak, o da şaka yollu, cilveli, sonra veren de memnun alan da. Demire'in özü de bunu ortaya koymuyor mu? "Bir an kendimi canlı yayında TV karşısında değil de sahnede zannettim." Öyle ya sahnede herkese her şey denebiliyor. Koyup, çıkarabiliyor. Şakacıktan. Şaka yollu. Bu millet değil mi onlarca yıl Huysuz Virjin'le eğlenen. Özellikle onun şovunun yayınlandığı akşamları ipe çeken... Huysuz Virjin'i izlemek için onca paralar döken... Huysuz Virjin'i bunca sevmenin altındaki şey, kendi ilişkileri ve eşleri için söyleyemediklerini Virjin'in söyleyebilmesidir belki! "Ayol sen bu kelin nesini seviyorsun" diye kel kafalı adamı kafasına vura vura aşağılamasıdır yahut? Ya da bu bodurun şeyi de kısadır kız yollu kadının bir türlü diyemediğini demesindedir. Herkes bir seyirlik oyunun parçası olma çabasında. Aşağılanmış, bedenine saldırılmış, hiçleştirilmiş, ne gam! Bir seyirin parçası olmak! İşte bütün mesele bu. Başka nasıl açıklanabilir yoksa bunca telefon bağlantısında defalarca aşağılanmış kişilerin hala azimle telefona sarıp canlı yayına katılma arzuları. Kanal değiştir. Bak burada Bayılgülen var. Hadi şunu arayı ver. Eğlen azıcık. Eğlendir. Ne tatlı adam değil mi? Hadi, durma ara. Sarıl telefona! Sana ne mi diyecek? Şaka yapacak şaka... Şu üç günlük şakamsı dünyada.

fedaya edeceğimiz neyimiz var ki?

Fedakarlık kavramı hepimizin duygu dünyasında olumlu izleri olan bir kavram. Günlük yaşamda fedakarlığın iyi bir şey olduğunu kabul eder öyle davranmaya çalışır, değerlendirmelerimizi de bu doğrultuda yaparız. Sorgulamayı, bu kavramın kadınlar açısından nelere mal olduğunu düşünme

çizdiği çerçevenin dışına çıkmayacak olanlar tercih ediliverir. Hatta kadınların onca emeği, arayışı görmezden gelinerek kadını erkeğin yarattığı, kadınların erkeğin fedaisi olduğu, olması gerektiği dile getirilir.

Oysa aradaki istisnaları saymazsak, yaşamın neresinde olursa olsun saçını süpürge etmek, çabuk vaz geçmek, bekleyen olmak genelde kadınların payına düşüyor. Çocuk dünyaya geldiğinde işinden ayrılması gereken, meslek seçerken ev işlerini çocukların ve adamların bakım işlerini ihmal etmeyecek mesleklerle yöneltilmek, kadınların çalıştıkları mesleklerin, tercihinde genelde hizmet ve destek içeren nitelikte olması için yaşadığımız ve yumuşak bir şekilde dayatılan toplumsal çemberi göstermektedir. Çoğumuz öğretilmiş rollerin ötesini bile hayal edemeden yaşamayı sürdürür, kolay vaz geçeriz. Neden genelde biz kadınlardan fedakarlık beklenir hiç düşündünüz mü?

Bağ(ım)lı oldukları için mi?

Kendi dışındakilerin yaşamlarını geliştirme üzerine kurulu bir yaşamları olduğu (rollere zorlandıkları) için mi?

Yaşamdan kendi adına bir şeyler istemeyi unutulmuş olmalarından mı ? Fedaya etmeye en yatkın olanlar ya da fedakarlık beklenenler yaşamda

yok sayılanlardır. Kurgu şöyledir onların payına yaşamı belirleyen olmak değil kuralları koyan çerçeveyi belirleyene yardımcı olmak düşer. Onların payına yaşamda var olmak, yaratan olmak, değiştiren olmak düşmez, yoktur böyle bir şey. Zaten kadınlar da böyle hissetmelidir. Anaçlık, acıma duygusu, şefkat, kendini yedek güç, boşluk dolduran olarak görmesi istenir. Sevmek bile ancak bu şekilde davranıldığında mümkün olur. (Karısını aldatan adama itiraz eden karısına adam şöyle der: Aynı şeyi kadın yaparsa olmaz ama kocası yaptığında ve kadın bunu sineye çektiğinde değer görür, saygı görür der!) Kısacası duygularınızla, düşüncelerinizle yoksunuzdur.

Uzun süre çektiği açlık sonucunda yaşamını yitiren karısının arkasından adam şöyle diyordu: "Çok az yiyeceğimiz vardı. Karım kendi ihtiyaçlarından fedakarlık yapıp az olan yiyeceği bana ve çocuklara paylaşıyordu. Vücudu besinsizliğe ancak bu kadar dayanabildi."

Ola ki bunları fark edip kendini hayır demeyin isyan etmeyin kuralları koymayı ben de öğrenmeliyim ve ilk başta da kendimden başlayayım demeyelim diye kadınların ellerine de oyalanmaları için bir şeyler verirler. Kadınlara da kurallar koyacakları kendilerinden daha güçsüz olanları (çocukları, daha az geliştirici ve etkisi olan işleri) verilir. Ya da kadınlara belirleyen olacaksın erkek gibi olacaksın, onun yöntemleri onun bencilliği, onun ezen, gasp eden tarzı, siyasallaşırsan da kendi cins gerçekliğine tepeden bakacak, onlarla beraber yaratarak kurtulma yerine, onları kurtarmayı düşünecek ve öyle davranacaksın. Yani bunu tersten okursak erkek egemen sistemi ince bir yöntemle sürdürmüş olacaksın. Bunları kabul etmiyorsanız göreceklere var diye tehdit etmekten geri kalmazlar.

Onlar bunları ister ama kadınlara gelince bu kadar fedakar olmanın yaşamdan koparılmak ile derinden bir bağlantısı olduğunu düşünüyorum. Kadınlara ait olamayan yaşamın kızgınlığı ve

yabancılaşması. Kendisi olamamanın, kaybedilmiş, çalınmış yaşamların içe dönük öfkesi. Bilince çıkarmaktan korkulan ama hep hissedilen tam ve var olma, sevilme özleminin yarattığı boşluğu doldurmaya çalışmak. Ve bu şekilde yaşama değil yokluğa koşmak... Biz kadınlar için yaşamın döngüsü acımasızca dönüyor. Ve bir gün uğruna fedakarlık yaptığımız eş, çocuklar, gönül verdiğimiz

yapılar olmadığında yaşamı kendi adımıza yeniden örmeye başlamak, yaşamdan kendi adımıza bir şeyler istemek zor gelir. Bazen değiştirmek isteriz ama kendimiz olmak, kendimiz için bir şeyler yapmak, istemek o kadar yabancıdır ki bunu yapamayız. Sorumluluk, risk alarak özgürleşme yerine yeniden destekçisi olacağımız sığınaklar ararız. Belki de tam böyle bir anda erkek egemen sisteme, erkeklere ev sahipliği yapmaya hayır diyebilmek. Kendi adımıza bir şey yapmak, beceremeyeceğimizi zannettiğimiz yürüyüşün ilk adımını atabilmek...

Yapamadığımızı fark edebildiysek bunun da önemli bir aşama olduğunu düşünüyorum. Kurtuluşun kıvılcımını yakabilmek buradan geçiyor. İlk işimiz kendi güvenli ama bizi kurtarmayan duvarlarımıza dokunmaya başlamak olacak.

ihtiyacı hissetmeyiz. Dinden tutalım, bir sürü yapılanma tarafından kullanılan, oluşturulan fedailik ve fedai olma, gerekirse her şeyden vazgeçebilme, en üst mertebeye ulaşma durumu eklenince mesele daha da derinleşiyor. İçinde yaşadığımız çarkın bizleri nasıl şekillendirdiğini şu olguda iyi görebiliriz. Yoksulluğun derin yaşandığı Hindistan da yiyecek bulmak oldukça zordur. Yardım kurumlarının dağıttığı yiyeceklerle insanlar yaşamaya çalışır. Kadınların etkilene oranlarına yönelik bir araştırma yapılır. Sonuç kadın ölüm oranlarının yüksekliğidir. Bütün gün kanal kazma işinde çalıştıktan sonra evine dönerken yığılıp kalan kadının kocasına kendisinin bunca zamandır ayakta kalmayı başardığı halde neden eşinin açlıktan öldüğünü söylediğini sorulduğunda, adamın verdiği yanıt: "Pek az yiyeceğimiz vardı ve bunu zor elde etmiştik. Karım kendi yiyeceğinin bir kısmını bana bir kısmını da çocuklara verdi. Kendisine tek lokma kalmamıştı" olur. (*) Kocasını okutmuş kadına arkadaşları kendisi için bir şeyler yapmasının zamanının gelip gelmediğini sorarlar. Kadının o benden daha yetenekli o kendini gerçekleştirensin der. Tabii ki adam eyvallah çekene kadar... Sistemi değiştirmek için yola çıkan yapıların içinde bile bir şeylerden vaz geçilmesi gerektiğinde vaz geçmek zorunda kalanlar genelde kadınla oluyor. Kadınların ne kadar fedakar olduklarından bahsedilir, yüceltilir ama iş karar almaya, politika belirlemeye geldiğinde kadınlar dışlanır. Akla gelmez, gelse de erkeğin

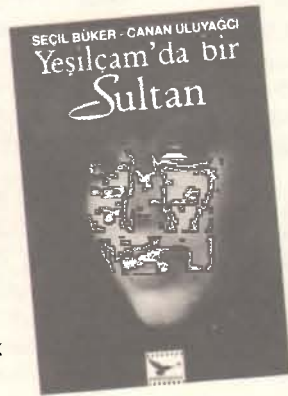
kameranın ardında kadınlar var

Bu yıl 24. İstanbul Film Festivalinin konuklarından biri ve Uluslararası yarışmanın jüri başkanı Jane Campion. Campion, unutulmaz filmi "Piyano"yla Cannes Film festivalinde ilk kez bir kadın olarak altın palmye alabildi. Bu ödülü de tek başına değil, bir erkekle paylaşarak aldı... Ancak herhalde Piyano filmi seyreden hiçbir kadın, filmin kahramanı olan kadını ve onun kırık parmağını unutamaz. O kırık parmağın ne anlama geldiğini de yüreğinin saplanmış bir bıçak gibi hisseder.

Jane Campion'un piyano filmi bu yılki festivalde kendi katılımıyla gösterilecek. Dolayısıyla bu usta sinemacıya bir selam diyoruz. Ve bu vesileyle kadınların sinemasına genel bir bakış atalım diyoruz.

Sinema veya video, kurmaca veya belgesel, kadınların kendilerini ifade etmeleri, kendi deneyimlerini, sorunlarını dışa vurmak için en önemli araç...Adı üstünde görünür kılıyor. Dünyanın her yerinde artık kadınlar film yapıyor. Kadın filmcilerin sayısı hızla artıyor. Kadınlar kendilerine ve dünyaya kamera aracılığıyla bakıyorlar, sorguluyorlar, yeni, farklı bir dil oluşturmaya çalışıyorlar. Sermayeye yoğun ilişkisi ve teknolojik altyapısı nedeniyle kadınların üretimine uzun zaman kapalı kalan görsel alanda, sinema ve video alanında son yıllarda hızla artan kadın yaratıcılar, yeryüzünün her parçasındaki kadınların ortak ve özgün deneyimlerini gün ışığına çıkarıyorlar.

Kadınlar ilk yıllarda sinemada vardı. Ancak sinema büyük bir endüstri olarak örgütlenmeye, dolayısıyla büyük bir sermaye ve teknolojik yatırım gerektiren bir iş olmaya başladığında kadınlar kayboldu. Seyirci olarak, oyuncu, senarist ve diğer işlerde olmaya devam ettiler elbette. Ancak bu büyük "iş" in "yöneticisi" olmak payesi verilmedi kadınlara. Bunun nedeni açık, kadınlar bu dünyanın mülksüzleridir. Bugün bile kadınlar, bu dünyanın mülklerini

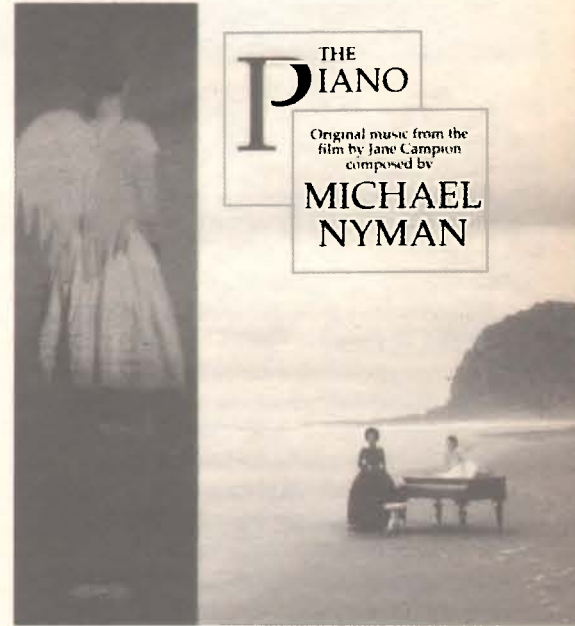

bizim sinemalarımız

sadece onda birine sahiptir. Oysa sanatta kadınlar varlardı ve önemli yapıtlar ortaya çıkarmışlardı. 60'lı yılların özgürlük hareketlerinin önemli yanlarından biri de kadınların özgürlük taleplerinin ve feminizmin yükselmesiydi. Tüm dünyayı etkisi altına alan bu özgürleşme hareketleri sinemada da yankısını buldu. Sinemayı, endüstrinin ve onun değerlerinin boyunduruğundan kurtaran önemli akımların doğmasını da tetikledi. 1960'lı yılların "Yeni Dalga" Hareketinin öncülerinden Agnes Varda, bu yeni sinemanın en önemli temsilcilerinden biriydi. Varda, feminist bir sinemacı olarak, kadına atfedilen değerleri, özellikle sinema tarafından üretilen, "arzu nesnesi" ve "seyredilen" kimliğini filmleriyle etkin bir biçimde sorguladı. Varda, "Beşten Yediye Cleo"(1961) ve "Yersiz Yurtsuz-Vagabond" (1985) gibi filmleriyle kadının geleneksel sinemadaki erkeğe hizmete hazır ve geçmişi olmayan nesnelere temsil edilmesini reddeden, baskın erkek egemen bakışı yok eden ve kalıplaşmış mitleri kıran bir sinemanın yaratıcısıdır. "Kadınların geçmişi yoksa, somut değilse ve giderek öznelliklerini yitirmişlerse o zaman bu olmayanı görünür hale getirmek gereklidir. Kadınlar, dilin dışında tutuluyorsa o zaman dil değiştirilmelidir". der Varda..

Margarethe Von Trotta, Yeni Alman Sineması hareketiyle birlikte film çalışmalarına başlayan, bu akımın Almanya'nın savaş sonrası toplumsal tarihi ile hesaplaşarak, bu dönemi, kadın bireylerinin gözünden irdeleyip güçlü kadın karakterler yaratan feminist bir yönetmen... Trotta, film kariyeri boyunca kadın kahramanların merkezde olduğu öyküler anlattı. "Kızkardeşler ya da Mutluluğun Dengesi"(1979) ve "Ağır Zaman"(1981), Rosa Lüksemburg (1986) gibi filmlerinde, Trotta'nın, Alman tarihi ile kadınların deneyimlerini

odak olarak hesaplaşmasıyla sinema sanatına çok önemli katkıları var. Tüm bu tarihsel hesaplaşma süreci içinde kadınların varlığı, mücadelesi, ilişkileri, dayanışmaları, ortak kader ve deneyimleri paylaşmaları, hatta kadınlar arasındaki derin ruhsal bağlılık, Trotta sinemasının odağındadır. 60'lı yıllardan günümüze sinemacı kadınların sayısı bütün dünyada arttı. Yeni Zelanda'lı yönetmen Jane Campion'dan,

İranlı yönetmen Semira Makhmalbaf'a kadar tüm dünyada kadınlar, sinemada artık kendi kendilerini temsil ediyorlar... Kendilerini anlatıyorlar. Duygularını, ezilmişliklerini, cinselliklerini, tüm yaşam deneyimlerini anlatıyorlar. Üzerlerine giydirilen kimlikleri, onlara dayatılan politikaları yaşam tarzlarını sorguluyorlar. Küresel kapitalizmin, kökten dinciliğin karşısındaki mağduriyetlerini, çok çalıştıkları halde, görünmeyen emeklerini anlatıyorlar. Savaşlarda, direnişlerde, en ağır görevi üstlendiklerinde, onları es geçen tarihi yeniden yazıyorlar. Ve artık bütün bunları sinema yoluyla

da gerçekleştiriyorlar.

Türkiye’de de aynı nedenlerle kadınlar sinema yapıyor. Erkeklerin görmediği veya eksik, sınırlı ya da yanlış temsil ettiği kadın deneyimini, tıpkı diğer dünyalı hemcinsleri ve meslektaşları gibi aydınlatıyorlar.

Türkiye’de “Bizim Sinemalarımız”

“Benim Sinemalarım”

“Hiçbir yere gitmeyecek miyim ben? Sabahın yedisinden akşamın yedisine

kadar çalış, çalış, canım çıkıyor. Büyüdüm artık anne, görmüyor musun? Dünyadan haberin yok senin. Çık, bak, herkes nasıl yaşıyor?” diye isyan edip bir çıkış yolu arayan Nesibe'nin hikâyesidir ‘Benim Sinemalarım’...

Kış sabahları, üşüye titreye işe giden, ekonomik koşulların ezdiği fakir bir ailenin kızıdır Nesibe... Ve aile baskısından bunalan Nesibe, yazgısını değiştirmek için uğraşır durur... **

1990 yılında Füzuran’ın aynı adlı öyküsünden, Füzuran ve Gülsüm Karamustafa tarafından filmleştirilen “Benim Sinemalarım”,** konumuz açısından bize zengin bir perspektif sunuyor. Film, İstanbul’un yoksul bir semtinde, geleneksel bir aile yapısı içinden gelen hülyalı, sinema düşkünü bir genç kız olan Nesibe’nin hüznünlü öyküsüdür. Nesibe, hayal kırıklıkları ve yoksulluğun baskısıyla, çıkış yolu bulamayarak fuhşa sürüklenir...Filmde genç kızın anneye olan yakınlığı, babanın baskıcılığı karşısındaki

çaresizliği, ilk aşk acısı, yoksulluğu, bir kadının gözünden, dönemin (50’li yıllar) İstanbul’u, müthiş gözlemlerle anlatılır. Nesibe, yoksul bir ailenin çocuğu olarak hayat karşısında zorunlu olarak yenilirken bir yandan da sinemanın ona sunduğu hayallerle avunur. Bu durum, onun öyküsünü dünyadaki pek çok kadının sinemayla kurduğu yakınlık açısından evrenselleştir.

Füzuran bu öyküsünde ve filmde

sinemanın kadınlar açısından taşıdığı anlamı da sorunsallaştırmıştır. Film, hem duyarlı ve zengin ayrıntılarla, bir kadının öyküsüdür, hem de bir kadının hayatındaki sinemanın yeri üzerine bir deneyim içerir . Bu anlamda “Benim sinemalarım ” kadınların yaptıkları filmlerin içerdiği sorunsallar bağlamında bize zengin bir bakış açısı kazandıran önemli bir filmidir.

Sinemamızdaki yönetmen kadınlardan, en çok sayıda filme imza atmış Bilge Olgaç’ın filmleri, kariyerinin olgunluk dönemine doğru açıkça kadın perspektifi kazanır. Bu konuda öncü bir sinemacıdır Olgaç. 1974 yılında gerçekleştirdiği “Açlık” filminde, feodal ilişkiler içinde ezilen kadın konumu gündeme gelir. Gerçek bir olaydan alınan konusuyla “Kaşık Düşmanı”***

(1984) gene kırsal kesimde feodal erkek egemen anlayışının kadına bakışının ironik bir eleştirisidir . Filmin ismi de ironiktir. Kadına bu sıfatla “tüketen” yakıştırmasını yapan erkeklerin, kadınlar olmayınca, onların adı konmayan emeği ortadan kalkınca, nasıl çaresiz bir duruma düştüklerini anlatan keskin bir alay içerir.

“Gülüşan”(1986) da, bu kez Olgaç, gene kırsal kesimde erkeklerin görmezden geldiği ,

baskıladığı, kadın cinselliğini ve aslında kadının cinselliğe nasıl baktığını irdeler. Kadına yönelik ayrımcılığın en temel alanı olan cinselliğin bir kadın tarafından irdelenmesidir bu film. İpekçe (1987) Olgaç’ın gerçekleştirdiği en lirik filmlerden biridir. Kasabaya gelen hayat kadınının, kendi varoluşu ile takma sarı saçlarından kaynaklanan efsane etrafında örülen film duyarlı, incelikli bir kadın iç dünyası portresi çizer. Türk sinemasının starı Türkan Şoray, oyunculuk kariyerinin en parlak döneminde yönetmenliğe başlamış ve filmlerinde, Bilge Olgaç gibi, kadının en

sıkışmış olduğu alana yoğunlaşarak, kırsal kesimde kadının konumuna yönelik filmler yapmıştır.

“Dönüş”(1974) filmiyle yönetmenliğe başlayan Şoray, eşi Almanya’ya giden Gülcan’ın köyde yalnız bırakılmışlığını irdeler. Olgaç’ın filmi “Azap”taki Meryem gibi, Gülcan da , Ağa’nın cinsel zorbalığı ve baskısına karşı tek başına mücadele edecektir .

Bu çileli ve yalnız bırakılmış kadınların ana

kahraman olarak işlendiği bu filmler, Fetay Soykan’ın tesbit ettiği gibi 70li yıllarda erkek yönetmenler tarafından yapılan diğer filmlerden farklıdır. Soykan şöyle demektedir: “Açlık’taki Meryem ile Dönüş’teki Gülcan; Sürü’nün, Bedrana’nın , Kara Çarşafılı Gelin’in kadınlarından farklıdır. İkisi de ağalığa, feodalizme bir yere kadar susarlar ve sonra yaşamları pahasına harekete geçerler.”(1)

Şoray’ın yönettiği diğer filmler, Azap(1975), Bodrum Hakimi(1975), Yılanı Öldürseler (1981)de de kadın kahramanlar ağırlıktadır.

Sinemamızda seksenli yıllardan itibaren yönetmen kadınların sayısı arttı. Nisan Akman’ın Mahinur Ergun’un, Seçkin Yasar’ın, Canan Gerede’nin kentli kadın öykülerini, onların iş yaşamındaki ve erkeklerle olan sorunlarını , bağımsızlaşma ve özgürleşme çabalarını, bu yolda kazandıkları deneyimi, kimi zaman yenilgilerini anlatan filmlerini anmalıyız burada.

yazar kadınların bazı güçlü yapıtları da filme alındı. Sevgi Soysal’ın “Tante

Rosa” adlı romanından uyarlanan, Işıl Özgentürk’ün filmi “Seni seviyorum Rosa” , romanın, kadınlık durumunu derinlemesine tartışıldığı yapısını başarıyla sinemaya taşıdı. Margarethe Von Trotta’ “kadın filmi “ tanımına şiddetle karşı çıkarak bu tanımın, kadınların yaptığı sinemayı, genel sinema tarihi içinde bir tür getto’ya kapatmaya benzer bir acımasızlık içerdiğini söyler.

Trotta’nın uyarısını dikkate alarak, yukarıda, ağırlıklı kadın perspektifi üzerine yoğunlaşan filmlerin dışında doğrudan kadın deneyimi üzerine kurulmayan, toplumsal ve tarihi anlamda daha geniş bir sorunsal üzerine oturan yönetmen kadınların filmleri de var elbette.. Yeşim Ustaoglu’nun “Güneşe Yolculuk “ , “Bulutları Beklerken” , Tomris Giritlioğlu’nun “Salkım Hanım’ın Taneleri” , Handan İpekçi’nin “Büyük adam Küçük Aşk” filmleri bu tür filmlere örnek gösterilebilir.

Ancak bu filmlerde de, ele aldıkları konu gereği değişik toplumsal kesimleri, tarihsel dönemleri başarıyla irdelemelerinin yanı sıra, filmlerinde yer alan kadın karakterlerin zengin ayrıntılarla işlenip boyutlandırıldığını görmemek mümkün değildir.

Dipnotlar:

1- Fetay Soykan. Türk sinemasında Kadın 1920-1990. İZMİR. 1993.

* Boyut Yayın Grubu’nun kitap tanıtım sayfalarından alınmıştır..

** “Benim sinemalarım”1990 Cannes Film Festivali’nin Eleştirmenlerin 7 Günü ve Altın Kamera dallarından resmi En İyi Film Jüri Özel Ödülünü alan film, 1991 Tokyo Uluslararası Film Festivali’nde En İyi 10 Asya Filmi’nden biri olarak seçilmiştir

*** Kaşık Düşmanı” - 7. Uluslararası Kadın Şenliği / Paris En iyi film ödülü. 1984 - 7. Uluslararası Kadın Şenliği / Paris Basın ödülü. 1984 - Antalya Uluslararası Film Şenliği, En İyi Üçüncü Film Ödülü. 1984 - Antalya Uluslararası Film Şenliği, En başarılı Senaryo Ödülü. 1984

düşük bele

düşkün

Kadın erkek herkeste bir süredir düşük belli pantolonlara rağbet arttı. İşin aslı ne diye merak ettik, sorduk kadınlar cevapladı...

Ceren
Düşük belli pantolonlar konusunda ne düşünüyorsunuz
Teşhircilik! (gülüşmeler)

Böyle düşündüğünüze göre siz giymiyorsunuz herhalde?
Giymiyorum, babam keser.

Peki bu moda sizin giyim tarzınızı giymemenize rağmen etkiliyor mu?
Aslında yüksek belli ya da düşük belli de giymiyorum ben. Rahat edememekle alakalı bu. Düşük belle oturup kalkamıyorum bu benim belki özrüm. Yüksek belli ile de rahat edemiyorum diğer yandan bu yüzden doğru düzgün ortalama pantolonlar giyiyorum. Ama yine de babam beni düşük belli giyerken görürse öldürür.

Yani babanla mı ilgili senin tercihin yoksa beğenmiyor musun?
Beğenmiyorum, düşük bel giyenlere bakış açısı da pek iyi değil çünkü. Başta teşhircilik dedim ama aslında bu benim düşüncem değil. Aslında dışarıdan bakanlar giyenlerin kendilerini teşhir ettiklerini düşünüyorlar. Bu yollu zaten diye değerlendiriyorlar.

Erkeklerin bakışı mı?
Hangi kadın bakıp yollu bu zaten der ki... Erkeklerin bakışı bu tabii ama hani erkekler sarışınlarla gezer esmerlerle evlenirler diye

birşey var ya onun gibi biraz. Yani sorsan beğenmezler ama hepsi de bakarlar. Ben bakmayanını görmedim.

Şeyma
Nasıl buluyorsun düşük belli pantolonları?
Görüntü olarak iğrenç bence. Göze güzel görünen bir tarafı yok. Kimsenin ben kıcıını görmek istemiyorum. Yere eğildiğinde ayakkabısını bağlarken ne bileyim.

Ama görüyorsun galiba?
Bazen görmek zorunda kalıyorsun istemesen de, hoş değil yani.

Peki sen başörtüsünün üstüne şapka giymeyi kendin mi tercih ettin yoksa zorunluluktan mı giyiyorsun?
Yani zevk olduğu için takmıyorum ama bir süre sonra da alışıyor insan mesela alışveriş yaparken direkt gidip şapkalara bakmaya başlıyorsun.

Hoşuna da gidiyor yani bir taraftan?
Bir süre sonra mecburen hoşuna gidiyor alışıyorsun daha doğrusu hoşuna gitmek demiyelim de alışmak diyelim buna.

Bu düşük bel modasında da benzer bişey var galiba. Başta ne kadar saçma diye düşünsen de örneğin sonra mesele yüksek belli pantolon giyememeye kadar varıyor.
Mesela artık yüksek belli pantolon giyen biri

görünce bana komik geliyor. Çünkü gözümüz o kadar alışmış ki milletin işte göbeğinin altında olması pantolonunun biri göbek seviyesinde bir pantolon giyse şaban gibi falan gözüküyor yani.... Artık öyle yani çünkü bizim için

normal olan pantolon tipi düşük bel pazarlara gidince normal pantolon kesinlikle bulamazsın.

Düşük bel pantolon kısa tişört ikilisi nasıl görünüyor sana?

Görüntü olarak niye olmasın olabilir... Yakışana yakışıyor, güzel de gözüküyor ama ayarını tutturmak gerekiyor göğsünün altında bitip tişört, gerisi açıksa mesela bir tiptir yani güzel gözükmez göze. Bir ayarı varsa onun bence güzel yakışan da giysin yani.... Ama tabii böbrekler falan açıkta kalıyor biraz.... O bölgeyi iyi korumak, sıkı tutmak gerekiyor Sen tutup inadına düşük bel giymek istiyorsan böbreklerine bir kastın vardır herhalde. Yani yakışan giysin ama sağlığını da düşünsün giyerken.

Başak
Düşük belli pantolonlar hakkında ne düşünüyorsun?
Gayet rahatlar.

Beğeniyorsun. Giyiyor musun?
Giyiyorum

Otururken ya da eğilirken

arkadan açılıyorlar!
Arkana bir şey bağlayınca hiçbir problem yok

Kıçı açık pantolon giyerim ama üstüne de bir şey bağlarım diyorsun?
Bu işler böyle

Peki düşük bel pantolon üstüne kısa tişört?
Onu pink yapıyor da ben pek yapmıyorum

Neden?
Hoş durmuyor. İkincisi İstanbul'da öyle dolaşamazsın yani akıl var mantık var.

Ne olur dolaşırsan?
Ellerler açık bir şekilde söyleyebilirim laf falan atarlar bu işler böyle

Bir dönem önce aslında yüksek belli pantolonlar da giyiyorduk. Sen son günlerde bu tip pantolon giyiyor musun?
Giyiyorum ama bol tişört kullandığımda giyiyorum. Çünkü sevdiğim yüksek bel pantolonların var ama dar tişörtler giydiğim zaman beli çıkıyor hoşuma gitmiyor.

Yüksek belli pantolon var mı piyasa da satın alabiliyor musun kolaylıkla?

Almıyorum ama görüyorum etrafta

Sena

Düşük belli pantolonlar konusunda ne düşünüyorsun kıçımız açıkta kalıyor mu?

Biraz öyle oluyor ama millet giyiyor. Beni de pek ilgilendirmiyor. Ben giymiyorum şahsen.

Giyenleri nasıl değerlendiriyorsun?

Açıkçası çok az insanda güzel duruyor.

Rahat mı sence bu pantolonlar?

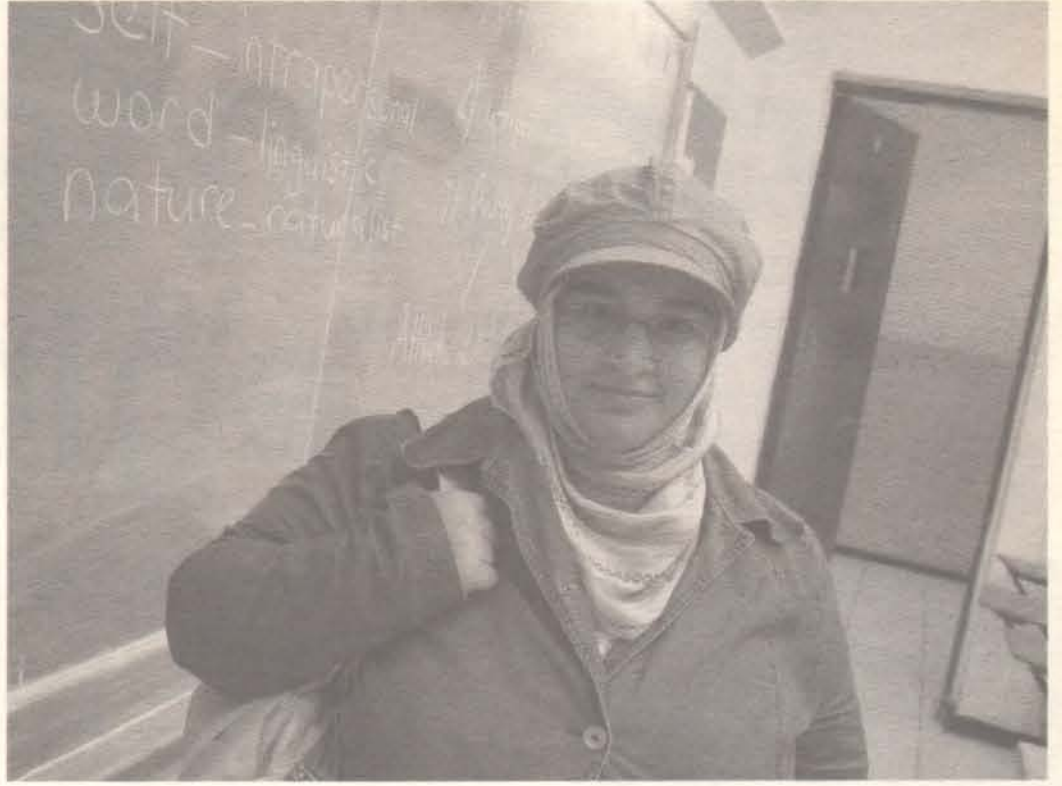
Değil!

Sen nasıl pantolonları tercih ediyorsun?

Çok dikkat etmiyorum aslında düşük belli mi değil mi diye ama üstüne kısa şeyler giymediğim için belim görünmüyor. Giyiyorum normalde düşük belli ama illa göbeğimi açayım diye bir kaygım yok.

Bulabiliyor musun normal pantolon?

Başak buluyormuş ama ben bulamıyorum pek

Funda

Ben aslında bulamıyorum yüksek belli pantolon.

Yüksek belli pantolon giyince kendini tuhaf hissediyor musun?

Giymiyorum ki eskiden giymiş olabilirim ama şu an hatırlamıyorum giydiğim zamanları. Bayağıdır giymiyorum herhalde

Neden giymiyorsun?

Bulamıyorum, yok. Şu an herkes de düşük belli pantolon var

benim çok hoşuma gitmiyor çok düşük belli pantolon

Sena: Hiç yakışmıyor çok düşük belli pantolon böyle oturunca görünüyor.

Funda: Ben çok zayıf olmama rağmen yakışmıyor.

Sağlıklı buluyor musunuz bu pantolonları?

Sena: Ben bulmuyorum zaten insanın belini acıtıyor bir süre sonra. Böbrek hastalıklarına sebep oluyormuş bildiğim kadarıyla ileriki yaşlarda.

Funda: Doğru düzgün beli açılmayan, belimi kapatacak birşey bulmaya çalışıyorum veya üstüne uzun birşey bulmaya çalışıyorum.

Sena: Üstüne giyecek uzun birşey de yok artık

Bunları giymek zorunda mı kalıyoruz yani?

Giymek isteyen yoksa nereden çıkıyor bu kıyafetler?

Başak: Yooo ben giymek istiyorum.

Sena: Çoğunluk Başak gibi düşünüyor, beğeniyor herhalde.

Başak: Erkekler de düşük bel giyiyor, boxerları görünüyor, birşey olmuyor onlara...

Funda: Boxer kurtarıyor da ben birkaç gere gördüm erkeklerin de beli kötü.

Kızlar için olduğu gibi erkekler için de düşük belli pantolonlar var size hoş görünüyor mu erkeklerin bunları giymesi?

Başak: Görmüyoruz ki! Üstüne uzun tişört giyiyorlar.

Sena: Yakışan var ama çok azı

Oğlanların boxerı görününce pek ayıp değil ama bizim

donumuz görününce vaka oluyor buna ne diyorsunuz?

Funda: Ama bazı kadınlarda sadece göstermek için giyiyorlar tanga falan. (Gülüşmeler)

Yani şimdi özet olarak düşük belli pantolon giyince altına tanga mı giymek lazım?

Funda: Galiba öyle oluyor. (Gülüşmeler)

Başak: -Ben tanga giymiyorum.

Funda: Ben de giymiyorum

Rahat değil galiba?

(Gülüşmeler)

Funda: Ben boxer giyiyorum bazen.

Başak: Niye tanga giymek gereksin ya beyaz don giyeriz olur biter. Her yeri gözüküyor.)

(Gülüşmeler gülüşmeler)

Zeynep

(Çayırdaki otururken pantolon düzeltme çalışmalarını sırasında tanıştırıyor)

Düşük belli pantolon giyiyor musun?

Zeynep: Evet giyiyorum genelde çok düşük belli olmuyor ama belleri geniş oluyor benim belime uymuyor. O yüzden pantolon bol olduğu için düşüyorlar. Çok düşmeselerde iç çamaşırım gösterecek kadar düşüyor

Peki özel iç çamaşırı giyiyor musun böyle giyindiğinde?

Aslında genel olarak beyaz falan giymemeye dikkat ediyorum ne bileyim kıyafetimle uyumlu olmasına dikkat ediyorum bunu düşünmeye bile başladım.

Kısa tişört giyiyor musun?

Genelde uzun tişört giyiyorum ama kısa tişört giymişsem üzerime bir mont sarıyorum özellikle otururken

Neden?

Rahatsız oluyorum ben öyle otururken arkımdakilerin de rahat edebileceğini sanmıyorum doğrusu. Hatta pantolonlarının açılmasına aldırmayan insanlar konuşuyoruz bir de. Ben de aynı duruma düşmek istemem.

Peki yüksek belli pantolon yok mu piyasada?

Aslında çok yok bence özellikle de dar ve düşük bel oluyor bazıları onlar daha çok açılıyor. Benim aldıklarım bol ve düşük bel oluyor. O da bayağı düşüyor yani.

Yüksek belli giydiğin zaman rahatsız mı oluyor musun?

Mesela şimdi üstümdeki biraz daha yüksek belli o zaman biraz daha rahatsız oluyorum, burnuma kadar çekmişim gibi yine de yüksek belli daha rahat oluyor önünde sonunda. Aslında düşük bel iç çamaşırın görünmediği zaman daha güzel duruyor ama otururken çok rahatsızlık verici o zaman da giymenin bir manası olmuyo özellikle çimende yerde otururken kapatmak için özel bir çaba harcamak gerekiyor.

evlenmedik eğlendik

26 Mart Cumartesi gecesi Şişli Semiramis Düğün Salonu'nda buluşarak *Pazartesi*'nin yüzüncü sayısını kutladık. Düğün salonunda bu defa evlenecek bir kadın değil, eğlenecek feministler vardı.

Mart ayı, feministler açısından oldukça hareketli ve bana sorarsanız bereketli geçti. Erkeksiz 8 Mart mitingi, son yılların en güzel kadın buluşmasıydı belki de. Sonrasında gerçekleştirdiğimiz "Meçhul Kadın Anıtı" eylemi ise, kelimenin tam anlamıyla şahaneydi. Geçtiğimiz Mart'ın bir diğer özelliği ise, *Pazartesi*'nin 10. Yılı'nı doldurarak, 100. Sayısını çıkarmış olmasıydı. Hepimizde bir telaş, bir mutluluk... Feminist bir derginin, diğer bir deyişle "kadınlara mahsus bir gazete"nin tam 10 yıl, 100 sayı boyunca yayın hayatına devam edebilmesi, tarifi imkansız bir mutluluk ve gurur kaynağı oldu hepimiz için. Hatta Ayşe Düzkan bu durumu şöyle açıklıyordu. "Bu dergi ilk çıkmaya başladığında bize 'batar bu dergidi' dediler. Hakikaten de battı. Erkeklerle battı." Biz de geçtiğimiz on yıl içinde hakikaten büyük işler başarmış ve feminist gündemin oluşmasına önemli katkılarda bulunmuş olan dergimizin tam 100 sayı boyunca sürdürdüğü varlığını kutlamak için bir eğlence tertip ettik. Bendeniz katılamamış olanlara, gecede olup bitenleri iletmekle görevliyim. Mart'ın yirmi altıncı gecesi Şişli'deki Semiramis Düğün Salonu'nda bir araya geldik. Aslına bakarsanız, böylesi bir gecenin gerçekleşmesi için düğün salonundan daha uygun bir mekan düşünmüyorum. Zira, eğer bizler orada olmasaydık, o gece bir kadın ve bir erkek "dünyaevine" gireceklerdi. Neticede mekan, belki de ilk defa gerçek anlamda "hayırlı bir iş"e vesile olmuştu. O gece orada bir kadın ve bir erkek evleneceğine, feministler eğlendi. İyi de oldu, hem de çok iyi...

Bendeniz gecenin sunucusu olmak sıfatıyla mikrofonu geçtiğimde, kendi halinde sakin sakin oturan bu kadınların, gecenin ilerleyen saatlerinde tam bir cümbüş yaratacağından tamamen bihaberdim. Zira daha evvel (mitingleri saymazsak) yüze yakın kadınla birlikte bir yere gidip de eğlenmişliğim yoktu. Kadınların sadece sıkıntılarını paylaşmakta değil, birlikte eğlenmekte de bu kadar başarılı olabileceklerine dair pek deneyimim olmamıştı diyelim. Üç beş kişilik küçük arkadaş gruplarını saymazsak tabii. İlk önce Nilgün aldı sözü. *Pazartesi*'nin Türkiye'deki feminist hareket için önemli olduğunu, ancak ulaşılmaması, ilişkilenebilmesi ve beslenmesi gereken kadınlara derginin hala ulaşamadığını, bu dergi feminist hareketi, feminist hareket de dergiyi güçlendirmeli ditierek bunun yollarını bulmamız gerektiğinin de altını çizdi. Ardından mikrofonu alan Filiz Karakuş'la birlikte Kadınlar Vardır'ı söyledik. Hep bir ağızdan, yani mümkün olduğunca. Zira bizim genç kuşak olarak artık sözlerin tamamını öğrenmemizin vakti geldi sanırım. Pek çoğumuz hala nakarattan öteye gidemiyoruz ne yazık ki... Neyse, bir süre sonra "serbest mikrofon" köşesine başladık ki gecenin en duygusal anlarını o kısımda yaşadığımızı söyleyebilirim. Mikrofonu alan kadınlar, *Pazartesi*'yle tanışmalarını, bu derginin kendileri için ne tür bir anlam ifade ettiğini bizlerle paylaştılar. Yıllardır bu dergiye emek veren kadınlar, dergiyle yeni tanışanlar, uzun süredir okuyup da ilk defa buradaki kadınlarla bir araya gelenler... Hepimiz bir kere daha gördük ki bu dergi bizim için çok şey demekti. Gecenin ilerleyen saatlerinde iyice coştuk. Oyun havaları, halaylar, latin dansları birbirine karıştı. Arkadaşlarımızın yaptığı müzik seçimleriyle hepimiz şenlendik. Aramızdan sesi güzel olanlar arada bir mikrofonu kaparak şarkı bile söyledi. Böylelikle bir çok

güzel ses keşfetme şansına nail söylemeden geçemeyeceğim. Hatta üst kattaki düğünden kaçan kadınlar da aramıza katıldı. Ne de olsa kadın kadına eğlenmenin tadı bir başka. Gece boyunca birbirinden ilginç ve komik olaylar yaşadık elbette. Ama benim en çok hatırımda kalan, alkolün etkisiyle hıçkırılmaya başlayan ve gece boyunca hıçkıran arkadaşımız oldu. Kalabalıktan birisi kendisine oynarsa hıçkırığının geçeceğini söylemiş. Kendisi gece boyunca bir yandan oynayıp, bir yandan hıçkırdı. Üstelik olayın müsebbibinin kim olduğu da hala meçhul! Ayrılrken, "bir daha yapalım" dedik. İki yüzüncü sayıyı beklemeden. Yani kadınlar hep bir araya gelelim, birlikte vakit geçirelim. Ne diyeyim, doyamadık işte. Bir gece değil, bütün geceler bizim olsun istedik. Sonra bir de bir kere daha "İyi ki varsın *Pazartesi*" dedik hep beraber. İyi ki varsın *Pazartesi*...

ya unutursa ömer tren raylarını

Ya unutursa Ömer tren raylarını... Ömer Zurnacı... Ya iç isteği öyle seslenirken zurnacı olmazsa? Davulcuyla zurnacıya varanları kınayanlardan olursa?

Dün bir çocuk evden kaçmış... Altı yaşında. Ve bir tren vagonunda bulunmuş; neden kaçtığını sormuşlar o da "trenleri çok merak ediyordum!" demiş...

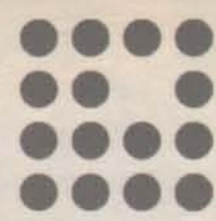
Düşündüm... Trenleri merak ettiği için evden kaçan biri, dünyayı merak ettiği için trenlere kaçacak, aşkı merak ettiği için uzakları göze alacak... Şaşırabilmek için hayatı boyunca riskler alacak, hep şaşırarak yeni bir şeyler bulacak, onun için de hep taze ve aslında (iyi ki) ham kalacak. Altı yaşında trenleri, uzakları, bilmediği, görmediği bir şeyleri merak ederek, bildiklerinden vazgeçen ait olmayı ve güvenliği reddederek adımlarını raylardaki tekerlek seslerini duydukları hızlandıran Ömer Zurnacı yarın kim olacak? Yaşı göz önünde tutulduğunda yaptığı hayatını tehlikeye atan bir keşif hareketi ve burada övgüler düzdüğüm de kaçışından çok ruhu. Hepimizin her şeyden korkularak yetiştirildiği, kapının önüne çıkmaktan bile korkar hale getirilen çocuklar ve büyükler olduğumuz bu tekinsiz çağda nereden çıktı bu Küçük Prens? Ve neden merak etti trenleri? Nereye gitmeyi düşledi en çok? Nerede durduğuna üzüldü trenin? O büyük olasılıkla hiçbirini düşünmedi. Trenleri merak ediyordu ve onlara gitti. Galiba hepsi bu! Bu kadar sade! Bu kadar kolay! Bu kadar çocuksu! Bu kadar güzel!

Korktum... Nasıl bir yetişkin olacaktı o? Ya trenleri merak etmekten ya da merak ettikleri adına terk etmelerden men edilir, ait olmaya, uyumlu olmaya, normal çocuk olmaya zorlanırsa... Ya bir gün hiç trene binmeyen, yattığı yerden tren sesine kulak vermeyen, "alışkın", "olgun", "pişkin" ve "kaşar" bir yetişkine dönüşürse? Merak etmez, şaşırmaz, çocuk olmazsa ya?

Seviştiği kadınları önemsemez, keşfetmez, bencilce dokunursa onlara, onunla konuşanların cümlelerine kulak vermez, geçitirir, sıkılırsa onlardan, prime-time televizyon programlarından ibaret olursa geceleri, merak ettiği sınırlar kendinin, yüreğinin sınırları değil, kazanacağı paranın sınırları olursa?

Ya unutursa Ömer tren raylarını... Ömer Zurnacı... Ya iç isteği öyle seslenirken zurnacı olmazsa? Davulcuyla zurnacıya varanları kınayanlardan olursa? Benim de benzer çocukluk öykülerim olduğu için mi bu kadar dokundu bana Ömer? Annesiyle babasının adları sorulduğunda; bilmediğini annesine "anne", babasına "baba" dediğini söylemesi niye acıttı içimi bunca? Masumiyet en çok bugünlerde sızlatıyor bizi... Bir çocuk değil ki o; Küçük Prens! Onu görsem, alnından öper; "bir gün büyüyünce gel ve beni bul olur mu? Neye dönüştüğünü görmek istiyorum" derdim ona. Galiba içten içe biliyorum ki görmemek daha iyi olacak.

Benim ve çok yakın olduğum kadınların hayatlarında bir türlü yanlarında hissedemedikleri sevgilileri, kocaları, babaları... Nasıldılar peki küçükken? Hiç göze almışlar mıydı merak ettikleri için evden kaçmayı? Trenleri merak ettikleri için üstelik? Bu kadar basit işte, bu kadar sade... Göze aldılarsa nasıl dönüşmüşlerdi bu hale? Nasıl onlar da sevmemeye, sevişmemeye, duymamaya başlıyorlardı... Ağır ağır... Bu kadar basitti işte! Bu kadar kolaydı... Kolay mıydı?

2005

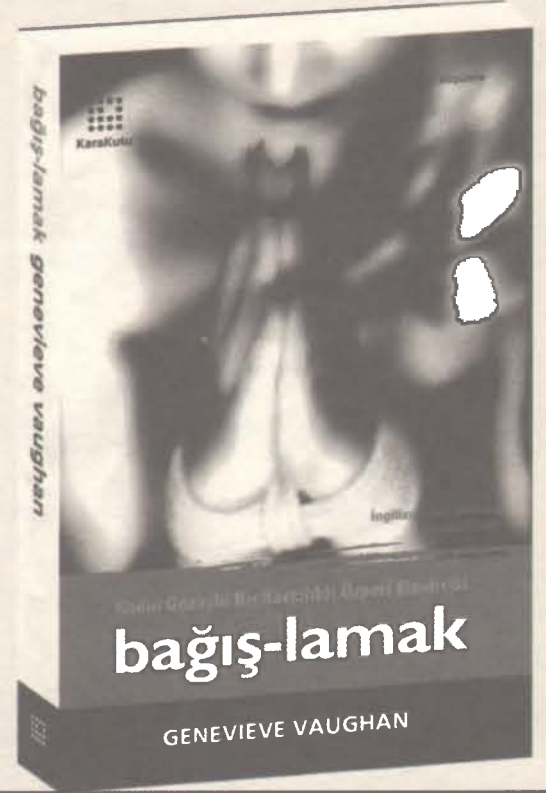
KaraKutu

GENEVIEVE VAUGHAN

'Bağış ekonomisi: Daha barışsever bir dünya için feminist bir yaklaşım.'

konusundaki söyleşileri için

25 - 27 Nisan tarihleri arasında İstanbul 'da...

BAĞIŞ-LAMAK

Kadın Gözüyle Bir Karşılıklı Özveri Eleştirisi
GENEVIEVE VAUGHAN

Feminist teorinin
bir ürünü olan BAĞIŞ-LAMAK,
Genevieve Vaughan'ın ana, kız, dost ve sevgili olan
toprağa armağan ettiği, satıraralarında tüm insanların
onu ve birbirlerini
daha çok sevmelerini dilediği bir kitap.

25 Nisan Pazartesi saat 14.00 -16.30: İmza ve söyleşi
Pazartesi Dergisi, Abdullah Sok. No:9 Beyoğlu

26 Nisan Salı saat 11.00 - 13.00: Söyleşi
Kadir Has Üniversitesi, Cibâli Merkez Kampüsü

27 Nisan Çarşamba saat 11.00-13.00: Söyleşi
Maltepe Üniversitesi, Hazırlık Konferans Salonu

www.karakutuyayinlari.com

Tel: 0 212 519 83 74 Faks: 0 212 519 83 77

Genel Dağıtım

ikiA

Tel : (0212) 272 45 46

Fax : (0212) 272 45 55

8 MART'ta TAKSİM MEYDANINA'na MEÇHUL KADIN ANITINI DİKTİK!

Gördüğümüz heykel, Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmak için verilen savaşı ve mücadeleyi simgeliyor. Cumhuriyetin ve bütün dünyanın temelinde savaşların ve fabrikalarda, tarlalarda ya da atölyelerde olduğu varsayılıyor. Bu dünyayı döndüren kadınların emeği ise yok sayılıyor. Bizler bu dünyanın ve cumhuriyetin temelinde kadınların yok sayılan emeğinin olduğunu göstermek için bu 8 Mart'ta, buraya Meçhul Kadın Anıtı'nı dikiyoruz. (Basın açıklamasından)

